

Argumentasjonsdemokratiet i krise

*En normativ argumentasjonsanalyse av den første partilederdebatten ved
Kommunestyre- og Fylkestingsvalget i 2011*

Vigdis Nybø

Masteroppgave i retorikk og språklig kommunikasjon
ved Institutt for lingvistiske og nordiske studier

UNIVERSITETET I OSLO

VÅREN 2012

SAMMENDRAG

Denne masteroppgaven består av en argumentasjonsanalyse av den første partilederdebatten ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2011. I anvendelse av Christian Kocks normative argumentasjonsteori stiller jeg to store spørsmål til den politiske debatt: Argumenterer partilederne for sine standpunkt, og er disse argumentene gode - hvor god argumentasjon er definert som akseptabel, relevant og viktig? Partilederdebatten er vurdert ut i fra borgernes behov, i et forsøk på å få innsikt i hvorvidt debatten forsyner borgerne med et kvalifisert avgjørelsesgrunnlag for å ta demokratiske valg. Disse spørsmålene fikk ny aktualitet ved valgkampen i 2011. Partilederne var enig om å føre en verdig valgkamp som tok hensyn til en nasjon i sorg etter terrorangrepet den 22 juli, og forholdene lå derfor til rette for en god debattatferd fra politikerne og god politisk debatt til borgerne.

Analyseresultatene indikerer at partilederdebatten i liten grad utrufter borgerne med et kvalifisert avgjørelsesgrunnlag for å ta demokratiske valg. Partiledere argumenterer i stor grad for sine standpunkt, og argumentasjonen er utpreget relevant og saklig. Dette er en stor styrke i vårt demokrati. Argumentasjonen er imidlertid ofte uakseptabel og sjelden viktig. En tredjedel av faktapåstandene er enten kun delvis korrekte, villedende eller feilaktige. Det mest fremtredende normbruddet er ikke-svar. Partilederne svarer i liten grad på kritikk eller motargumentasjon fra motstanderne eller kritiske spørsmål fra journalistene, men styrer i stor grad selv hva de skal snakke om, svare på og argumentere for. Dette har to alvorlige følger. For det første består argumentasjonen som borgerne mottar primært av argumentasjon for partienes respektive kjernesaker. Borgerne får i liten grad vite hvordan partiene står i hver sak, og det fører til at borgerne i liten grad får mulighet til å sammenligne partienes standpunkt mot hverandre. For det andre fører dominansen av ikke-svar til at borgerne i liten grad får hjelp til å avveie argumentene fra hver side mot hverandre og slik bedømme vekten av hvert argument. Journalistene krever sjelden svar eller argumenter fra partilederne, men inntar en passiv og ukritisk rolle. Det er sannsynlig at journalistene som partilederne ønsket å ta hensyn til en nasjon i sorg, og det kan derfor hende at denne rollen er usedvanlig passiv. Oppgaven kan derfor muligens gi et unikt innblikk i hva som vil skje hvis journalisten trekker seg tilbake og i større grad lar politikerne disponere sin taletid.

FORORD

En fem år lang dannelsesreise i retorikkens hage har kulminert i et års arbeid med denne masteroppgaven. Å få anledning til å fordype meg i et retorisk emne som jeg har vært spesielt interessert i gjennom hele studietiden, har vært ufattelig givende. Mine siste ord fra academia, vil være en hyllest til mitt faglige og psykologiske støtteapparat dette siste året ved UiO:

Takk til Jens E. Kjeldsen som gjorde meg forelsket i retorikken ved Universitetet i Bergen, og til Christian Kock som gjorde meg nyforelsket i retorikken ved Københavns Universitet!

Takk til Sine Halkjelsvik Bjordal for lynraske svar på praktiske spørsmål!

Takk til mor, far og søster som tvang meg til å ta både juleferie og påskeferie!

Takk til min kjære samboer Edvard for å ha fulgt meg gjennom entusiasme og raseri!

Takk til Kjell Lars Berge for alltid å ha stilt opp med kompetanse, inspirasjon og oppmuntring under veiledningene. Om enn jeg vandret i dødsskyggens dal, fryktet jeg ikke for ondt. Jeg takker deg for at du var min hyrde!

Oslo, Mai 2012

Vigdis Nybø

INNHALDSFORTEGNELSE

SAMMENDRAG	i
FORORD	ii
INNHALDSFORTEGNELSE	iii
1 INNLEDNING	1
1.1 Introduksjon og problemstilling	1
1.2 Kontekst og bakgrunn	2
1.3 Materiale og utvalg	4
1.4 Tidligere forskning	4
2 TEORI	7
2.1 Det praktiske domenet	7
2.2 Pragmadialektikken	8
2.3 Douglas Walton	9
2.4 Jürgen Habermas	9
2.5 Stephen Toulmin	10
2.6 Perelman & Olbrechts-Tyteca: The New Rhetoric	10
2.7 Christian Kock	11
3 METODE	17
3.1 Abduksjon	17
3.2 Fortolkningens rolle	18
3.3 Retorisk rekonstruksjon av argumentasjonen	18
3.4 Kvantifisering av kvalitative resultater	26
3.5 Transkripsjon	26
3.6 Metodiske begrensninger	27
4 ANALYSE	28
4.1 Rekapitulering av kontekst	28
4.2 Temadebattene	28
4.3 Debattvilkår	29
4.4 Argumentasjonssvikt	30
4.5 Kravet om akseptabilitet	37
4.6 Kravet om relevanse	47
4.7 Kravet om dialektiske forpliktelser	50
4.8 Oppsummering av analysen	67
5 OVERORDNEDE RESULTATER	70
6 DRØFTING AV RESULTAT	76
6.1 Årsaker til at borgerne ikke mottar et kvalifisert avgjørelsesgrunnlag	77
6.2 Konsekvenser av at borgerne ikke mottar et kvalifisert avgjørelsesgrunnlag	82
6.3 Ut av krisen og mot et argumentasjonsdemokrati	86
6.4 Avslutning og oppsummering	87
6.5 Oppgavens betydning i lys av tidligere forskning	89
LITTERATURLISTE	91
VEDLEGG NR. 1: SEKVENSIELL REKONSTRUKSJON	103
VEDLEGG NR. 2: SPØRSMÅL I PARTILEDERDEBATTEN	116
VEDLEGG NR. 3: TRANSKRIPSJONSSYMBOLER	119
VEDLEGG NR. 4: TRANSKRIPSJON AV PARTILEDERDEBATTEN	120

1 INNLEDNING

1.1 Introduksjon og problemstilling

I motsetning til athenske former for direkte demokrati, innebærer et representativt demokrati at folkevalgte representanter foretar handlinger og beslutninger på vegne av borgerne. Av denne grunn er det viktig at det går en informasjonsstrøm fra borgerne til politikerne, men like viktig er det at det går en informasjonsstrøm fra politikerne til borgerne (Kock 2008:66). Informasjonsstrømmen fra politikerne bør være av en slik kvalitet at den gir borgerne mulighet til å ta stilling i politiske spørsmål og foreta demokratiske valg. Et legitimt krav er derfor at borgerne skal motta informasjon fra sine folkevalgte representanter: borgerne bør kreve å leve i et argumentasjonsdemokrati. Et demokrati som kan betegnes som et argumentasjonsdemokrati, er karakterisert av en offentlig politisk debatt som utrustrer borgerne med *et kvalifisert avgjørelsesgrunnlag for å ta demokratiske valg* (Kock 2003:159-160, Kock 2011a:30).

For borgerne er fjernsynsdebatter en hovedkilde til informasjon om politikk, og ved valgkampen i 2011 var det den første partilederdebatten som trakk flest velgere til tv-skjermene (Lekve 2011, Thorbjørnsrud 2009:113). Det er derfor sannsynlig at partilederdebatten hadde en viss betydning for borgernes beslutningstaking ved valget. I denne oppgaven vil jeg utføre en normativ argumentasjonsanalyse av den første partilederdebatten ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2011. Denne analysen vil bestå av en vurdering av partiledernes argumentasjon ut i fra borgernes behov, i et forsøk på å få innsikt i hvorvidt argumentasjonen er av en slik kvalitet at den gir borgerne et kvalifisert avgjørelsesgrunnlag for å ta demokratiske valg. Til dette formålet vil jeg anvende Christian Kocks argumentasjonsteori. I denne argumentasjonsteorien oppstilles to normer til en god politisk debatt i borgernes og demokratiets tjeneste. Disse normene utgjør kriteriene som jeg vil vurdere partiledernes argumentasjon ut i fra, og danner derfor utgangspunktet for mine problemstillinger. I denne oppgaven er problemstillingene som følger:

- Argumenterer partilederne for sine standpunkt?
- Argumenterer partilederne godt (akseptabelt, relevant, viktig) for sine standpunkt?

For å tilnærme meg disse problemstillingene vil jeg først beskrive konteksten for partilederdebatten. Denne kontekstualiseringen vil fungere til å aktualisere mitt valg av

problemstillinger og materiale. Videre vil jeg beskrive tidligere forskning innenfor fagområdet med relevans for mine problemstillinger. I teoridelen redegjør jeg for sentrale argumentasjonsteorier, og vurderer deres anvendelighet i forhold til praktisk argumentasjon og de aktuelle problemstillingene. Christian Kocks argumentasjonsteori utgjør hovedvekten av det teoretiske rammeverket for min analyse. I den neste delen av oppgaven beskrives metoden som er anvendt i analysen av materialet. Argumentasjonsanalysen består av en vurdering av hvorvidt partilederne argumenterer for sine standpunkter, og hvorvidt partilederne argumenterer godt for sine standpunkter. De overordnede resultatene av analysen vil fremstilles i en egen resultatdel. Til sist vil jeg drøfte analyseresultatene og diskutere implikasjonene av disse for borgerne og forskningsfeltet.

1.2 Kontekst og bakgrunn

Den 22.07.11 ble Norge rammet av et terrorangrep. Anders Behring Breivik detonerte en bilbombe i regjeringskvartalet, og lot kort tid etter nådeløse skudd falle mot AUF-ungdommer på sommerleir på Utøya. Tallet på antall drepte var ubegripelig; alderen på de døde var hjerteskjærende. Motivet for terrorhandlingen var angivelig å skape politisk endring i form av å hindre en ”muslimsk overtagelse” og skape et monokulturelt Norge (Johansen, Meldalen og Strand 2011). Angrepet var rettet mot Arbeiderpartiet og AUF, som gjerningsmannen anså som de fremste representantene for ”dekonstruksjonen” av ”norsk” etnistitet og kultur (Hverven 2012). Idet valgkampen startet den 13 august, var det kun tre uker siden tragedien inntraff. Partilederne ønsket naturligvis å ta hensyn til ofre, etterlatte og en nasjon preget av sorg. De var derfor samstemte om å gjennomføre en valgkamp som var verdig, respektfull og sivilisert. Dette ble referert til som avtalen om en verdig valgkamp (se linje 38 i transkripsjonen). I forkant av valgkampen 2011 spekulerte ulike aktører omkring hvordan terrorangrepet ville prege valgkampen. Valgforsker Frank Aarebrot predikerte at vi dette året kanskje ville få ”en valgkamp som ligner den politikerne i årevis har hevdet at de ønsker, med mindre personangrep” (Berge 2011). Aarebrot antok at valgkampen ville karakteriseres av ”mer verdighet”, ”nedtonet retorikk”, ”mer om egen politikk enn å angripe motstanderen” og et fokus på ”kjernesaker” (Berge 2011). Kristin Clemet, daglig leder i Civita, antok på lignende vis at ”vi kommer antagelig til å se en mindre aggressiv retorikk enn vi har vært vant med i tidligere valgkamper. Politikerne kommer antagelig til å snakke mindre nedsettende om konkurrentene og være mer opptatt av å fremheve egne standpunkter” (Clemet 2011). En verdig valgkamp ble ikke kun predikert. På en pressekonferanse den 24.07.11 ble det

annonsert at ”alle partilederne var enige om en felles ramme for formen på den politiske debatten og valgkampen” (Weiby og Melby 2011). Jens Stoltenberg uttalte at ”vi skal ha valgkamp, vi skal ha politisk debatt, men jeg tror alle skjønner at vi må diskutere formen på det, for at vi ikke skal oppleve at det er konflikt mellom formen på den politiske debatten og behovet for å vise verdighet og medfølelse i sorgen” (Weiby og Melby 2011). Dette skulle rent praktisk foregå gjennom et samarbeid mellom partisekretærene. Den 01.08.11 møtte parti- og generalsekretærene for å drøfte formen på valgkampen. I forkant av dette møtet uttalte generalsekretær i Høyre, Lars Arne Ryssdal, at de ville forsøke å finne frem til en ”balanse mellom en respektfull tone og en dørgende kjedelig valgkamp” (NTB 2011). På dette møtet ble det imidlertid besluttet å ”ikke lage noen kjøreregler for innholdet i valgkampen” (Magerøy og Marthinsen 2011). Bakgrunnen for denne avgjørelsen var en enighet om at ”i en demokratisk valgkamp kan man ikke lage kjøreregler for innholdet” (Magerøy og Marthinsen 2011). I stedet ville partisekretærene ha ”tett kontakt” (Magerøy og Marthinsen 2011). Dette medførte naturligvis ikke at partilederne ikke ønsket å føre en verdig valgkamp. Partiledernes uttalelser i media viser en klar forestilling om formen på valgkampen. Jens Stoltenberg uttalte at ”jeg tror det kan bli en litt roligere tone og litt færre krasse angrep” (Dagsavisen 2011). Erna Solberg forespeilet at politikerne ville vektlegge å ”diskutere vesentlige spørsmål og ikke krangle om filleting” (Dagsavisen 2011). Kristin Halvorsen antok at valgkampen ville ”bli roligere enn den ellers ville blitt” (Dagsavisen 2011). Trine Skei Grande uttalte at valgkampen ville foregå ”i en rausere tone” og la til at den vil handle ”mer om sakene og politikken vi står for, og mindre om å slenge skjellsord om hverandre” (TV2 2011). Siv Jensen hadde et håp om at ”en følge av terroren kan bli at vi får en valgkamp som er mer preget av at partiene snakker mer om sin egen politikk enn å angripe hverandre”, og antok at ”tonen vil bli annerledes” (Dagsavisen 2011).

Ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2011 regjerte det altså en enighet blant partilederne om å drive en verdig og respektfull valgkamp som tok hensyn til tilstanden av sorg som nasjonen befant seg i. Denne avtalen forårsaket at det året 2011 ble særlig aktuelt å foreta en kvalitetsvurdering av den politiske kommunikasjonen til borgerne. For første gang i historien var partilederne enige om å interagere med hverandre på sivilisert og respektfullt vis. Partilederne ønsket å unngå en ufruktbar debattatferd som, i følge dem selv, tidligere har karakterisert valgkampene, til fordel for et fokus på politisk sak. Avtalen om en verdig valgkamp la forholdene til rette for en konstruktiv debattatferd fra partilederne og en god

politisk debatt til borgerne. Jeg vil presisere at denne oppgaven ikke er et forsøk på å verken bevise eller motbevise at partilederne førte en verdig valgkamp. Å påpeke et normbrudd er ikke et uttrykk for at partilederne ikke tok hensyn til en nasjon i sorg. Hvorvidt partilederne argumenterer for et standpunkt eller ikke, har ikke noe å gjøre med om de tok hensyn til en nasjon i sorg. Avtalen om en verdig valgkamp er kun tilstedeværende som en kontekstuell betingelse som gjør det særlig aktuelt å foreta en kvalitetsvurdering av det norske argumentasjonsdemokratiet.

1.3 Materiale og utvalg

Materialet for oppgaven er den første partilederdebatten ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2011 som ble sendt fra Vandrehallen i Stortinget den 23 august fra klokken 19.45 til 20.55. Dette er ikke et tilfeldig valgt materiale. For det første var debatten en samsending mellom NRK1 og TV2. Partilederdebatten ble ledet av NRKs Nina Owing og TV2s Oddvar Stenstrøm og sendt direkte på samme tid i begge kanalene. De to kanalene har tidligere samarbeidet om debatter på selve valgnatten, men aldri før har kanalene samarbeidet i valgkampen (Barstad 2011). For det andre ble partilederdebatten sendt fire uker etter at nasjonen ble rammet av et terrorangrep. Den politiske debatten har aldri før i fredstid vært omsluttet av en slik kontekst. For det tredje var partilederdebatten den første tv-sendte debatten som partilederne deltok i etter terrorhandlingene den 22 juli. Av denne grunn er det sannsynlig at dette vil være debatten hvor partilederne i størst grad holder avtalen om en verdig valgkamp i hevd. Den første partilederdebatten er altså historisk i flere henseender, og dette er bakgrunnen for valget av materialet.

1.4 Tidligere forskning

Det er skrevet mye om hvordan den journalistiske logikk representerer et hinder i informasjonsstrømmen mellom politiker og borger (se for eksempel Vatnøy 2010, Thorbjørnsrud 2009, Kock 2002, 2009a). Hovedfokus i denne oppgaven er imidlertid hvordan politikerne representerer et hinder i denne informasjonsstrømmen. Journalistene legger i stor grad premissene for politikernes ytringsmuligheter, og har en stor innvirkning på kvaliteten av den politiske informasjonen som borgerne mottar (Vatnøy 2010:12). Samtidig kan det påstås at det er for enkelt å anse medienes logikk som den eneste faktor av betydning i kvaliteten på politiske debatter, og dermed la være å utføre kritiske analyser av politikernes argumentasjon fordi denne anses som en konsekvens av medienes logikk. Både politikere og journalister

besitter et ansvar for kvaliteten på informasjonen som borgerne mottar, og i denne oppgaven vil jeg sette fokus på politikerne sitt ansvar.

I studier av politisk argumentasjon ut i fra borgernes behov er Christian Kock en helt sentral figur. I boken ”De svarer ikke”, utfører han en analyse av dansk innvandringsdebatt ut i fra normene i sin argumentasjonsteori. Denne analysen tilsvare analysen som jeg vil utføre i denne oppgaven. Christian Kock vurderer innvandringsdebatten ut i fra borgernes behov, og stiller spørsmål ved hvorvidt politikerne argumenterer og om de gjør det på en god måte. Denne analysen viser at argumentene i innvandringsdebatten er av høyst variabel kvalitet. I mange tilfeller fremsettes irrelevante argumenter i form av stråmenn eller motivspekulasjoner, og i mange tilfeller fremsettes uakseptable argumenter i form av faktaopplysninger som forvirrer eller bedrar borgerne (Kock 2011a:213). Analysen fastslår dessuten at ikke-svar på motargumenter, kritikk og kritiske spørsmål er ”dansk debats mest fremherskende usik” (Kock 2011a:187). I boken ”Maktens tekster”, som er gitt ut i regi av den siste norske makt- og demokratiutredningen, fremsetter Kock en påstand om at ”den politiske kommunikation i vestlige demokratier som f.eks. Danmark, Norge eller USA fungerer på en måte, så at de funktioner, som borgerne objektivt har brug for at få udført af den for at kunne være deltagere i demokratiet, udføres ringe – eller slet ikke” (Kock 2003:160). I den norske konteksten har Margareth Sandvik gjennomført flere analyser knyttet til feltet politisk argumentasjon. I flere artikler, og i sin doktoravhandling som snart vil bli publisert, utfører hun analyser av politisk argumentasjon, og i disse fokuserer hun hovedsakelig på argumentasjonsfeil og debattklima (se for eksempel Sandvik 1998, 1997 og 2012). I artikkelen ”Nå gidder jeg ikke diskutere med deg mer!” undersøker hun for eksempel tilstedeværelsen av metakommentarer og irrelevant argumentasjon i en radiodebatt fra kommunestyre- og fylkestingsvalget i 1991, og viser hvordan slik argumentasjon går på bekostning av en saksorientert argumentasjon (Sandvik 1998). Doktoravhandlingen har tittelen ”Valgkamp på tv: en retorisk analyse” og er fokusert omkring strategier i politisk argumentasjon som er til skade for god politisk debatt.

I denne oppgaven utforsker jeg med andre ord ikke et uberørt forskningsfelt. Så vidt med bekjent, er det imidlertid ikke utført studier av argumentasjonen i norsk politisk valgkamp ut i fra normene i Christian Kock sin normative argumentasjonsteori; forutenom av Christian Kock selv, i form av hans generelle uttalelser om vestlige og nordiske tendenser (Kock 2003:160). Jeg kjenner heller ikke til at det er utført argumentasjonsanalyser av politiske debatter fra kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2011. Det er derfor rimelig å anta at

materialet som er valgt og teorien som er anvendt i den foreliggende oppgaven, kan bidra til ny innsikt innenfor dette fagområdet.

2 TEORI

2.1 Det praktiske domenet

En teori om praktisk argumentasjon må utgå fra en erkjennelse av særtrekkene ved det praktiske domenet (Kock 2009b:61). For å begrunne mitt valg av argumentasjonsteori er det nødvendig å redegjøre for disse særtrekkene.

Argumentasjon som angår sannhet og argumentasjon som angår handlinger, tilhører to separate domener som det er ytterst nødvendig å skille mellom (Kock 2007:180). Aristoteles kalte disse ”episteme” og ”praxis” (Kock 2007:180). I epistemisk domene angår argumentasjonen ”whether statements are *true*”, og i praktisk domene angår argumentasjonen ”what to *do*” (Kock 2007:180). Det er essensielt å erkjenne at universiell sannhet ikke eksisterer i praktisk argumentasjon. Sannhet kan ikke eksistere i praktisk domene, fordi argumentasjon som angår handlinger involverer et *valg* mellom *verdier* (Kock 2007:183). Og som Aristoteles sier, ”choice is not true or false” (Aristoteles i Kock 2007:183). Det er vitterlig fakta i den politiske debatt, men ”the issue is not about truth and facts, but on decisions based on values assigned to facts” (Kock 2007:188). I praktisk domene er derfor uenighet både uungåelig og fornuftig (Kock 2008:70). En slik ”fornuftig uenighet” vil bestå uansett hvor rasjonelt vi argumenterer (Kock 2008:64). Det er hovedsakelig tre årsaker til at uenighet er fornuftig og ofte vil bestå i praktisk domene, og disse kalles ”the burdens of reason” (John Rawls 1989 i Kock 2007:183). For det første er uenighet fornuftig fordi en *verdipluralisme* eksisterer (Berlin 1991:229). Verdipluralisme innebærer at det eksisterer objektive verdier, men at vi vektlegger disse ulikt samtidig som vi er rasjonelle (Berlin 1991:229). Ettersom vi har ulike verdier som vi vektlegger i ulik grad og rekkefølge, involverer våre politiske meninger og handlinger en subjektivitet, og derfor kan ikke politiske standpunkt og argumenter ha en objektivt gyldighet (Kock 2008:69). Våre verdier er imidlertid ikke nødvendigvis kompatible med hverandre, og derfor vil verdier ofte komme i konflikt (Berlin 1991:228). I praktisk domene er slike verdikonflikter vanlige (Raz 2000 i Kock 2007:186). Verdikonflikter oppstår som et resultat av verdienes *multidimensjonalitet* (Kock 2006:250). Multidimensjonalitet innebærer at verdier besitter kvalitativt ulike fordeler og dermed tilhører ulike dimensjoner som ikke kan reduseres til hverandre (Kock 2007:186, Kock 2006:250). I en verdikonflikt vil det med andre ord eksistere ”decisive and sufficient (normative) reasons for two or more incompatible courses of action” (Nagel 1979 i Kock

2007:185). Sosial rettferdighet og individuell frihet er et eksempel på multidimensjonale verdier som ofte er i konflikt (Kock 2008:73). I slike situasjoner har vi behov for et "common measure" som kan kalkulere hvilken verdi/handling som nødvendigvis bør etterstrebes, men en slik fellesnevner eksisterer ikke (Kock 2006:251-252). Fraværet av en rasjonell tvang som kan determinere våre handlinger betegnes som *inkommensurabilitet* (Raz 1998:110). John Stuart Mill har foreslått "nytte" som en slik determinator som kan utrydde konflikter mellom verdier, men en slik verdimonoisme må avvises (Kock 2006:252). "There is no formula or rule that we can apply to determine whether reasons for the conclusion outweigh reasons against it" (Govier 2005 i Kock 2007:185-186). I møtet med en verdikonflikt må derfor individet ta et viljens *valg* mellom verdiene og handlingsalternativene (Kock 2006:252). I det følgende vil jeg redegjøre for sentrale argumentasjonsteorier og vurdere disse ut i fra deres anvendelighet for en analyse av praktisk argumentasjon. Denne redegjørelsen vil tydeliggjøre bakgrunnen for mitt valg av teori, og leder til en presentasjon av Christian Kock sin retoriske argumentasjonsteori.

2.2 Pragmadialektikken

Pragmadialektikken er en normativ argumentasjonsteori, og normen som all diskusjon skal vurderes ut i fra, er den såkalte kritiske diskusjon (Eemeren og Grootendorst 1996:275,280). Den kritiske diskusjon er en ideell modell for diskusjon "aimed at resolving a difference of opinion" (Eemeren og Grootendorst 1996:280). Denne modellen oppstiller ulike stadier som argumentativ diskurs må gjennomgå, samt ti regler for autoriserte verbale diskusjonssteg som må overholdes, dersom diskusjonen skal kunne løse meningsforskjellen mellom partene (Eemeren og Grootendorst 1996:280). Regel nummer 8 krever for eksempel at "a part may only use arguments in its argumentation that are logically valid" (Eemeren og Grootendorst 1996:284). I pragmadialektikken antas det dermed at dersom partene er enige om legitimiteten av hvert steg og overholder de ti reglene, så vil dette instrumentelt lede til en løsning av meningsforskjellen (Kock 2007:181). En kritisk diskusjon er dermed en kooperativ diskusjon hvor partene søker sannheten gjennom å følge en rasjonell prosedyre (Kock 2007:182). Et slikt syn på argumentasjon som analogt til sjakk har eksistert siden Platons tid (Kock 2007:181). I antagelsen om at enighet kan nås hvis man følger en rasjonell prosedyre, ligger det en tro på at sannheten eksisterer (Kock 2007:181-182). Ideer om sannhet, enighet og logisk gyldighet er ikke meningsfylt i praktisk argumentasjon. Rasjonelle prosedyrer kan ikke frembringe en tvingende enighet, fordi praktisk argumentasjon har ikke "nogen indbygget

logik der fører imod konsensus” (Kock 2008:68,70). I argumentasjon hvor verdier er involvert eksisterer det simpelthen ingen sannhet og falskhet, men et valg, og muligheten for et valg medfører legitimitet av uenighet og umulighet av nødvendig enighet (Kock 2007:182-183). Pragmadialektikken anerkjenner ikke praxis og episteme som to separate domener, men stiller de samme krav til begge. Vi forstår derfor at pragmadialektikken ikke er anvendelig som en normativ teori for praktisk argumentasjon.

2.3 Douglas Walton

Douglas Walton representerer en mer kontekstuell og deri retorisk variant av pragmadialektikken (Due 2005:319). I stedet for å oppstille den kritiske diskusjon som idealet for alle typer diskusjoner, oppstiller Walton ulike ideelle modeller for ulike typer dialoger (Walton 1995:261). I relasjon til praktisk argumentasjon er dette fordelaktig, fordi det medfører at argumentasjonen vurderes ut i fra dialogtypen som argumentasjonen tilhører – i stedet for å vurdere all diskusjon ut i fra modellen av kritisk diskusjon (Due 2005:26). Waltons utgangspunkt er likevel Eemeren og Grootendorst, og teorien er derfor karakterisert av de samme svakhetene (Kock 2007:181).

2.4 Jürgen Habermas

I følge Habermas er kommunikativ handling orientert mot konsensus og regulert av en intersubjektiv gyldighet (Habermas 1984:17). En diskusjon vil føre til enighet hvis individer underlegger seg argumentenes ”zwanglosen zwang” (Kock 2008:67). Habermas er dermed karakterisert av et rasjonalistisk syn som antar at rasjonalitet determinerer valg av handling og verdier (Raz 1998:111). En annen betingelse for enighet, er at den eneste operative interessen i diskusjonen er en sannhetssøken og uten ”strategiske” interesser (Kock 2008:68). Dette synet på argumentativ diskusjon som en kooperativ sannhetssøken og rasjonell prosedyre som en garanti for enighet er, som vi har sett, ikke kompatibelt med retorisk argumentasjon. Retorisk argumentasjon involverer verdier, og dette ekskluderer alle ideer om intersubjektiv gyldighet (Kock 2008:68). Meningspluralisme forårsaker at ”strategiske” interesser, dvs. et ønske om å overbevise andre, er både legitimt og nødvendig for samfunnet (Kock 2008:68). Til tross for at Habermas anerkjenner forskjellene mellom domenene av praxis og episteme, er teorien om kommunikativ handling uavhengelig i praktisk domene (Kock 2007:182).

2.5 Stephen Toulmin

I *The Uses of Argument* lanserte Toulmin en argumentasjonsmodell som, i motsetning til logikkens syllogisme, skulle inkludere alle elementene som kan være involvert i argumentasjon (Toulmin 1974:96). I modellen introduserte Toulmin muligheten for ulike former for ”gyldighet”, ulike sannsynlighetsgrader og forbehold i argumentasjon (Toulmin 1974:100-101, Kock 2006:247). Argumentasjonsmodellen representerte med andre ord et oppbrudd med forestillinger om logisk gyldighet og sannhet i praktisk argumentasjon. Til tross for at modellen i stor grad er anvendelig for praktisk argumentasjon, har den en svakhet som gjør den mindre anvendelig for praktisk argumentasjon: Argumentasjonsmodellen tar ikke hensyn til at flere motstridende hjemler ofte vil oppstå i praktisk argumentasjon som et resultat av verdienes multidimensjonalitet (Kock 2006:251). I en situasjon hvor ulike verdier peker i ulike handlingsretninger, vil et sett av ulike hjemler som trekker konklusjonen i ulike retninger kunne påkalles (Kock 2006:251). Denne mangelen kan imidlertid korrigeres dersom man introduserer en typologi av ulike hjemler i modellen (Kock 2006:254). Den fremste årsaken til at jeg ikke har valgt å teorien er at modellen i liten grad er passende i henhold til det jeg ønsker å vurdere i oppgaven. Toulmins modell angår først og fremst argumentenes indre rasjonelle og logiske sammenheng, og ut i fra normene til Kock er det ikke dette jeg skal vurdere (Toulmin 1974:96, Emmertsen 2009:221). Dette vil utbroderes i metodedelen.

2.6 Perelman & Olbrechts-Tyteca: The New Rhetoric

I forbindelse med en studie av ”formal justice” innså Chaim Perelman at verdidommer ikke har et rasjonelt fundament (Foss, Foss og Trapp 1991:120). Perelman var ikke tilfreds med en slik konklusjon, fordi det medførte at han måtte akseptere at våre handlinger er komplett abitrære og irrasjonelle (Perelman 1990:1082). Perelman oppdaget at ”people do in fact argue about the values they cannot prove” (Kock 2006:253). Han allierte seg med Lucie Olbrechts-Tyteca, og sammen startet de arbeidet med å avdekke hvordan vi resonnerer omkring verdier: de søkte en ”logic of value judgements” (Perelman 1990:1082). Dette ledet til en gjenoppdagelse av en del av aristotelisk logikk som kalles dialektisk resonnering (Perelman 1990:1083). Dette studiet ”devoted to the analysis of informal reasoning” fikk navnet ”*The New Rhetoric*” (Perelman 1990:1083). Den nye retorikken er definert som ”the study of the discursive techniques allowing us to *induce or increase the minds adherence* to the theses presented for its assent” (Jørgensen 2009:12). Denne definisjonen viser et konsekvent brudd med formell logikk. Termen ”adherence” signaliserer at tilslutning er en

gradvis størrelse, i motsetning til logikkens objektivt sanne konklusjoner (Due 2005:18, Perelman 1990:1083-1084). Selve utgangspunktet for teorien var en erkjennelse av inkommensurabilitet. Perelman innså at det ikke eksisterer noen rasjonell determinator i verdispørsmål, og dermed at disse involverer et valg mellom verdier. Perelman presiserer ettertrykkelig at den nye retorikken befinner seg i et domene hvor "the possibility of a choice exist" og i "the absence of an exclusive truth" (Perelman 1984:193). Teorien avviser enhver "monoism of values" som reduserer verdier til et spørsmål om nytte eller behag, og anerkjenner dermed subjektivitet og uenighet i ethvert verdispørsmål (Perelman 1990:1097). Den nye retorikken bidro til å forme vår forståelse av særtrekkene ved det praktiske domenet, og er derfor åpenbart anvendelig i studiet av praktisk argumentasjon. I den nye retorikken utgjør konseptet av det universelle publikum normen som argumentasjon skal vurderes ut i fra (Perelman 1990:1086, Jørgensen 2009:15). I dette konseptet finner vi et skille mellom et partikulært og et universelt publikum. Mens det partikulære publikum er "talerens konstruktion af den del af det *faktiske* publikum som han vil forsøge at påvirke", er det universelle publikum en intersubjektiv konstruksjon av et publikum som består av "all reasonable and competent men" (Due 2005:19, Crosswhite 1989:158, Perelman 1990:1086, Jørgensen 2009:12-13). Å forestille sin argumentasjon som henvendt til et slikt publikum er å søke tilslutning fra ethvert rasjonelt individ, mens å henvende seg til det partikulære publikum er å søke effektiv overtalelse for enhver pris (Jørgensen 2009:12, Crosswhite 1989:162). En normativ analyse ut i fra det universelle publikum innebærer en vurdering av argumentasjonen ut i fra "det billede teksten aftegner af publikum" (Jørgensen 2000:40). Analysator vil med andre ord vurdere i hvilken grad avsenderen henvender seg til det universelle publikum. I mitt tilfelle er det fullt mulig å anvende konseptet av det universelle publikum som normativt parameter. Å forankre kriteriene til den politiske debatt i en forestilling av et rasjonelt publikum, vil medføre krav om gode svar og argumenter. Men slik jeg ser det er konseptet for abstrakt og filosofisk til å kunne anvendes i denne oppgaven. I motsetning til Christian Kock sin teori angir ikke det universelle publikum konkrete kriterier som den politiske debatt kan vurderes ut i fra, men gir kun en utflytende forestilling om kriteriene hos et intersubjektivt fornuftig publikum (Jørgensen 2009:12-13).

2.7 Christian Kock

I boken "De svarer ikke" fra 2011 presenterer den danske retorikkprofessoren Christian Kock for første gang sin argumentasjonsteori i bokform. Teorien er utviklet over flere år og

formidlet gjennom et stort antall artikler. Christian Kock betegner ikke sine teoretiseringer som en argumentasjonsteori, men dette er kun en formalitet, ettersom den teoretisk sett inneholder alle komponenter av en argumentasjonsteori. På seminaret "Rhetoric and Democracy" i september 2011 i Paris, presenterte dessuten Kock dette som en argumentasjonsteori (Kock 2011b). Christian Kock definerer retorisk argumentasjon ut i fra "the domain of issues discussed", som argumentasjon som angår "choice of action in the civic sphere" (Kock 2009b:61). Retorisk argumentasjon forankres i domenet av valg, handlinger og verdier, og argumentasjonsteorien er dermed skapt ut i fra særtrekkene ved det praktiske domenet. Christian Kock inkorporerer filosofiske innsikter i argumentasjonsteorien og insisterer på en grunnleggende forståelse av det praktiske domenet hos mottageren. Isaiah Berlin gir oss en forståelse av verdipluralismen og inkompatibiliteten mellom verdier som er i virke i det praktiske domenet. Joseph Raz forteller oss at det ikke eksisterer noen objektiv fellesnevner som kan determinere hvilken verdi som skal veie tyngst i en konflikt mellom to eller flere verdier. Raz viser oss at vi befinner oss i den frie viljens domene, og i fravær av en rasjonell tvang som tar avgjørelsene for oss. Kock introduserer betegnelsen multidimensjonalitet, og viser oss at inkompatible verdier har ulike kvalitative verdier som tvinger oss til å gjøre valg mellom to eller flere goder. John Rawls viser oss at uenighet er uungåelig og fornuftig, og fjerner alle ideer om enighet som et oppnåelig og ønskelig mål. Aristoteles deler episteme og praxis i to separate domener, og forviser krav om sannhet og logisk gyldighet fra domenet av retorikk. Argumentasjonsteorien starter med å gi oss en grunnleggende forståelse av at vi må gi slipp på alle ideer om sannhet, logisk gyldighet og enighet og at vi trer over i et domene av uenighet, subjektivisme og viljens valg mellom verdier i konflikt.

Den normative argumentasjonsteorien til Christian Kock angår spesifikt politisk argumentasjon. I teorien oppstilles normer for å vurdere kvaliteten på politisk kommunikasjon ut i fra borgernes behov i et demokrati (Kock 2011a:12). Premisset som teorien går ut i fra er at "borgere skal bruke den politiske debat *som grundlag for at tage stilling*" (Kock 2011a:13). I en vurdering av politisk debatt ut i fra argumentasjonsteorien vil man vurdere i hvilken grad den politiske debatt gir borgerne et kvalifisert avgjørelsesgrunnlag for å ta demokratiske valg (Kock 2003:159-160). I det følgende vil jeg presentere normene som teorien stiller til politikernes argumentasjon. Argumentasjonsteorien angir imidlertid ikke kun hva borgerne har behov for, men også hva borgerne ofte vil få *i stedet for* det de har behov for. I boken "De

svarer ikke”, og på konferansen i Paris, presenteres typiske ”uskikker” i den politiske debatt som en del av teorien. En ”uskikk” er definert som ”de metoder som vore ledende offentlige debattører bruker for at opfylde deres behov – alt imens de tilsidesetter borgernes” (Kock 2011a:16). I analysen vil jeg vurdere om partilederne tilfredsstiller normene og benytte teoretiseringene omkring ”uskikker” for å beskrive tilfeller av normbrudd.

Den første normen som stilles er: *Politikerne skal argumentere for sine standpunkt* (Kock 2011a:14). Et brudd på normen er et tilfelle av argumentasjonssvikt. Argumentasjonssvikt innebærer at politikerer fremsetter et standpunkt uten å gi argumenter for dette, og slik forsøker å få sitt syn akseptert uten å argumentere for det (Kock 2008:172). Innen argumentasjonssvikt oppstiller Kock underforståtheter og dysfemistisk newspeak som typiske ”uskikker”. Dysfemistisk newspeak innebærer å benytte ord som ”sammenlignet med andre betegnelser” har flere negative undertoner (Kock 2011a:39-40). Å betegne kraftmastene i Hardanger som monsternmaster er et eksempel på dette. Underforståtheter er en ”undertekst” som ”ikke siges direkte” og ”ikke kan påvises med sikkerhet”, fordi det er ”modtageren selv der tolker sig frem til underforståelsen” (Kock 2011a:47). Disse formene for argumentasjonssvikt inngår under betegnelsen ”omvendt lommetyveri”, og innebærer at politikerne ”putter med deres sprogbrug noget ned i lommerne på os uden at vi opdager det – nemlig holdninger og synsmåder som er ønskelige for dem” (Kock 2011a:38). Jeg vil legge til at jeg anser argumentasjonsfeilen ”begging the question” som et tilfelle av argumentasjonssvikt. ”To beg the question is to assume (instead of prove) the point at issue” (Engel 1980:54). En slik singular argumentasjon fastslår kun at standpunktet er riktig, og derfor velger jeg å ikke anse dette som et argument. Dette er i tråd med definisjonen av et argument som oppgaven opererer etter: Et argument skal begrunne hvorfor standpunktet er riktig, og ikke fastslå at det er riktig (Kock 2011a:14).

Den andre normen som stilles er: *Politikerne skal argumentere godt for sine standpunkt* (Kock 2011a:14). Dette innebærer et krav om at politikerne skal argumentere akseptabelt, relevant og viktig for sine standpunkt (Kock 2011a:22). Innen informal logikk er det ”bred enighet” om å vurderer argumentativ kvalitet ut i fra denne triaden (Kock 2009a:67).

En *akseptabelt* argumentasjon er en ”retvisende” argumentasjon (Kock 2011a:23). Retvisende argumentasjon inneholder faktaopplysninger som gir ”et godt og troværdigt billede af virkelige forhold” (Kock 2011a:23). Dette innebærer at faktapåstandene skal være korrekte, men også at fremstillingen gir ”et dækkende billede, bl.a. ved at ingen vigtige tal er

udeladt” (Kock 2011a:23). Det stilles altså krav om argumentasjonen gir ”et *godt og troværdigt billede* af virkelige forhold” (Kock 2011a:23). En uakseptabel argumentasjon innebærer av en bruk av fakta som enten forvirrer eller bedrar borgerne (Kock 2011a:62). Innen uakseptabel argumentasjon er ”talfnidder” og ”talfusk” typiske uskikker (Kock 2011a:55). ”Talfnidder” oppstår for eksempel ved at partene i diskusjon bruke ulike måleenheter, seleksjoner, uspesifikke betegnelser eller ulike tidsperioder (Kock 2011a:57). ”Talfusk” innebærer at politikerne ”får os til at tro noget forkert eller vildledende – men oftest uden at det forkerte er sagt direkte” (Kock 2011a:62). Dette kan for eksempel skje gjennom en selektiv presentasjon som utelater viktige fakta (Kock 2011a:62).

En *relevant* argumentasjon er en argumentasjon som er ”sagen vedkommende” (Kock 2011a:23). Kravet om relevans innebærer at argumentasjonen ikke skal dreie debatten over på et annet tema enn det som er under diskusjon eller et irrelevant aspekt ved temaet under diskusjon, som for eksempel meninger som ingen har (Kock 2011a:24). Å oppstille en stråmann av motstanderens standpunkt eller argument eller å spekulere omkring motstanderens bakenforliggende motiver, er typiske tilfeller av irrelevant argumentasjon (Kock 2011a:99,81). En stråmann innebærer å konstruere ”en forfalsket udgave af hvad den anden part går ind for” (Kock 2011a:99). Kock skiller mellom to hovedformer av stråmenn. Den ”afskyelige stråmand” innebærer å gjøre motstanderens meninger ”vanvittige og ekstreme” (Kock 2011a:130). Den ”ynkelige stråmand” innebærer at motstanderens mening ”fordrejes så det har meget mindre relevans og vægt” (Kock 2011a:109). Med andre ord vil man fjerne ”de tænder der kunne have bidt” og gjøre motstanderens syn ”slapt og harmløst” (Kock 2011a:131, 109). Motivspekulasjoner innebærer å fokusere på motstanderens skjulte baktanker med en politisk handling eller et standpunkt (Kock 2011a:81). Mens stråmannsargumentasjon er irrelevant fordi debatten dreies over på meningen som *ingen* har, er motivspekulasjoner irrelevant fordi debatten dreies over på motiver som vi *ikke kan vite* om noen har (Kock 2011a:81). Personangrepet er en annen form for irrelevant argumentasjon, hvor politikerne forholder seg til person fremfor sak (Kock 2011b). Andre typer irrelevant argumentasjon som jeg vil fremheve, er autoritetsargument og trusselargument. Et trusselargument innebærer å benytte irrelevante trusler om konsekvenser av en handling som et argument (Engel 1980:157). Et autoritetsargument er irrelevant når en person som ikke er en autoritet på området blir referert til og brukt som ”bevis” for at et standpunkt er riktig (Engel 1980:149).

Kravet om at argumentet skal være *vektig* involverer et krav om at politikerne skal overholde dialektiske forpliktelser (Blair og Johnson 1987 i Kock 2009a:67). Dette innebærer at politikerne skal svare på motargumenter og kritikk fra politiske motstandere og kritiske spørsmål fra journalisten (Kock 2011a:14). Politikerne bør svare på kritiske innvendinger fordi argumenter har ”relativ vøgt”, og må avveies ”i forhold til de andre gode argumenter i saken” (Kock 2011a:24). Spørsmål om vekten er i stor grad et subjektivt spørsmål, og i en argumentasjonsanalyse vil derfor vekt vurderes ved å analysere om politikerne overholder disse forpliktelsene og på den måten bistår borgeren i avveiningen av argumentene (Kock 2008:178, Kock 2011a:24-25). Ingen ekspert eller politiker kan ta valget for borgeren, men ved å svare på kritiske innvendinger får borgerne hjelp til å bedømme vekten av hvert argument (Kock 2008:69).

I følge Kock er det ”tre overordnede strategier som bliver brugt til at undgå at give et ordentligt svar på et kritisk spørsmål eller modargument: Man kan fortie det, fordreje det eller affeje det” (Kock 2011a:119). Å fortie innebærer at politikerens overser ”det plagsomme punkt” som motstanderen eller journalisten har brakt opp, og ikke forholder seg til det (Kock 2011a:119). Å fordreie innebærer at politikerens gir et svar, men på en fordreid utgave av kritikken, spørsmålet eller motargumentet (Kock 2011a:119). Å avfeie innebærer at politikerens på et vis forholder seg til ”den faktisk fremførte kritik – men i form av blank affejning”. Man vil med andre ord si ”det der afviser jeg – men man siger ikke hvorfor man afviser det” (Kock 2011a:136). Å ikke svare er enkelt; ”kunsten er at camouflere at man gør det” (Kock 2011a:119). I forsøket på unngå å svare vil politikerne ofte forsøke å ”sige noget der gør det svært at opdage at de ikke svarer” (Kock 2011a:115). Det finnes en lang rekke slike teknikker for å kamouflere ikke-svar. Et selektivt svar innebærer at politikerens i møtet med flere kritikkpunkter kun svarer på ett eller av noen kritikkpunktene (Kock 2011a:123). Å lage en stråmann innebærer å konstruere ”en forfalsket utgave” av den kritiske innvendingen og slik svare på en annen variant av den kritiske innvendingen (Kock 2011a:99, 128). Nivåforskyvning innebærer å svare på en konkret kritikk ”med henvisning til abstrakte, ideologiske betragtninger” (Kock 2011a:135). Ikke-svar kan også kamoufleres ved å svare på en annen kritikk enn den som er fremsatt eller ved å ”rose sig selv eller udbasunere sine egne yndlingstanker” (Kock 2011a:122,132). Til sist kan politikerne unngå svarplikten ved å fjerne kritikkens berettigelse (Kock 2011a:116). De ulike kamufleringsteknikkene har dette til felles: de skal gjøre at borgerne og journalistene ”ikke bemærker det svar de ikke får – som når en

tryllekunstner gør noget iøjnefaldende med den ene hånd og imens lister noget væk med den anden” (Kock 2011a:123).

3 METODE

3.1 Abduksjon

Abduksjon er et konsept som ble introdusert av Aristoteles, og utviklet til en helhetlig teori om pragmatiske slutninger av den amerikanske filosofen Charles Sanders Peirce (Svennevig 2001:1). En metodisk tilnærming som følger abduksjon som prinsipp kan beskrives slik:

“abduction starts with consideration of facts, that is, particular observations. These observations then give rise to a hypothesis which relates them to some other fact or rule which will account for them. This involves integrating the facts into a more general description, that is, relating them to a wider context” (Givon 1989 i Svennevig 2011:2).

En abduktiv metode starter med visse ”observed facts” som forskeren ønsker å finne en forklaring på (Peirce 1955 i Svennevig 2001:2). I motsetning til en deduktiv metode hvor man utvikler hypoteser i forkant av analysen, involverer en abduktiv metode en utvikling av hypoteser underveis i analyseprosessen (Svennevig 2011:1-2). En hypotese er definert som enhver ”proposition added to observed facts, tending to make them applicable in any way to other circumstances than those under which they were observed” (Peirce 1955 i Svennevig). I en abduktiv metode vil man med andre ord utnytte ”the informational *productivity* of inferences” (Svennevig 2001:4). Valget av hypoteser som kan forklare observasjonene involerer ”a matter of guessing”, men er ikke fullstendig abitrært ettersom analysator vil velge den mest plausible hypotesen blant de mulige (Svennevig 2011:3). Av den grunn involverer abduksjon en type pragmatisk resonnering (Givon 1989 i Svennevig 2001:4). Kunnskapen som genereres når man bruker en abduktiv metode har ikke ”status som sikker kunnskap i positivistisk forstand, men snarere som nye idear og spørsmål” (Veum 2008:64). Analyseresultatene vil ikke kunne bli betraktet som sanne, men ”som eit kvalifisert grunnlag for å kunne setje fram nokre sannsynlege antakingar og hypotesar” (Veum 2008:61). I anvendelse av abduksjon som metode vil analysefunnene bli brukt for å utvikle teoretiske hypoteser som kan bidra med ny innsikt på fagfeltet av politisk argumentasjon i fjernsynsdebatter. Dette innebærer en sammenligning mellom funnene i denne analysen og teorien på fagområdet for øvrig. På denne måten kan jeg vurdere hva mine funn innebærer for den eksisterende teorien på fagområdet: om analysefunnene gir ny innsikt som *indikerer* at visse teoretiske antagelser på fagområdet er nyansert, bekreftet eller avkreftet. Ethvert

materiale er forankret i en spesifikk kontekst, og derfor vil denne vurderingen inneholde betraktninger omkring de særegne kontekstuelle betingelsene som omsluttet den første partilederdebatte.

3.2 Fortolkningens rolle

Enhver analyse av retoriske tekster involverer fortolkning (Villadsen 2009:38). Fortolkning innebærer en vekselvirkning mellom vurderinger av tekstens ”konkrete udformning” og en ”faglig basert antagelse”, som er informert av umiddelbar og samfunnsmessig kontekst (Villadsen 2002:13). Fortolkningen har en sentral rolle i analysen, og jeg har derfor etterstrebet transparens i hvert eneste analytisk steg. I analysen får hvert tilfelle av det jeg anser som et normbrudd en grundig gjennomgang: jeg gjengir hva partilederen har sagt og gir dernest en begrunnelse for hvorfor jeg mener at tilfellet er å anse som et normbrudd. På denne måten er hvert konklusive steg ”eksplisitt og transparent”, og leseren kan følge prosessen stegvis mot resultatet (Veum 2008:67). Både transkripsjonen og rekonstruksjonen av argumentasjonen er vedlagt i sin helhet, og disse kan leseren konferere underveis i analysen. Som oftest vil jeg også referere til linjeavsnitt i transkripsjonen gjennom henvisningen ”se linje”. Dette styrker leserens mulighet til å ”etterprøve og forstå” fortolkningene som ligger til grunn for resultatene (Veum 2008:67). Til sist vil jeg legge til at begrensningene som er lagt på denne oppgaven forårsaker at jeg i mindre grad vil prioritere å gjennomgå tilfeller av det jeg anser som tilfredsstillende av normene. Normativ atferd krever i mindre grad en utførlig begrunnelse fordi det ikke rettes anklager om normbrudd mot partilederne. I resultatdelen og drøftingen av resultatene vil naturligvis normbrudd og normativ atferd vektlegges i like stor grad.

3.3 Retorisk rekonstruksjon av argumentasjonen

I en analyse av argumentasjon kan man fokusere på to aspekter ved meningsutvekslingen. For det første kan analysen fokusere på ”meningsutvekslingens ”argumenter” som enkeltvist sammenhengende enheter af tanker” (Emmertsen 2009:221). I en slik ”argumentanalyse” vil man plukke ut ”ræssonnementer” fra teksten og vurdere deres ”rationelle indre sammenheng” (Emmertsen 2009:221,226). En argumentanalyse foretas uavhengig av ”meningsutvekslingens situation og argumenternes form og placering i situationen” (Emmertsen 2009:221). Toulmins argumentmodell er et eksempel på en slik argumentanalyse. For det andre kan analysen fokusere på ”meningsutvekslingen som den proces hvorved argumenter bliver produceret” (Emmertsen 2009:221). I en slik ”argumentationsanalyse” vil man fokusere på ”aktørernes opgaver i meningsutvekslingen og den form og rækkefølge

deres argumenter produseres i" (Emmertsen 2009:221). En argumentasjonsanalyse vil med andre ord studere "argumenter som skritt-for-skritt-konstruksjoner" og "hvordan deltagerne reagerer på hindandens verbale handlinger" (Emmertsen 2009:226-227). Uavhengig av hvilket aspekt man ønsker å fokusere på i analysen skal argumentasjonen rekonstrueres. Dette er nødvendig for å få et "analytical overview" over kun det man ønsker å analysere og evaluere i materialet (Sandvik 2011:8). Hvis man ønsker å fokusere på resonnementer, vil argumentasjonen rekonstrueres i en *hierarkisk* rekonstruksjon. I en hierarkisk rekonstruksjon vil man, basert på en "global understanding of the total discourse", rekonstruere argumentasjonsstrukturen i teksten i form av en "abstract presentation of the relationship between the standpoint(s) and their arguments" (Sandvik 1997:424,426). Rekonstruksjonen vil med andre ord bestå av overordnede standpunkt(er), argumenter for disse og underforståtte premiss (Sandvik 2011:424). Hvis man ønsker å fokusere på argumentasjon som prosess, vil argumentasjonen rekonstrueres i en *sekvensiell* rekonstruksjon. En sekvensiell rekonstruksjon er en "representation of the interaction" og består av argumentasjonen steg for steg som initiativ og respons (Sandvik 1997:421). I en slik rekonstruksjon "the argumentative moves are kept in their original surroundings" (Sandvik 1997:422).

I denne oppgaven skal jeg vurdere om partilederne argumenterer for sine standpunkt, om argumentasjonen er relevant og akseptabelt, og om de svarer på kritiske innvendinger. For å kunne vurdere om partilederne svarer på kritiske innvendinger, må rekonstruksjonen vise forutgående og etterfølgende argumentasjon (Emmertsen 2009:229). For å kunne vurdere om partilederne argumenterer for sine standpunkt og om argumentasjonen er god, må rekonstruksjonen bestå av alle standpunkt og alle argumenter som er fremsatt. Rekonstruksjonen må med andre ord bestå av *alle standpunkt og alle argumenter i sin autentiske rekkefølge*. Oppgaven fokuserer på argumentasjonen som prosess, og derfor vil jeg utføre en sekvensiell rekonstruksjon av argumentasjonen i partilederdebatten. En sekvensiell rekonstruksjon gir en oversikt over argumentasjonen steg for steg i sin autentiske rekkefølge, og gir derfor anledning til å vurdere om partilederne argumenterer, om de argumenterer godt, og om de svarer på forutgående innvendinger. En hierarkisk rekonstruksjon vil ikke danne grunnlag for å vurdere argumentasjonen etter normene, fordi en slik rekonstruksjon vil redusere argumentasjonen til hovedstrukturer og fjerne argumentene fra sin lokale kontekst. Det er nødvendig å forklare hvorfor jeg ikke inkluderer journalistens spørsmål i rekonstruksjonen når svar på kritiske spørsmål fra journalisten er en av normene som debatten

skal vurderes ut i fra. Som vi skal se, innebærer en rekonstruksjon reduksjon, erstatting og tilføyning av informasjon. I vurderingen av hvorvidt partilederne svarer på kritiske spørsmål, er det nødvendig å vurdere svaret ordrett slik det ble fremsatt av partilederen. Dette viser nemlig hvilke strategier og kamufleringsteknikker partilederne eventuelt har brukt for å unngå å svare. Av denne grunn vil transkripsjonen av partilederdebatten danne grunnlag for vurderingen av spørsmål og svar sekvenser. I analysen vil jeg gjengi spørsmål og svar sekvenser slik de forekom i debatten, og disse er enkelt tilgjengelig for leseren til tross for at de ikke inkluderes i rekonstruksjonen.

Med unntak av pragmadialektikken er det skrevet svært lite om metoder for rekonstruksjon av argumentasjon (van Rees 2001:166, Sandvik 2012:1). Margareth Sandvik har arbeidet med å utvikle en metode for rekonstruksjon av interaksjonell argumentasjon, og dette er også et av temaene i doktoravhandlingen hennes som snart vil publiseres. Jeg har fått et begrenset innsyn i avhandlingen til Sandvik, og vil referere fra denne hittil upubliserte avhandlingen når det er nødvendig. Jeg vil i hovedsak benytte metoden for rekonstruksjon som er lansert av Sandvik. Denne metoden har betegnelsen ”retorisk rekonstruksjon” (Sandvik 2011:15). En retorisk rekonstruksjon består av en sekvensiell og en hierarkisk rekonstruksjon (Sandvik 1997:419). Som nevnt vil jeg kun rekonstruere argumentasjonen sekvensielt fordi en hierarkisk rekonstruksjon ikke er hensiktsmessig i relasjon til problemstillingene. En sekvensiell rekonstruksjon skal utgjøre et ”komprimert resymè” av den ”argumenterende prosessen” og ”interaksjonelle” fenomen, som for eksempel metakommentarer og tilbakekoplingssignaler (Sandvik 2012:25, 27). Sandvik understreker at for å avgjøre hva man skal inkludere i den sekvensielle rekonstruksjonen, skal man ”ask what is relevant in the evaluation of a debate or an interview and let the answer function as a guideline” (2011:15). I mitt tilfelle er ikke debattklima i fokus, og rekonstruksjonen vil derfor bestå kun av alle standpunkt og argumenter i autentisk rekkefølge. Av hensyn til oversiktighet har jeg valgt å presentere rekonstruksjonen i en tabell (se vedlegg nr. 1).

I en retorisk rekonstruksjon foreskrives en metodisk fremgangsmåte som følger makroreglene fra van Dijk sin teori om makrostrukturer (Sandvik 2012:25). Makroreglene er kognitive prinsipper som dikterer vår forståelse og produksjon av tekst (van Dijk 1977:1). Ettersom teorien først og fremst er et bidrag til kognitiv psykologi, fungerer reglene, slik jeg ser det, i liten grad som tydelige retningslinjer for rekonstruksjon av argumentasjon (Van Dijk 1977:1). Jeg har derfor valgt å i stedet benytte pragmadialektikkens prinsipper for rekonstruksjon.

Disse prinsippene sammenfaller i høy grad med makroreglene, men gir til motsetning tydelige retningslinjer for rekonstruksjon av argumentasjon. Pragmadialektikken foreskriver følgende fire analytiske transformasjoner i rekonstruksjonen av argumentasjon:

- ”Deletion”: identifisere elementene i diskursen som er relevante og slette element som er irrelevante i forhold til formålet med rekonstruksjonen
- ”Addition”: legge til relevante element som er implisitte i diskursen
- ”Permutation”: flytte på elementene slik at de følger rekkefølgen av stadiene i en kritisk diskusjon
- ”Substitution”: erstatte vage og tvetydige formuleringer med klare og tydelige formuleringer

(Eemeren og Grootendorst 1996:292-293). De fire makroreglene ”generalisation”, ”deletion”, ”integration” og ”construction” forskriver på samme måte sletting, tilføyning og omflytting av informasjon (van Dijk 1977:9,11,12,14). I anvendelsen av pragmadialektikkens transformasjoner vil jeg imidlertid gjøre en viktig endring: jeg vil se bort i fra transformasjonen ”permutation”. I pragmadialektikken skal rekonstruksjonen bestå kun av element som er involvert i en kritisk diskusjon (Eemeren og Grootendorst 1996:291). Den kritiske diskusjon kan som tidligere nevnt ikke anvendes som normativt parameter for praktisk argumentasjon. I rekonstruksjon vil jeg derfor ikke ekskludere element som ikke bidrar til løsning av meningskonflikt og jeg vil ikke flytte om på rekkefølgen av argumentene slik at de følger stadiene i en kritisk diskusjon. Dersom man ser bort fra denne transformasjonen og ikke rekonstruerer ut i fra formålet om å vurdere teksten etter modellen for kritisk diskusjon, anser jeg reglene som nyttige og anvendelige for rekonstruksjonen av praktisk argumentasjon.

Den sekvensielle rekonstruksjonen følger altså de tre analytiske transformasjonene ”deletion”, ”addition” og ”substitution” (Eemeren og Grootendorst 1996:292-293). Dette innebærer for det første at jeg vil identifisere argumentasjonen, det vil si alle standpunkt og argumenter, og sletter alle andre elementer i teksten. For det andre vil jeg legge til elementer i standpunktene eller argumentene som er implisitte. Metodiske prinsipper for disse transformasjonene vil presenteres i de etterfølgende avsnittene. For det tredje vil jeg erstatte vage og tvetydige formuleringer med klare og tydelige formuleringer. Denne prosedyren følger ingen spesifikk

metode, men er på samme måte som rekonstruksjon av implisitte elementer diktert av kontekst og kunnskap. Jeg vil nevne at jeg har etterstrebet å ligge så nært partiledernes formuleringer som mulig slik at rekonstruksjonen skal være mest mulig autentisk. Disse analytiske transformasjonene av partilederdebatte gjør at den sekvensielle rekonstruksjonen består av *alle standpunkt og argumenter i sin autentiske rekkefølge*. I rekonstruksjonen i vedlegg nr. 1 viser venstre kolonne hvilket parti som fremsatte standpunktet, midtre kolonne viser standpunktet og høyre kolonne viser argumentet/ene for standpunktet. I tilfeller hvor det er gitt mer enn ett argument for et standpunkt, er dette indikert med punktum mellom argumentene i rekonstruksjonen.

3.3.1 "Addition": Rekonstruksjon av underforståtheter

I en politisk valgkamp vektlegger partiene "å få fram standpunkter og argumenter på en tydelig og publikumsvennlig måte, for å sikre at partiet har en klar profil opp mot de andre partiene" (Sandvik 2012:11). Dette er trolig årsaken til at de fleste standpunkt og argumenter i partilederdebatte kan betegnes som relativt eksplisitte. Det er nødvendig å presisere at jeg har stilt krav om at argumentene og standpunktene skal besitte en rimelig grad av eksplisittethet for å anses som å være fremsatt. Dette er i tråd med Kock sin argumentasjonsteori: "[D]ebattører skal give eksplicitte argumenter for deres standpunkter og eksplicitte svar på modparterers modargumenter" (Kock 2008:64). I tilfeller hvor visse elementer av standpunkt eller argument er underforstått, vil jeg anvende en fremgangsmåte hentet fra Anders Sigrell sitt kanoniske verk om underforståtheter i politisk diskurs - "Att övertyga mellan raderna" (Sigrell 2007). Sigrell nevner ikke noe om hvorvidt metoden kan anvendes i rekonstruksjonen av underforståtte *argumenter*, men slik jeg ser det er dette uproblematisk, og jeg vil derfor benytte metoden for rekonstruksjon av både standpunkt og argumenter. I møtet med et underforstått standpunkt (eller argument), foreskriver Sigrell å benytte følgende fremgangsmåte: For det første må analysator være sikker på at avsenderen kan tilskrives standpunktet eller argumentet (Sigrell 2007:111-112). Dette gjør analysator ved å forsikre seg om at "ståndpunkten följer av det som är explicit uttryckt på ett sådant sätt att sändaren inte med bibehållen trovärdighet kan ställa sig bakom det explicit förmedlade och förneka ansvar för det underförstådda" (Sigrell 2007:112). For å kunne være sikker på at det eksisterer "ett sådant samband mellan en underförstådd standpunkt och det explicit förmedlade", skal analysator anvende "språkliga och logiska ledtrådar som lokal och global kontext samt egen omvärldskunskap" (Sigrell 2007:112). I møtet med underforståtte standpunkt og argument, vil

jeg altså anvende umiddelbar og samfunnsmessig kontekst samt egen kunnskap for å konstantere en sammenheng mellom det eksplisitte uttalte og det implisitte element.

I den sekvensielle rekonstruksjonen vil jeg ikke rekonstruere underforståtte premiss. I oppgaven er ikke argumentasjonens ”rationelle indre sammenheng” fokuset, slik det for eksempel er i en Toulminsk argumentanalyse (Emmertsen 2009:227). Christian Kocks normative argumentasjonsteori stiller krav om relevant, akseptabel og viktig argumentasjon, men oppstiller ikke et krav om rasjonell argumentasjon. Av denne grunn er det ikke nødvendig å rekonstruere underforståtte premiss for å synliggjøre argumentasjonens ”rationelle indre sammenheng” (Emmertsen 2009:226). Ettersom jeg har rekonstruert argumentasjonen sekvensielt, er det dessuten er svært mange standpunkt og argumenter i rekonstruksjonen. Arbeidsmengden som kreves for å rekonstruere alle underforståtte premiss vil ikke stå i forhold til det analytiske utbyttet. I stedet har jeg valgt å rekonstruere underforståtte premiss kun i tilfeller hvor argumentasjonens rasjonelle kvaliteter er i fokus. Til dette formålet forskriver både Sigrell og Sandvik å benytte en metode fra pragmadialektikken: ”logisk minimum og pragmatisk optimum” (Sandvik 2012:18, Sigrell 2007:102). I en slik fremgangsmåte vil analytikeren starte med å gjøre underforstått premiss eksplisitt slik at argumentasjonen blir logisk gyldig (Sigrell 2007:102). Dette innebærer å kombinere standpunkt og argument i en ”hvis.....så....” setning. La meg illustrere dette med et eksempel:

Premiss: Vi har de samme utfordringene innen innvandring nå som vi hadde før 22 juli

Logisk minimum: Hvis vi har de samme utfordringene innen innvandring nå som vi hadde før 22 juli, så vil ikke 22 juli endre vår innvandringspolitikk

Konklusjon: 22 juli vil ikke endre vår innvandringspolitikk

Denne første analytiske operasjonen danner grunnlag for den neste analytiske operasjonen; det pragmatiske optimum (Sigrell 2007:103). Dette innebærer at analysator skal ”med hjälp av kontext och omvärldskunskap generalisera logisk minimum så långt som möjligt [...] Dock utan att tillskriva sändaren något hon inte kan hållas ansvarig för” (Sigrell 2007:104). Det pragmatiske optimum er med andre ord ”mer informativ än logiskt minimum” (Sigrell 2007:104).

Pragmatisk optimum: Innvandringspolitikk skal ikke endres når utfordringene innen innvandring er de samme

Vi ser dermed at det pragmatiske optimum ikke tillegger Jensen mer enn hva hun kan holdes ansvarlig for, er mer informativ enn det logiske minimum, passer inn i umiddelbar og global kontekst og er forenelig med kunnskap som jeg har om partiet.

3.3.2 "Deletion": Identifikasjon av standpunkt og argumenter

Tranformasjonen "deletion" innebærer som nevnt å identifisere relevante element og fjerne irrelevante element i teksten (Eemeren og Grootendorst 1996:292). Definisjoner gir kriterier for hva et standpunkt og et argument er, og vil være et styrende prinsipp i identifikasjonen av disse i partilederdebatten.

I politikk fremsettes standpunkt av ulik art. Av den grunn er det viktig at definisjonen av standpunkt inkluderer alle typer standpunkt, slik at ingen standpunkt ekskluderes som et resultat av en snever definisjon. Talehandlingsteorien klassifiserer de ulike måtene å bruke språket på i kommunikative situasjoner, og derfor vil jeg definere standpunkter med utgangspunkt i denne teorien (Searle 1976:1). Hver talehandling utfører tre ulike handlinger, og av disse vil jeg fokusere på "the illocutionary act" (Sundby 1974:26-27). En illokutionær handling er en ytring sin intensjonalitet, som for eksempel "å love, å oppfordre, å befale, å beskrive, å påstå" og så videre (Sundby:27, Berge 1986:26). De illokutionære handlingene oppstilles av John Searle i en taksonomi av fem klasser. Den første klassen kalles konstativer. I denne klassen er formålet å "commit the speaker [...] to the truth of the expressed proposition" (Searle 1976:10). En konstativ vil med andre ord "uttrykke sanne eller falske utsagn om verden" (Berge 1986:29). Den andre klassen kalles direktiver. I denne klassen er formålet å "get the hearer to do something" (Searle 1976:11). Den tredje klassen kalles kommisiver. I denne klassen er formålet å "commit the speaker [...] to some future course of action" (Searle 1976:11). Den fjerde klassen kalles ekspressiver. I denne klassen er formålet å uttrykke en psykisk tilstand hos senderen (Berge 1986:29). Den femte klassen kalles kvalifiseringer. I følge Berge blir kvalifiseringer "uklart forstått i Searles taksonomi", og derfor vil jeg, som Berge, hente innsikter fra Nils Kristian Sundby (Berge 2010:98). I følge Sundby er en hovedoppgave for kvalifiseringene "å påvirke menneskers adferd, hvis ordet "adferd" tas i en tilstrekkelig vid betydning: En kvalifisering er "vellykket" såfremt den makter å påvirke menneskers bedømmelser av det som kvalifiseres i overensstemmelse med utsagnets innhold" (Sundby 1974:36). En kvalifisering vil med andre ord konstituere vår bedømmelse av et fenomen i virkeligheten (Berge 1986:29). I partilederdebatten er det fem

talehandlinger partilederen kan utføre, og det er derfor fem ulike typer standpunkt partilederen kan fremsette. Definisjonen av standpunkt ser dermed slik ut:

Et standpunkt er...

- En sann eller falsk påstand om virkeligheten (konstativ)
- En ytring som konstituerer bedømmelsen av (noe i) virkeligheten (kvalifisering)
- En forpliktelse til en fremtidig handling (kommisiv)
- En oppfordring til en fremtidig handling (direktiv)
- En ytring som uttrykker en psykologisk tilstand (ekspressiv)

Definisjonen av argument er hentet fra Christian Kock sin argumentasjonsteori. Kock definerer et argument som “*grunde* til at en given politik er riktig – eller forkert” (Kock 2011a:14). Jeg vil foreta visse justeringer av definisjonen. For det første vil jeg oversette definisjonen til norsk, og anser da ”begrunnelse” som et mer presis ord enn ”grunner”. For det andre kan riktignok et standpunkt betegnes som politikk, men jeg vil benytte betegnelsen standpunkt. Definisjonen av argument ser dermed slik ut: Et argument er en begrunnelse for at et standpunkt er riktig eller feil. Det er viktig å presisere at termene “riktig” og “feil” på ingen måte stiller krav om logisk gyldighet fra argumentene.

Validiteten av identifikasjonen av standpunkt og argumenter hviler på van Dijk sin teori om makrostrukturer. I følge van Dijk besitter tekster makrostrukturer av følgende grunn:

“If a discourse is at all long, subjects are unable to process it at a micro-level alone [...] At the same time, if the sequence of sentences can be assigned a macro-structure, they will be recalled much better than scrambled sequences. Thus, comprehension (as well as production) probably takes place at several levels, such that lower-level information is organized, reduced, and represented at higher levels” (van Dijk 1977:4).

Vi forstår dermed at tekster vil besitte makrostrukturer fordi det er kognitivt nødvendig både i produksjonen og i resepsjonen av en tekst. Av denne grunn er det sannsynlig at partilederdebatten kan analyseres ut i fra en makrostruktur. Men hva er en makrostruktur?

Når vi oppsummerer en tekst, vil vi konstruere makrostrukturen i en tekst (van Dijk 1977:4). I konstruksjonen av makrostruktur dikteres vi av prinsippene “importance or relevance” (van Dijk 1977:8). “[T]he relation of the macro-structure to the micro-structure involves notions such as importance or relevance: the macro-interpretation defines the most important or essential object or event denoted by a sequence of propositions” (van Dijk 1977:8). Makrostrukturen består med andre ord av de mest forståelsesrelevante objektene i en tekst – den essensielle meningen (Berge 2010:95). Partilederdebatteer er en argumenterende tekst, og den essensielle meningen i teksten er derfor argumentasjonen. I partilederdebatte vil makrostrukturen bestå av argumentasjonen, og standpunkt og argumenter vil være den essensielle meningen som partilederen forsøker å formidle. I følge teorien om makrostrukturer vil partilederdebatte inneholde markører som signaliserer standpunkt og argumenter, fordi makrostrukturer som denoterer det mest forståelsesrelevante er en betingelse for vellykket produksjon og forståelse av mening. På denne måten gir teorien om makrostrukturer validitet til min identifikasjon og seleksjon av standpunkter og argumenter i partilederdebatte.

3.4 Kvantifisering av kvalitative resultater

I resultatdelen vil jeg kvantifisere resultatene av den kvalitative argumentasjonsanalysen. Dette vil jeg gjøre fordi jeg ønsker å vite hvor utbredt hvert enkelt normbrudd er, slik at jeg kan få en indikasjon på hvilke styrker og svakheter som karakteriserer partilederdebatte. I analysen har jeg isolert alle forekomster av normbrudd og normativ atferd i partilederdebatte, og det er derfor mulig å fremstille utbredelsen av disse prosentvis.

3.5 Transkripsjon

Det digitale opptaket av den første partilederdebatte er tilgjengeliggjort av Nasjonalbiblioteket i Oslo. For å kunne utføre en grundig argumentasjonsanalyse av et audiovisuelt objekt, er det nødvendig å transkribere materialet. I transkripsjonen av partilederdebatte har jeg benyttet Jeffersons transkripsjonssymboler, men tilpasset formålet i oppgaven (Hutchby og Wooffitt 2004: vi-vii). I argumentasjonsanalysen er jeg primært interessert i *innholdet*. Av denne grunn er det ikke nødvendig å markere trykk, stemmestyrke, innpust, talehastighet, forlengelse av ordlyd og lignende i transkripsjonen. Disse symbolene indikerer noe om hvordan partilederen sier noe, men jeg er interessert i hva partilederne sier. Jeg vil heller ikke angi pauser i tid, men vil indikere pauser med symbolet “(.)”. Det er ytterst sjelden at en pause i partilederdebatte varer mye lenger enn to tiendedels sekund. I transkripsjonen vil jeg kun markere pauser, overlappende tale, ikke-verbal

handling/kommentar, uklare fragment, usikker transkripsjon, samt stoppende/fallende, fortsettelse og stigende intonasjon. Transkripsjonssymbolene er å finne i vedlegg nr. 3, og transkripsjonen er lagt ved i sin helhet i vedlegg nr. 4. Til sist vil jeg legge til at jeg har brukt programmet Transana i transkriberingen av partilederdebatte.

3.6 Metodiske begrensninger

- Resultatene er ikke representative for partiledernes argumentasjon eller det norske argumentasjonsdemokratiet i alminnelighet. Analyseresultatene er kun gyldige for ett tilfelle av en debatt.
- Fortolkning har en sentral rolle i analysen, og derfor vil resultatene aldri kunne være ubestridelige eller sanne, men er nettopp et resultat av fortolkning. Av denne grunn har jeg gjort ethvert konklusivt steg i analysen eksplisitt og transparent, slik at leseren kan følge prosessen frem mot resultatene og etterprøve mine fortolkninger.
- Den sekvensielle rekonstruksjonen av argumentasjonen er foretatt i henhold til formålet med analysen. De tre analytiske transformasjonene av argumentasjonen forårsaker at rekonstruksjonen ikke kan anses som en objektiv gjengivelse av partiledernes argumentasjon, til tross for at jeg har etterstrebet å ligge så nært opp til partiledernes argumentasjon som mulig.
- Materialet er på lignende vis transkribert i henhold til formålet med oppgaven, og derfor kan ikke transkripsjonen anses som en objektiv gjengivelse av partilederdebatte. Av disse årsakene er det viktig å understreke at det er selve opptaket av partilederdebatte som er analyseobjektet, og transkripsjonen og rekonstruksjonen er nødvendige ressurser for å kunne foreta en grundig argumentasjonsanalyse.

4 ANALYSE

4.1 Rekapitulering av kontekst

Den første partilederdebatten foregikk i en unntakstilstand. For det første ble partilederdebatten avholdt kun fire uker etter at nasjonen ble rammet av et terrorangrep. Politikerne, journalistene og en hel nasjon var i sorg og i sjokk. Flere ulike eksperter antok at dette ville få konsekvenser for politikernes debattatferd. Det ville bli ”færre knyttnever” lød for eksempel spådommen fra språkforsker Berit von der Lippe (Nilsen 2011). For det andre var partilederne enige om å føre en valgkamp som tok hensyn til en nasjon i sorg (Weiby og Melby 2011). Avtalen om en verdig valgkamp la forholdene til rette for en konstruktiv debattatferd fra politikerne og en god politisk debatt til borgerne. For det tredje var partilederdebatten den første tv-sendte debatten som partiliderne deltok i etter terrorhandlingene den 22 juli. Seertallene viser at det var knyttet stor interesse til denne debatten. Den første partilederdebatten fikk høyest seertall av alle valgsendingene i begge kanalene i løpet av valgkampen ”med 527.000 seere på NRK, mot 120.000 på TV 2” (Lekve 2011). Det er for lengst bekreftet innen medieforskningen at ”valgkampen langt på vei er en ”fjernsynsvalgkamp”” (Thorbjørnsrud 2009:113). En undersøkelse fra 2004 viste for eksempel at ”for nesten halvparten av norske velgere er TV deres viktigste informasjonskilde om politikk” (Wahldahl og Aardahl 2004:258). Av disse årsakene er det sannsynlig at partilederdebatten hadde en viss betydning for borgernes beslutningstaking ved valget i 2011. For det fjerde var den første partilederdebatten en historisk samsending mellom NRK og TV2. Etter oppfordring fra partilederne ble partilederdebatten ledet av NRKs Nina Owing og TV2s Oddvar Stenstrøm og sendt direkte på samme tid i begge kanalene. Til sist var valgkampen i 2011 den ”korteste korte” valgkampen i moderne norsk historie. Av hensyn til sorgperioden inngikk partiene borgfred og ble enige om å utsette valgkampstart (Fonden 2011).

4.2 Temadebattene

Den første partilederdebatten er inndelt i fire tematiske bolker: innvandring, eldreomsorg, eiendomsskatt og skole. Innvandringsdebatten består i hovedsak av en diskusjon av hva som var galt med innvandringsdebatten før 22 juli, og hvordan innvandringsdebatten, i lys av 22 juli, bør endres. Debatten om eldreomsorg består i hovedsak av en offensiv opposisjon som kritiserer regjeringens eldrepolitikk i forhold til eldreforliket og etter- og videreutdanning av ansatte i omsorgssektoren, og en defensiv regjering som forsvarer sin eldrepolitikk. Debatten

om eiendomsskatt går i hovedsak ut på at partiene redegjør for sitt ståsted i spørsmålet om eiendomsskatt. Til sist angår skoledebatten en flere ulike temaer som etter- og videreutdanning av lærere, tilpasset undervisning, heldagsskolen, yrkesfagene samt offentlig versus privat skole.

4.3 Debattvilkår

Når man skal bedømme politisk argumentasjon ut i fra et sett av normer er det uhyre viktig å forstå debattvilkårene som politikerne må opererer ut i fra. Disse vilkårene begrenser nemlig politikernes mulighet for å tilfredsstille normene. Debattvilkår vil bli diskutert utførlig i drøftingen, men jeg vil redegjøre kort for noen av disse slik at leseren er seg bevisst disse i lesningen av analysen og resultatene.

En partilederdebatt inngår i genren ”journaliststyrt debatt” (Allern 2011:41). Dette innebærer at journalisten har ordstyrerrollen i debatten i kraft av å være den som ”avgjør opplegg, diskusjonsemner og hvordan ordet fordeles” (Allern 2011:41). Ettersom journalisten kontrollerer hvem som får taletur og hvor lang taletid som skal gis, representerer hun den viktige begrensningen på politikerens muligheter til å tilfredsstille normene. Hvis partilederne for eksempel skal kunne svare på kritikk fra motstanderen, krever det at journalisten gir partilederne anledning til å svare. I analysen vil jeg derfor redegjøre for om partilederne får anledning til å tilfredsstille normen eller om journalistene forhindrer dette. Genren og mediet stiller dessuten ”krav til tidsbegrensninger” som påvirker partiledernes mulighet for å gi gode svar og utførlige argumenter (Nordeide 2009:78). Partilederne må tilpasse argumentasjonen ”i retning av en kort og konsis fremstilling og en fjernsynstilpasset retorikk” (Nordeide 2009:27). Både i TV2 og NRK dominerer en populærjournalistisk logikk. I følge Thorbjørnsrud er det knapt mulig å adskille kanalene fra hverandre når det gjelder ”bruken av populærjournalistiske virkemidler” (Thorbjørnsrud 2009:221). I populærjournalistikken er den hovedsakelige målsetningen å lage ””godt TV” og ”interessant TV”, snarere enn å gi ”vesentlig” eller ”viktig” informasjon om politiske alternativer før et valg” (Thorbjørnsrud 2009:265). Et populærjournalistisk valgformat krever en viss form for debattatferd og visse typer argumenter fra partilederne, og den journalistiske logikk representerer derfor en begrensning på hva politikerne kan si og hvordan hun kan si dette (Vatnøy 2010:12). Med en bevissthet om de viktigste debattvilkårene for partilederne, kan vi bevege oss over i analysen.

4.4 Argumentasjonssvikt

”Vi er imot privatisering av norsk skole”

AP fremsetter standpunktet uten å argumentere for det, og dette er derfor et tilfelle av argumentasjonssvikt (se linje 1521). Stoltenberg referer imidlertid eksplisitt til SVs argumentasjon om privatisering når han presenterer standpunktet, og dette er derfor et mindre alvorlig tilfelle av argumentasjonssvikt.

”Vi vil at spørsmålet om eiendomsskatt skal overlates til kommunene”

V gir ingen begrunnelse for dette standpunktet (se linje 1260). Når Skei Grande presenterer standpunktet, har imidlertid H, SV, SP og AP presentert samme standpunkt og begrunnet dette med at eiendomsskatt er et lokaldemokratisk spørsmål. Skei Grande burde utvilsomt gitt argumenter eller eksplisitt poengtert at de er enig i allerede fremsatt argumentasjon, men det er verdt å påpeke at omstendighetene gjør dette til et mindre alvorlig tilfelle av argumentasjonssvikt.

”Vi vil ha en innvandringspolitikk som er kompromissløs på verdiene frihet, demokrati og menneskeverd, men som aksepterer et mangfold i det mer perifere”

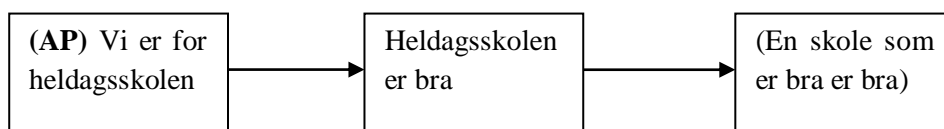
KrF argumenter ikke for hvorfor akkurat disse verdiene bør danne fundamentet i innvandringspolitikken (se linje 259). Dette er imidlertid tre verdier som i stor grad er allment akseptert og som i liten grad krever argumentasjon, og dette er derfor et mindre alvorlig tilfelle av argumentasjonssvikt.

”Vi vil gjenreise respekten for læreren i klassen”

V redegjør utførlig for hvordan partiet vil gjenreise respekten for læreren. Partiet vil gi læreren ”faglig påfyll”, frigjøre dem fra ”rene omsorgsoppgaver”, gjeninnføre ”skolehelsetjenesten”, bruke ”flere spesialpedagoger” og ”avbyråkratisere læreren”. Skei Grande beskriver *hvordan* de vil gjenreise respekten for læreren, men argumenter ikke for *hvorfor* det er nødvendig å iver sette disse tiltakene (se linje 1692).

”Heldagsskolen er bra”

AP gir i liten grad argumenter for hvorfor heldagsskolen er en prioritering i skolepolitikken (se linje 1746). Det eneste argumentet som fremsettes er at heldagsskolen ”er bra” (se linje 1772). Dette er en type singular argumentasjon som kun fastslår at konklusjonen er riktig, og derfor anser jeg som nevnt i teoridelen dette som et tilfelle av argumentasjonssvikt.

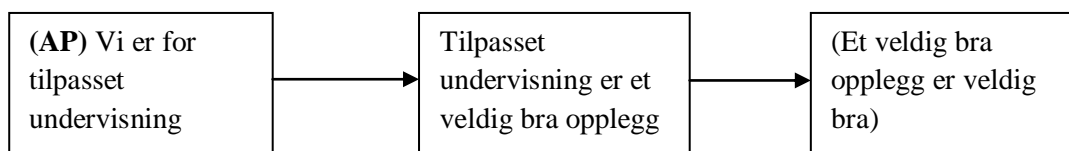
I stedet for å fremsette en probatio for heldagsskolen, gir Stoltenberg en utførlig definisjon av begrepet heldagsskole. Stoltenberg redegjør for *hva* heldagsskolen er, men ikke *hvorfor* de går inn for denne. Resultatet er at borgeren blir sittende med et utførlig definert begrep, men uten en forståelse av hvorfor regjeringen mener at heldagsskolen ”er bra”.

”Regjeringen prioriterer flere lærere foran flere timer”

SP fastslår at regjeringen har prioritert flere lærere foran flere timer, og klargjør dermed at regjeringen ikke anser heldagsskolen som den viktigste prioriteringen i skolepolitikken, slik opposisjonen hevder. Navarsete gir imidlertid ingen argumenter for hvorfor flere lærere er viktigere enn flere timer (se linje 1775).

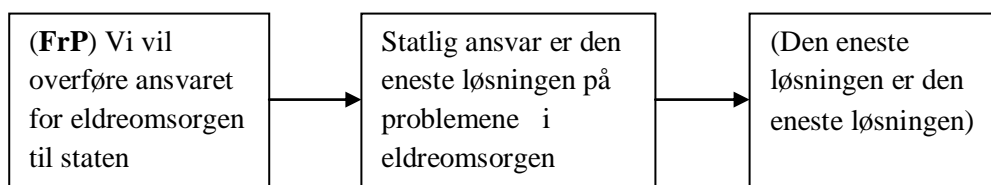
”Vi vil ha tilpasset undervisning”

I stedet for å argumentere for *hvorfor* regjeringen mener at tilpasset undervisning er et godt tiltak, gir Stoltenberg en utførlig beskrivelse av *hva* tilpasset undervisning er (se linje 1543). ”Går du i ungdomsskolen, så kan du ta utdanning på videregående skole nivå. Går du i videregående, så kan du få undervisning på universitetsnivå”, sier han. Slike begrepsdefinisjoner er nyttige, men kan ikke erstatte argumenter. Det eneste argumentet Stoltenberg gir for tilpasset undervisning, er at tilpasset undervisning er ”et veldig bra opplegg” (se linje 1582). Dette er igjen et tilfelle av singular argumentasjon og anses derfor ikke som et argument:

”Vi vil overføre ansvaret for eldreomsorgen til staten”

FrP går inn for en omfattende systemforandring av eldreomsorgen, og det hviler derfor en tung bevisbyrde på deres skuldre. Men Jensen gir i liten grad argumenter for dette standpunktet (se linje 655). Det eneste argumentet som fremsettes, er en insistering på at overføring av ansvaret til staten er den eneste løsningen: ”Det er bare et svar. Vi må flytte ansvaret til staten [...] Det er bare da vi får orden på dette uverdige spillet”, sier Jensen (se linje 660). Denne insisteringen er et tilfelle av singulær argumentasjon:

”Det er mangel på penger som er årsaken til utfordringene i eldreomsorgen, og ikke mangel på prioriteringer”

FrP gir ingen argumenter for at mangel på penger er den *eneste* årsaken til utfordringer i eldreomsorgen og heller ikke for at lokalpolitikernes prioriteringer *ikke* er en årsak til utfordringer i eldreomsorgen (se linje 812). I stedet insisterer Jensen på at mangelen på penger er det eneste problemet i eldreomsorgen. Standpunktet er en type falsk dikotomi (Govier 2007:4-5). I Jensens fremstilling kan utfordringene i eldreomsorgen kun være forårsaket av én av disse to faktorene; penger eller prioriteringer. I realiteten har dette mange årsaker, samt at begge disse faktorene er viktige årsaker til utfordringene i eldreomsorgen.

”Bedre lærere er viktigere enn flere lærere”

FrP gir ingen argumenter for hvorfor antall lærere er viktigere enn kvaliteten på lærerne, og hvorfor bedre lærere bør være hovedprioriteringen i skolepolitikken (se linje 1791). I stedet for å argumentere for standpunktet som er fremsatt, argumenterer Jensen for etter- og videreutdanning av lærere. Dette er et tiltak for å få bedre lærere, men hvorfor bedre lærere er det viktigste å prioritere forblir uvisst.

”Den største utfordringen i norsk skole er ikke privatisering”

V får ordet etter at SV har argumentert for viktigheten av en offentlig skole, og innvender med å si at privatisering ikke er ”den største utfordringen i norsk skole” (se linje 1434). I

følge V er det etter- og videreutdanning av lærere som representerer den største utfordringen. Skei Grande gir argumenter for at etter- og videreutdanning er en viktig utfordring, men argumenterer ikke for hvorfor privatisering *ikke* representerer en utfordring for den norske skolen.

”Eldreforliket prioriterer ikke kvalitet i omsorgen i form av etter- og videreutdanning av ansatte i omsorgssektoren”

H gir ingen faktuelle bevis for riktigheten av denne faktapåstanden (se linje 750). Senere i oppgaven viser det seg at påstanden kun er delvis korrekt, og dette er trolig en årsak til at H ikke argumenterer for standpunktet.

”Vi vil fjerne og redusere eiendomsskatten” ”Vi vil at kommunene selv skal bestemme om de vil innføre eiendomsskatt”

H fremsetter to standpunkter som er selvmotsigende, uten å argumentere for disse (se linje 1225). H vil ”fjerne og redusere” eiendomsskatt, og vil samtidig at kommunene skal ha full frihet til å kunne innføre eiendomsskatt. Hvis H hadde argumentert for begge standpunktene ville selvmotsigelsen i å gå inn for begge disse ha blitt synligere, og dette kan kanskje forklare argumentasjonssvikten.

”Vi vil bruke ulike organisasjonsformer i eldreomsorgen”

V gir ingen argumenter for hvorfor ulike organisasjonsformer bør benyttes i eldreomsorgen (se linje 550). Skei Grande sier blant annet at hun synes lotte-modellen til FrP ”høres kjempefin ut”, men lar ikke standpunktet ledsages av argumenter.

4.4.1 Underforståtheter

I den første delen av partilederdebatten kritiserer partilederne innvandringsdebatten slik den var før 22 juli, og fremsetter forslag til hvordan den bør endres. For eksempel sier V at den politiske debatten har vært politisk ukorrekt, AP fremhever at man ikke bør stemple grupper og KrF tar til orde for en mer faktapreget debatt. Denne kritikken er, med unntak av kritikken fra SV, en adresseløs kritikk som ikke er rettet mot et spesifikt parti eller person. I kritikken benyttes subjekter som ”man”, ”alle”, ”politikere” og ”den politisk debatt”. En del av den adresseløse kritikken virker imidlertid å være henvendt til FrP. Det er fem faktorer som bidrar til dette inntrykket. For det første er FrP det eneste partiet som blir eksplisitt kritisert, både av

SV og gjennom journalistens spørsmål. Av denne grunn fremstår FrP som det eneste partiet som skal underlegges kritikk. For det andre virker FrP selv å anse kritikken som rettet mot dem. Jensen ordet uten oppfordring etter at en adresseløs kritikk er fremsatt og forholder seg til kritikken (se linje 301). For det tredje er FrP det eneste partiet som ikke kritiserer innvandringsdebatten og fremmer forslag til hvordan den bør endres. Mens de andre partiene inntar en angrepsposisjon, er FrP det eneste partiet som inntar en forsvarsposisjon, og fremstår dermed som mottager for kritikken. For det fjerde bidrar den globale konteksten og vår kunnskap om partiet til dette inntrykket. I etterkant av 22 juli ble det rettet sterk kritikk mot FrP fra flere hold, angående at partiets retorikk i en eller grad kan ha ”fostret” gjerningsmannens ideologi (Nome 2011). Partilederdebatten er den første fjernsynsdebatten etter 22 juli, og mange forventet trolig at FrP ville bli kritisert. FrP er også det mest innvandringskritiske av partiene, og derfor vil det være naturlig å anse dette partiet som i hvert fall én av mottagerne for en kritikk som angår stigmatisering i innvandringsdebatten. For det femte er det logisk å lete etter en mottager for kritikken blant de politiske partiene. Når en partileder kritiserer den politiske debatt, må naturligvis kritikken angå noen av de politiske partiene, som jo er svært sentrale deltagerne i den politiske debatt. Slik jeg ser det gjør disse faktorene at det er underforstått at en del av den adresseløse kritikken i innvandringsdebatten er rettet mot til FrP. Jeg vil gi to eksempel fra debatten som illustrerer dette:

I et tilfelle argumenterer Stoltenberg for at det er viktig at ”man” ikke stempler grupper. ”Det er enkeltmennesker som er ansvarlige for sine gjerninger, enten de er gode eller onde. Og det å stemple grupper, det å gjøre folk ansvarlige for det en gruppe står for, å gjøre en gruppetekning, det tror jeg har lidd et alvorlig nederlag i det vi har gjort etter 22 juli” (se linje 281). Her bryter journalisten inn og spør: ”Opplever du at politikere har vært med på det?” Til dette svarer Stoltenberg: ”Jeg nøyer meg med å si at alle har et ansvar for å gå gjennom måten de har formulert seg på, slik at man ikke stempler grupper, det å dømme folk på grunnlag av hvor de kommer fra og ikke hvem de er” (se linje 291). Etter dette tar Jensen ordet uten oppfordring, og i sin taletur forholder hun seg til den adresseløse kritikken som er fremsatt av AP. Dette eksempelet viser at FrP virker å anse kritikken som rettet mot partiet, og at journalistens spørsmål legger opp til en kritikk av FrP. Ved å utsi at ”jeg nøyer meg med å si” gir Stoltenberg tydelig inntrykk av å velge og tilbakeholde en kritikk mot ”politikere”, som han egentlig ønsker å fremsette. Den globale konteksten og vår kunnskap om FrP bidrar til å

forsterke inntrykket av at kritikken er rettet mot FrP. Når Stoltenberg sier at man ikke bør ”dømme folk på på grunnlag av hvor de kommer fra og ikke hvem de er”, er det vanskelig å ikke anse disse ordene som rettet til det partiet som er mest kritisk til innvandring og som i tiden etter 22 juli har mottatt sterk kritikk for sin retorikk i innvandringsdebatten.

I et annet tilfelle stiller journalisten følgende spørsmål til Skei Grande: ”Venstres Abid Raja sa at FrPs retorikk i den offentlige debatten er samfunnsfiendtlig. Er det en korrekt oppsummering etter din mening?” (se linje 98). Til dette svarer Skei Grande: ”Jeg ville ikke ha brukt det ordet, men jeg skjønner hva Abid snakker om. Han snakker om at vi har en politisk debatt som av og til stempler grupper, som av og til snakker bare negativt for eksempel i forhold til innvandring og integrering...”. Skei Grande sier at hun ikke ville brukt ordet samfunnsfiendtlig om FrPs retorikk, men legger til at hun ”skjønner hva Abid snakker om”. Å forstå hva noen mener er ikke langt fra å være enig, og svaret fremstår i stor grad som en bekreftelse av spørsmålet. Når V i det videre kritiserer den ”politiske debatt”, virker dermed denne kritikken å være henvendt til FrP, fordi V startet taleturen med å fastslå at FrPs retorikk til en viss grad er samfunnsfiendtlig. Om ikke FrP er eneste mottager av kritikken, er partiet i alle fall utpekt som en sentral mottager for kritikken, uten at det er gitt argumenter for dette. Til sist ser vi at journalistens spørsmål legger opp til en kritikk av FrP.

4.4.2 Dysfemistisk Newspeak

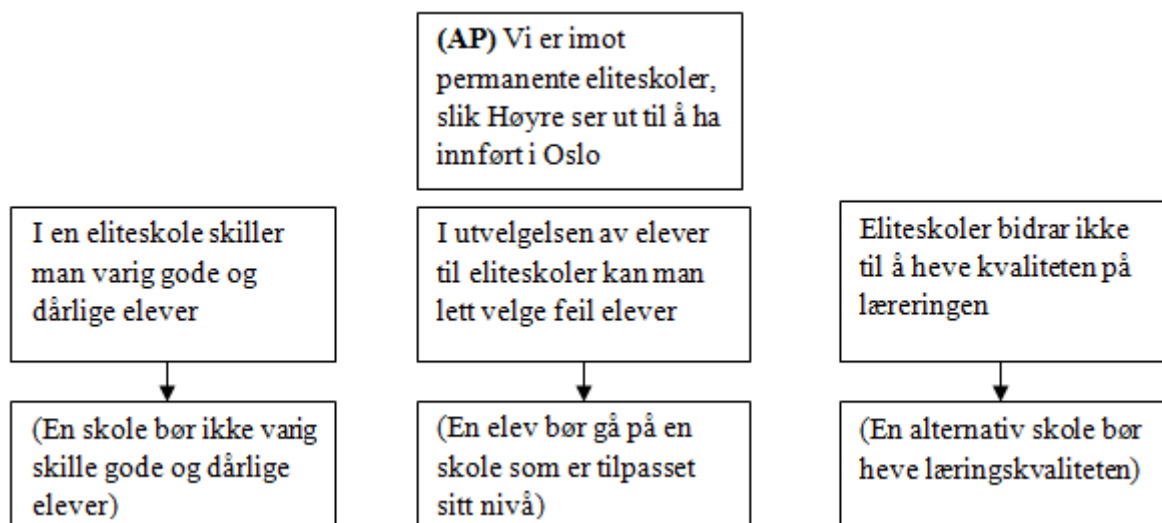
Trine Skei Grande kritiserer SV for å prioritere skolefruktordningen fremfor bedre lærere i skolepolitikken, og betegner denne ordningen som ”bananer” (se linje 1361). Denne betegnelsen fungerer til å bagatellisere skolefruktordningen og latterliggjøre SVs skolepolitikk, og kan gi borgerne et negativt syn på SVs skolepolitikk eller skolefruktordningen uten at det er gitt argumenter for dette.

Jens Stoltenberg bruker ordet ”eliteskoler” som betegnelse på Høyres talentklasser i Oslo (se linje 1586). Ordet ”elite” er en betegnelse som sammenlignet med ”talent” har flere negative konnotasjoner knyttet til seg, og det er derfor tale om dysfemistisk newspeak.

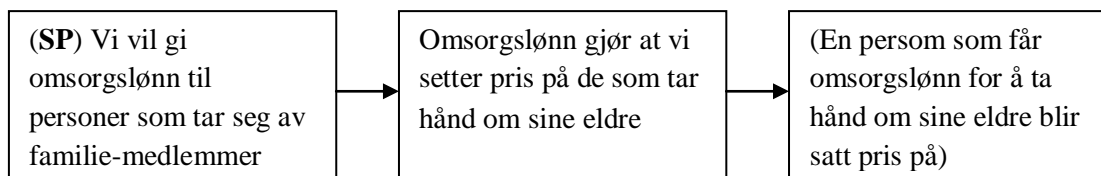
Liv Signe Navarsete kritiserer FrPs forslag om å overføre ansvaret for eldreomsorgen til staten. ”Er det noen som tror at en statlig byråkrat vil ha mer omsorg for min gamle mor?” spør hun retorisk (se linje 670). ”Statlig byråkrat” er en korrekt betegnelse på en statlig ansatt, men i konteksten kan betegnelsen iverksette en spiral av negative konnotasjoner; det

stereotypiske bildet av en kald og likegyldig saksbehandler med et begjær for alt som er unødvendig byråkratisk plasseres i en kontekst av omsorg for de svake.

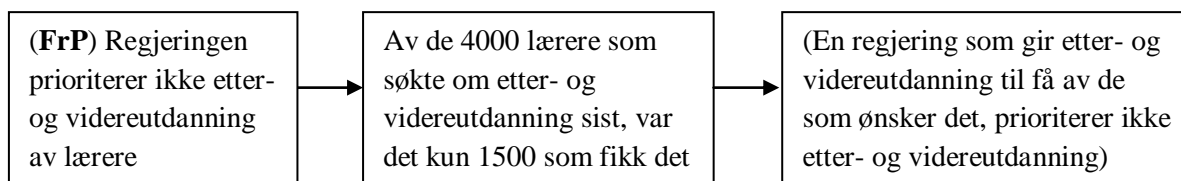
Jeg vektlegger som nevnt ikke å gjennomgå tilfeller hvor partilederne argumenterer for sine standpunkt. Den sekvensielle rekonstruksjonen i vedlegg nr 1. anses som en tilstrekkelig gjennomgang av disse. Jeg vil imidlertid gi noen eksempler på tilfeller hvor partiledere argumenterer for sitt standpunkt:

Stoltenberg argumenterer utførlig mot permanente eliteskoler. Som vi vil se senere er imidlertid dette en stråmannsargumentasjon som er av liten verdi for borgerne. Det følgende er et eksempel på en type verdiargumentasjon:

Til sist følger et typisk eksempel på argumentasjon hvor en faktapåstand blir brukt for å "bevise riktigheten" av standpunktet:

Til tross for at det er flere tilfeller av argumentasjonssvikt, argumenter partilederne i stor grad tilfeller for sine standpunkt. Det virkelige spørsmålet virker derfor ikke å være *om* politikerne argumenterer, men om de argumenterer *godt*. Er argumentasjonen til partilederne akseptabel, relevant og viktig?

4.5 Kravet om akseptabilitet

I analysen av akseptabilitet kategoriserer jeg påstandene som akseptable eller uakseptable. I kategorien akseptable argumenter inngår argumenter som er fullstendig korrekte og tilnærmet korrekte. De tilnærmet korrekte argumentene inneholder en faktafeil som er av minimal betydning fordi virkelighetsbildet som blir formidlet i høy grad samsvarer med realiteten. I kategorien uakseptable argumenter inngår argumenter som er feil, kun delvis korrekte og villedende. De delvis korrekte argumentene inneholder en faktafeil som er betydelig fordi virkelighetsbildet som blir formidlet i liten grad samsvarer med realiteten. I de villedende argumentene er faktaopplysningene akseptable, men fremstilles slik at det blir formidlet et misvisende bilde av virkeligheten. Til sist består argumenter som kategoriseres som feil av faktaopplysninger som er feilaktige. I partilederdebatten var det fem faktapåstander som det ikke var mulig å kontrollere riktigheten av, enten fordi det var for tidkrevende eller fordi det ikke var mulig å finne dokumentasjon som kunne bekrefte eller avkrefte disse. Jeg har valgt å se bort fra disse fem faktapåstandene.

4.5.1 Akseptable påstander

For å gi en oversiktlig presentasjon av akseptable påstander, har jeg valgt å fremstille disse i en tabell. I tabellen viser venstre kolonne hvilket parti som fremsatte påstanden, i midterste kolonne blir påstanden presentert, og i høyre kolonne blir det gitt en begrunnelse for hvorfor argumentet er akseptabelt, i form av en redegjørelse av de faktiske fakta. Tilnærmet korrekte påstander blir markert med fet skrift i venstre kolonne.

Tabell 4.1: Akseptable faktapåstander i partilederdebatten.

PARTI	PÅSTAND	FAKTA
FrP. H.	Regjeringen oppfordrer fylkesmannen til å trekke skjønnsmidler i kommuner	I retningslinjene for skjønnsfordelingen står det: ”Fylkesmannen bør være varsom med å tildele skjønnsmidler til kommuner som ikke utnytter sitt

	uten eiendomsskatt	eget inntektsgrunnlag” (Regjeringen 2012a)
H.	Retningslinjene for skjønnstildelingen ble endret under Aslaug Haga	Setningen ”Fylkesmennene skal ikke stille krav om innføring av eiendomsskatt som forutsetning for å få skjønnstilskudd” ble fjernet fra retningslinjene for skjønnstildelingen i 2006 (Skarvøy 2011)
KrF.	Verdighetsgarantien gir ingen nye rettigheter til eldre	I lovforslaget til Stortinget om ny helse og omsorgstjenestelov står det: ”Pasienter og brukeres rettigheter skal videreføres på dagens nivå” (Regjeringen 2011a)
AP.	Avtalen [eldreforliket] er ordrett tatt inn i lovforskriften [verdighetsgarantien]	I avtalen står det at det skal utformes en forskrift som ”hensyntar forslagene i Dok b:104” (KS 2007). Av de 11 punktene i Dok 8 er alle unntatt ”sosial aktivitet” tatt med i lovforskriften (Duesund, Dåvøy og Høybråten 2010)
AP.	Eiendomsskatten er den eneste skatten kommunene kan vedta selv	Eiendomsskatten er ”i prinsippet den eneste skatten som kommunene selv kan skrive ut” (Leirstein et al. 2011)
AP.	Eiendomsskatten kan ta sosiale hensyn	Eiendomsskattloven viser at kommunene har frihet til å utforme eiendomsskatten etter egne ønsker (Eigedomsskattelova 1975:§3)
FrP.	FrP har færrest kommuner med eiendomsskatt	En analyse av tall fra SSB utført av NTB viser at 47 % av FrP-styrte kommuner har eiendomsskatt, og dette er den laveste andelen av alle partiene (Aftenposten 2011)
AP.	En del kommuner har blitt mye flinkere til å lage en sosial innretning av eiendomsskatten	Tall fra SSB viser at 55 kommuner benytter differensiert skattesats, 84 kommuner benytter bunnfradrag og 76 kommuner benytter fritak for nye boliger (SSB 2011a)

FrP.	Av de 4000 lærerne som søkte etterutdanning forrige gang, var det kun 1500 som fikk det	Regjeringen har p.d.d. et fastsatt tilbud om videreutdanning til 1500 lærere hvert år (Regjeringen 2011b). I 2011 var det 3700 lærere som søkte om videreutdanning (Regjeringen 2011c)
AP.	PISA-undersøkelsen viser at elevene har blitt bedre på noen områder	Leserferdighetene til norske elever er i 2009 forbedret etter en periode med nedgang, og resultatet er nå jevngodt med resultatene fra 2000 (PISA 2009)
SV.	Utviklingen i den svenske skolen går nedover	Leserferdighetene til svenske elever har i perioden 03-09 sunket fra 514 til 497 poeng (PISA 2009)
SV.	Sverige har privatisert sin skole mer enn vi har	I følge en FAFO-rapport er 15 % av grunnskolene og nærmere 50 % av videregående skoler i Sverige private, mens 5 % av norske skoler er private (Berge og Hyggen 2011)
AP.	Norsk skole har hatt en veldig sterk fremgang sammenlignet med andre land	PISA-undersøkelser viser at Norge er det landet i nord som i perioden 06-09 har vist sterkest fremgang i lesing, med en økning på 9 poeng (PISA 2009)
SV.	FrP-tilhengere er kritisk til innvandring, og SV-tilhengere er ikke kritisk til innvandring	En meningsmåling fra 2009 utført av Sentio for Human Rights Service, viser at 87 % av FrP-velgere ønsker å begrense ikke-vestlig innvandring, i motsetning til 9 % av SV-velgere (HRS 2009)
KrF	Bjarne Håkon Hanssen sier at eldreforliket ikke er fulgt opp, fordi det skulle koste penger	Hanssen har kritisert regjeringen i media og uttalt at det er "illusorisk å tro at dette vil kunne skje uten økonomiske konsekvenser" (Werner 2010)
H.	Bondevik-regjeringen var den første til å fastslå i lov hva som menes med verdig eldreomsorg	I 2003 innførte Bondevik-regjeringen "forskrift om kvalitet i pleie og omsorgstjenestene", og denne konkretiserer hva som menes med verdig eldreomsorg (Forskrift om kvalitet i pleie- og

		omsorgstjenestene 2003)
H.	1/3 av de som jobber i omsorgssektoren er ufaglærte	En FAFO-rapport fra 2011 viser at 31 % av ansatte i hjemmebasert omsorg og 24 % av ansatte i institusjonsbasert omsorg i 2009 var ufaglærte (Gautun og Hermansen 2011)
AP.	Kommunene har fått 48 milliarder kroner	I statsbudsjettet for 2012 mottar kommunene ”i overkant av 49 milliarder kroner (Statsbudsjettet 2012)
SP.	Vi har gitt kommunene en milliard som de kan bruke til drift	I statsbudsjettet for 2012 gis det ”1,408 millioner kroner mer til drift enn i saldert budsjett 2011” (Statsbudsjettet 2012)
KrF.	Ideelle virksomheter blir lagt ned år for år	I følge HSH er det i dag 70 ideelle sykehjem i landet, og siden 2000 har 30 ideelle sykehjem blitt lagt ned (Virke 2012a)
SV.	Byrådet i Oslo har kastet vekk millioner på en ubrukelig tomt i Spania	Oslo byråds prosjekt om å bygge et sykehjem i Spania Altea havarerte i 09, og utgiftene på 25 millioner ble tapsført (Oslo Byråd 2009)
SP.	PISA-undersøkelser viser at det er mye uro i norske klasser	I hovedrapporten fra PISA fastslås det at ”40 % av de norske elevene sier at det er mye bråk og uro i de fleste eller alle timene” (PISA 2004)
FrP.	Nesten halvparten av yrkesfaglige elever dropper ut fordi de mener det er for mye teori	Tall fra SSB viser at av 2005-kullet var det kun 57 % av yrkesfagelevne som fullførte videregående (SSB 2011b). Årsaken til dette er uvisst, men i følge en rapport fra NIFU kan teorimengden være en av flere årsaker (Vibe, Brandt og Hovdhaugen 2011)
KrF.	Finsk skole har færre skoletimer enn den norske skolen	Tall fra SSB viser at norske elever i aldergruppen 7 til 11 har et høyere antall skoletimer enn finske elever (SSB 2004)

KrF.	I følge HSH vil ideell sektor være borte fra omsorgssektoren om 5 til 10 år	I et høringssvar til regjeringen uttrykker HSH at de er "alvorlig bekymret" for at ideell sektor vil være "bort i løpet av en periode på 5-10 år" (Virke 2011)
------	---	--

H påstår at 1/3 av de som jobber i omsorgssektoren er ufaglærte (se linje 604). Dette er korrekt i forhold til hjemmebasert omsorg, men andelen er noe lavere i institusjonsbasert omsorg. Solberg benytter den uspesifikke betegnelsen "omsorgssektoren", og presisterer ikke om hun omtaler hjemmebasert eller institusjonsbasert omsorg, og påstanden er derfor kun tilnærmet korrekt.

SV påstår implisitt at FrP-tilhengere er kritisk til innvandring, og SV-tilhengere er ikke kritisk til innvandring (se linje 339). Faktasjekken viser at 87 % av FrP-velgerne vil begrense ikke-vestlig innvandring, i motsetning til 9 % av SV-velgerne. Partitilhengerne adskiller seg markant fra hverandre i dette spørsmålet, men det er likevel ikke snakk om diamentrale motsetninger.

I forbindelse med eldreforliket hevder AP at "avtalen er ordrett tatt inn i lovforskriften" (se linje 474). Det er ikke helt korrekt, fordi avtalen er tatt inn i forkortet og omskrevet form, og punktet som omhandler sosial aktivitet er ikke inkludert i verdighetsgarantien.

FrP hevder at nesten halvparten av yrkesfaglige elever slutter på skolen fordi det er for mye teori (se linje 1626). Det er korrekt at halvparten av yrkeselevene dropper ut, men vi vet ikke annet om årsakene til dette enn at disse er sammensatt. I følge NIFU kan teorimengden være en årsak, men det er ikke korrekt å si at det utelukkende er teorimengde som har forårsaket frafallet.

FrP hevder også at det var 4000 lærere som søkte etterutdanning forrige år, men faktasjekken har vist at dette antallet i realiteten var 3700 (se linje 1793).

Til sist hevder SV at den svenske skolen har hatt en negativ utvikling, men Halvorsen spesifiserer ikke hva som har hatt en negativ utvikling (se linje 1839). PISA-undersøkelser viser at leserferdighetene til svenske elever har sunket i kraftig, men Halvorsen presiserer ikke om det er leseferdigheter hun sikter til.

I tilfeller av tilnærmet korrekte påstander ser vi at partilederne overdriver eller forenkler et fenomen i virkeligheten, men uten å bevege seg langt fra sannheten. De korrekte påstandene i

partilederdebatten anses som tilstrekkelig beskrevet og begrunnet i tabellen, og vil derfor ikke diskuteres utover denne.

Uakseptable påstander

Tabell 4.2: Uakseptable faktapåstander i partilederdebatten

PARTI	PÅSTAND	FAKTA
H.	Eldreforliket prioriterer ikke etter- og videreutdanning av ansatte i omsorgssektoren	Et av punktene i eldreforliket er å styrke ”kompetansetiltak for ansatte uten fagutdanning” (KS 2007) og det samme presiseres i kompetanseløftet 2015 som eldreforliket henviser til (Regjeringen 2012b)
SP.	Skjønnsmidler er ikke en konstant inntektskilde, men en ytelse kommunen har krav på ved inntektssvikt	Skjønnsmidler er ikke en konstant inntektskilde, men gis nettopp ”etter skjønn” som kompetasjon for ”en rekke forhold”, der inntektssvikt kun er ett av forholdene (NOU 2005:13)
SV.	Forskning viser at privatisering av skolen gir dårligere resultater	Forskningen på dette området er sprikende, men i følge en NIFU-rapport er det små forskjeller mellom elevprestasjonene i privat og offentlig skole (Wiborg et al. 2011)
FrP.	Vi sletter innlegg vi ikke finner passende og tar til motmæle mot hatske ytringer på Facebook	På Facebook-siden til Jensen foregår det blant annet en debatt om mullah Krekar hvor rasistiske ytringer florerer og det oppfordres til drap. Jensen har ikke slettet/tatt til motmæle i denne diskusjonen (Facebook 2012)
AP.	Verdighetsgarantien fastslår for første gang hva vi mener med en verdig eldreomsorg	I 2003 innførte Bondevik-regjeringen en ”forskrift om kvalitet i pleie- og omsorgstjenestene”, og denne konkretiserer på samme måte hva som menes med en verdig eldreomsorg (Forskrift om kvalitet i

		pleie- og omsorgstjenestene 2003)
SP.	Regjeringen har økt satsene for investering i omsorgsboliger og sykehjemsplasser	Regjeringen har økt bevilgningene til omsorgsplasser med kun 0,1 milliarder fra 2011 til 2012, og antall nye plasser har blitt redusert med 500 for hvert år siden 2010 (Statsbudsjettet 2010, Statsbudsjettet 2011, Statsbudsjettet 2012)
AP.	Vi har satt av 15 milliarder i et program til oppussing av skolebygg	Beløpet 15 milliarder er en investeringsramme fordelt på åtte år (Statsbudsjettet 2012)
V.	Ufaglærte utgjør en veldig stor del på veldig mange skoler i landet	Tall fra GSI viser at undervisningspersonale uten godkjent utdanning i grunnskolen i 2010-11 utgjorde 3,6 % av alle årsverk, noe som er en reduksjon på 0,4 % fra forrige skoleår (Utdanningsdirektoratet 2012)
FrP	Private skoler har bedre resultat enn offentlige skoler	Forskning på dette området er sprikende, men i følge en NIFU-rapport er det små forskjeller mellom elevprestasjonene i privat og offentlig skole (Wiborg et al. 2011)
SP.	Vi har fått flere lærere inn i norsk skole	Tall fra GSI viser at det fra 2007-08 til 2011-12 har vært en økning i antall lærere i grunnskolen på 2 %. Antallet har imidlertid vært stabilt siden 08-09, og er redusert med 269 lærere siste skoleår (Utdanningsdirektoratet 2012)
SP.	Praksis viser at alle partiene er både for og imot eiendomsskatt	En analyse NTB har gjort av tall fra SSB viser at alle partiene styrer i kommuner både med og uten eiendomsskatt, men partiene har innført eiendomsskatt i ulik grad og i ulike varianter (Aftenposten 2011)
AP.	Høyre går inn for permanente	Høyre vil i løpet av 2012 innføre talentklasser i

	eliteskoler i Oslo	matematikk i Oslo (Østtvei og Bjørge 2011)
V.	SV vil forby anonyme netttinnlegg	SV ønsker ikke å forby anonymitet, men har i ”nettdugnaden” rettet en oppfordring til redaktørene om å ”tenke nøye gjennom sin strategi” når det gjelder anonymitet (Ghosh 2011)

Villedende påstander

SP hevder at regjeringen har ”fått *flere lærere* inn i norsk skole”, og faktasjekken at viser dette er korrekt (se linje 1778). Navarsete bruker den uspesifikke betegnelsen ”flere lærere”, uten å verken tidfeste eller tallfeste, og dermed ville påstanden også ha vært korrekt hvis regjeringen hadde fått én ny lærer inn i skolen i løpet av hele sin regjeringstid. Påstanden er villendende fordi den gir inntrykk av en markant og nylig økning i lærerantallet, mens antallet lærere i realiteten har vært stabilt i mange år, og endatil er redusert det siste året.

V hevder at ”ufaglærte utgjør en *veldig stor del* på *veldig mange* skoler” (se linje 1735). Faktasjekken har vist at undervisningspersonale uten godkjent utdanning utgjør 3,6 % av alle årsverk. Påstanden er korrekt, men kun hvis man vil betegne 3,6 % som å utgjøre en ”veldig stor del”, noe jeg ikke vil. Slik jeg ser det gir Skei Grande inntrykk av at ufaglærte utgjør en høyere andel i skolene enn disse i realitet gjør, og påstanden er derfor villedende. I likhet med Navarsete, formidler Skei Grande dette inntrykket ved å bruke en uspesifikk betegnelse og ikke tallfeste.

AP uttaler at regjeringen i ”*et program*” har satt av 15 milliarder til oppussing av skolebygg (se linje 1563). Dette er korrekt, men dette er imidlertid en investeringsramme som er fordelt over åtte år. Stoltenberg indikerer dette ved å betegne beløpet som ”et program”, men slik jeg ser det er denne betegnelsen for lite presis til å kunne indikere at beløpet gjelder for en åtte års periode.

SP påstår at ”regjeringen har *økt satsene for investering* i omsorgsbolig og sykehjemsplasser” (se linje 840). I følge statsbudsjettene for de siste tre årene var den samlede tilsagnsrammen til nye omsorgsboliger i 2010 på 1,3 milliarder kroner, og i 2011 og 2012 var denne på henholdsvis 1,1 og 1,2 milliarder kroner (Statsbudsjettet 2010, Statsbudsjettet 2011, Statsbudsjettet 2012). Til tross for regjeringen har økt bevilgningene med 0,1 milliard, anses

påstanden som villedende. SP gir inntrykk av en mer betydelig økning, og at økningen vil føre til flere omsorgsplasser. Statsbudsjettene viser at regjeringen i 2010 ga tilskudd til 2500 nye omsorgsplasser, mens de i 2011 og 2012 ga tilskudd til henholdsvis 2000 og 1500 nye plasser (Statsbudsjettet 2010, Statsbudsjettet 2011, Statsbudsjettet 2012). Til tross for at bevilgningene har blitt noe høyere, vil altså ikke antallet omsorgsplasser øke, slik påstanden kan gi inntrykk av. Igjen ser vi at villedelsen blir skapt av en uspesifikk formulering.

SP hevder at skjønnsmidler ikke er en konstant inntektskilde, men en ytelse kommunen har krav på ved inntektssvikt (se linje 1286). Det er korrekt, men tilskuddet skal ”ivareta en rekke forhold”, deriblant inntektssvikt, men også andre forhold, som for eksempel ”ekstraordinære hendelser” og ”utviklingsprosjekter” (NOU 2005:13). SP fremstiller skjønnsmidler som en ubetydelig inntektskilde for kommunene ved å betone at disse midlene ikke er konstante og at de kun gis ved ett særlig tilfelle. I realiteten tilsvarer skjønnsstilskuddet ”om lag 10 % av overføringene som skjer gjennom inntektssystemet”, og fremstillingen er derfor villedende (NOU 2005:13).

SP påstår at praksis viser at alle partiene er både for og imot eiendomsskatt (se linje 1173). Ettersom alle partiene styrer i kommuner hvor det både er og ikke er innført eiendomsskatt, er dette korrekt. Men påstanden er villedende, fordi den skjuler det faktum at partiene har innført eiendomsskatt i ulik grad og i ulike varianter, og at SP er det partiet som tar inn mest i eiendomsskatt. Mens SP i snitt krever 3925 kroner i eiendomsskatt, krever FrP i snitt 952 kroner i eiendomsskatt (Aftenposten 2011). SP skjuler også at de borgerlige har innført eiendomsskatt i færre kommuner. Den selektive fremstillingen formidler et inntrykk av at det ikke er forskjeller mellom partiene i spørsmålet om eiendomsskatt, og påstanden er derfor villedende.

Dette viser at i tilfeller av villedende påstander vil partilederne, i likhet med tilnærmet korrekte påstander, overdrive og forenkle et fenomen i virkeligheten. Partilederne skaper dette overdrevne inntrykket enten ved å bruke uspesifikke betegnelser, eller ved å gi en selektiv fremstilling som skjuler relevante fakta.

Delvis korrekte påstander

Siv Jensen hevder at FrP ”sletter innlegg vi ikke finner passende” og at hun tar til motmæle mot hatske ytringer på sin Facebook-side (se linje 347). Å kontrollere en slik påstand krever i prinsippet en omfattende empirisk undersøkelse, men vi kan i det minste få en indikasjon på

om det er sannhetsgehalt i påstanden ved å ta en kikk på Siv Jensens Facebook-sider. På denne siden foregår det blant annet en svært hatsk debatt om mullah Krekar. I kommentarfeltet under en statusoppdatering, finner vi kommentarer som ”Heng han!”, ”ta rotta på faenskapen”, ”søppel”, ”vi bryr oss fint lite om han blir drept der han kommer fra!”, ”tøm dette landet for den lapskausen der, vi nordmenn trenger ikke den dritten der” og ”VÅRT LAND, VÅRT FLAGG” (Facebook 2012). Jensen har ikke fjernet disse kommentarene, og hun har heller ikke kommentert noen av ytringene i kommentarfeltet. Dette beviser på ingen måte at påstanden til Siv ikke er korrekt, men ettersom vi har eksempel på et tilfelle hvor partilederen lar ekstremt rasistiske ytringer som endatil oppfordrer til drap stå imotsagt, er det i hvert fall utvilsomt at påstanden ikke er helt korrekt, og påstanden betegnes derfor som delvis korrekt.

H påstår at eldreforliket ikke prioriterer etter- og videreutdanning av *ansatte i omsorgssektoren* (se linje 750). Et av punktene i eldreforliket er ”å styrke kompetansetiltak for ansatte uten fagutdanning” (KS 2007). Påstanden er derfor kun delvis korrekt. Igjen ser vi at det overdrevne inntrykket blir skapt gjennom en uspesifikk betegnelse.

Feilaktige påstander

FrP hevder at private skoler gir bedre resultat enn offentlige skoler (se linje 1855), og SV hevder at privatisering av skolen gir dårligere resultater enn offentlige skoler (se linje 1888). Forskningen på dette området er sprikende. Det er mulig å finne belegg for begge påstandene om man leter på riktig sted. Men ifølge en NIFU-rapport er det små forskjeller mellom elevprestasjonene i privat og offentlig skole. I visse sammenhenger har elever i offentlige skoler litt bedre resultater, og i visse sammenhenger har elever i private skoler litt bedre resultater (Wiborg et al. 2011). Når det ikke eksisterer noe definitivt svar i spørsmålet, er det ikke grunnlag for å hevde at det ene er bedre enn det andre, og påstandene betegnes som feilaktige.

AP påstår at ”verdighetsgarantien fastslår for første gang hva vi mener med en verdig eldreomsorg” (se linje 496). Faktasjekken har vist at dette ikke er korrekt, fordi en lignende forskrift ble innført i 2003.

AP påstår at H går inn for permanente ”eliteskoler” i Oslo (se linje 1586). I løpet av 2012 vil Høyre innføre egne *klasser i visse timer i ett fag*. Å betegne dette som permanente eliteskoler, er feilaktig.

V hevder at SV vil forby anonymitet i nettinnlegg (se linje 373). Faktasjekken har vist at dette ikke er korrekt. SV har kun oppfordret redaktørene til å ”tenke nøye gjennom sin strategi” når det gjelder anonymitet (Ghosh 2011).

Dette viser at i tilfeller av feilaktige påstander vil partilederne, som i de andre tilfellene av uakseptabel argumentasjon, overdrive og forenkle et fenomen i virkeligheten.

4.6 Kravet om relevanse

Et minstekrav vi kan stille er at argumentasjonen til partilederne skal angå temaet som er under diskusjon. Partilederdebatten er som nevnt inndelt i fire tematiske bolker: innvandring, eiendomsskatt, eldreomsorg og skole. I partilederdebatten er det ikke mulig å finne tilfeller av argumentasjon som ikke angår temaet under diskusjon. Partilederne forholder seg til temaet som er under debatt og skifter ikke til å snakke om noe som ikke er relatert til dette temaet. I debatten om eiendomsskatt, er det ingen partiledere som tar opp for eksempel asylmottaket i Ringeby kommune eller annet irrelevant tema, men i skoledebatten bemerker for eksempel SV at norsk skole vil forbedres hvis man innfører eiendomsskatt. Dette er riktignok to ulike tema, men uttalelsen bør ikke betegnes som tematisk irrelevant, fordi skatt og skole er relatert til hverandre ved at det ene ofte vil ha konsekvenser for det andre. Partilederne er overveldende dyktige til å forholde seg til saken, og debatten kan derfor betegnes som utpreget saklig. En viktig innvending er at det å ikke svare på kritikk, motargumentasjon eller kritiske spørsmål involverer en form for irrelevans, fordi det foregår et tematisk skifte vekk fra temaet i foregående taletur (Kock 2011a:119). For å sikre presisjon i bedømmelsen, er det imidlertid viktig å ikke forvirre mellom kriteriene. Det er utvilsomt et aspekt av irrelevans involvert i ikke-svar, men i hovedsak er dette å bedømme som brudd på dialektiske forpliktelser.

I det følgende vil jeg gjennomgå tilfeller av irrelevant argumentasjon hvor partilederne dreier debatten over på noe som angår irrelevante aspekter ved temaet under diskusjon.

4.6.1 Stråmannsargumentasjon

I skoledebatten argumenterer V for at SVs prioriteringer i skolepolitikken er dårlige, fordi partiet har prioritert ”at lærere skal kutte bananer”, ”leksehjelp fra ufaglærte” og ”flere timer med lærere vi ikke har” (se linje 1368). For det første er fremstillingen feilaktig. Skolefruktordningen kan ikke betegnes som en prioritet, fordi bevilgningen på 18 millioner er

for ubetydelig til å kunne kalles en prioritet (Statsbudsjettet 2012). Heldagsskolen kan rettere betegnes som en prioritet, men V fremstiller det som om leksehjelpen i SFO gis utelukkende av ufaglære. Faktasjekken viste at disse i realiteten utgjør 63,8 %. For det andre er fremstillingen dysfemistisk. Mens skolefruktordningen fremstilles som en verdiløs bagatell gjennom betegnelsen ”bananer”, blir leksehjelp og flere skoletimer fremstilt som meningsløse tiltak fordi dette gis av henholdsvis ”ufaglærte” og ”lærere vi ikke har”. V gir en feilaktig og dysfemistisk fremstilling av SVs prioriteringer, og vi forstår dermed at V oppstiller en ”ynkelig stråmand” (Kock 2011a:109).

FrP fremsetter at de vil overføre ansvaret for eldreomsorgen til staten, og som nevnt argumenterer ikke Jensen for dette. SP argumenterer imot forslaget ved å stille et retorisk spørsmål: ”Er det noen som tror at en statlig byråkrat vil ha mer omsorg for min gamle mor enn kommunestyrepolitikere og lokalt ansatte?” (se linje 670). Navarsete hevder at FrP ønsker et ansvarsskifte fordi statlige byråkrater har ”mer omsorg” for de eldre, og konstruerer med andre ord FrPs argument for ansvarsskiftet, som FrP ikke har gitt. I realiteten ønsker FrP et ansvarsskifte av finansielle årsaker, og det er overhengende sannsynlig at SP er klar over dette (FrP 2012). SP konstruerer et argument som både er feilaktig og svakt, og vi forstår dermed at det er konstruert en ynkelig stråmann.

V hevder at SV vil forby anonymitet i nettinnlegg (se linje 373). SV ønsker ikke å forby anonymitet, men har i ”nettdugnaden” rettet en oppfordring til redaktørene om å ”tenke nøye gjennom sin strategi” når det gjelder anonymitet, ettersom anonymitet i følge SV ikke gir en bedre debatt (Ghosh 2011). Det er stor forskjell på en reaksjonær innføring av et forbud og det å oppfordre til refleksjon, og vi forstår dermed at V fremsetter en avskyelig stråmann (Kock 2011a:130).

AP bedyrer den økonomiske veksten regjeringen har skapt i kommunene og presiserer at det er nødvendig å ha et høyt skattenivå for å kunne løfte eldreomsorgen (se linje 775). Når FrP dernest får ordet, sier hun: ”Det du sier nå, er at det er lokalpolitikernes manglende prioriteringer som er grunnen til at eldreomsorgen ikke er bra nok. [...] Grunnen er jo at vi mangler penger” (se linje 812). AP har ikke på noe tidspunkt i taleturen hevdet at årsaken til problemene i eldreomsorgen er mangelen på prioriteringer blant lokalpolitikere, og ikke en mangel på penger. AP sa tvert imot at et høyt skattenivå og økonomisk vekst i kommunene, er en forutsetning for å kunne løfte eldreomsorgen. I følge Jensen mener AP at penger ikke har innvirkning på kvaliteten i omsorgen, og vi forstår derfor at dette er en ynkelig stråmann.

Denne stråmannen fremstår som den mest ekstreme av alle i partilederdebatten, ettersom den ikke engang kan sies å ta utgangspunkt i motpartens ståsted.

AP hevder at H har innført permanente eliteskoler i Oslo (se linje 1586). Faktasjekken viste at H har innført nivådifferensierte *klasser i faget* matematikk, og det er åpenbart noe helt annet enn permanente *eliteskoler*. AP presenterer en feilaktig og ekstrem utgave av hva H går inn for i Oslo, og konstruerer dermed en avskyelig stråmann.

4.6.2 Autoritetsargumentasjon

KrF påstår at regjeringen ikke har fulgt opp eldreforliket, og et av argumentene for dette er at ”Bjarne Håkon Hanssen sier at eldreforliket ikke er fulgt opp” (se linje 521). KrF argumenterer for at Hanssen er en legitim autoritet ved å påpeke at han var ”med i forhandlingene” om avtalen. Vi vet òg at Hanssen er tidligere AP-politiker og regjeringsmedlem. Slik jeg ser det kan Hanssen anses som en legitim autoritet på området, og argumentet er relevant. Ettersom Hanssen var med i forhandlingene om avtalen, er han blant dem som vet mest om hva regjeringen har forpliktet seg til å gjøre. Som tidligere AP-politiker og regjeringsmedlem har han dessuten en viss autoritet når han kritiserer regjeringen fordi han kritiserer ”sine egne”.

FrP anvender tall fra statistisk sentralbyrå som bevis for at partiet har færrest kommuner med eiendomsskatt (se linje 1094). SSB en legitim autoritet på området av statistiske målinger, og argumentet er derfor relevant. SP og H bruker på samme måte PISA-undersøkelser som argument for at deres påstander om tilstanden i norsk skole er korrekt (se linje 1673 og 1814). Dette er en legitim autoritet, og argumentene er derfor relevante.

KrF hevder at ”Handels- og servicenæringens hovedorganisasjon sier” at ideell sektor vil være borte fra omsorgssektoren om 5 til 10 år (se linje 895). HSH er en hovedorganisasjon som representerer blant annet ideelle virksomheter, og særlig ideelle virksomheter innen omsorg (Virke 2012b). Organisasjonen kan betraktes som en legitim autoritet på området, og argumentasjonen er relevant.

Det er kun et tilfelle av irrelevant autoritetsargument. I skoledebatten sier SV at ”forskning viser” at de som privatiserer i skolen har dårligere resultater (se linje 1885). Halvorsen referer ikke til en spesifikk autoritet, men refererer kun generelt til ”forskning”. En slik uspesifisert autoritet er ikke legitim, og derfor er argumentet irrelevant.

4.6.3 Trusselargument

FrP påstår at ”vi har akkurat de samme utfordringene nå som vi hadde før 22 juli” (se linje 167). Jensen utbroderer hvilke utfordringer hun sikter til: ”Det er fortsatt problem med kjønnslemlestelse i Norge. Det er fortsatt problem med tvangsekteskap. Det er jo fortsatt sånn at Al Quaida representerer en betydelig trussel rundt omkring i verden”. Slik jeg ser det fungerer denne beskrivelsen av utfordringene som nasjonen står overfor til å tegne et unyansert og truende bilde av ”de andre” i og utenfor Norge. FrP forsøker å legitimere en fortsatt stram innvandringspolitikk ved å gå den perifere vei og vekke følelser av frykt blant publikum. Pathosappeller er overhodet ikke å anse som argumentasjonsfeil per se, men i dette tilfellet er følelsesappellene irrelevante fordi de erstatter argumenter. FrP gir ingen argumenter for hvordan de kan mene at utfordringene innen innvandring er ”akkurat de samme”. I stedet holder hun opp et truende virkelighetsbilde og lar følelsene av frykt som dette kan vekke fungere som argument for at standpunktet er riktig.

4.6.4 Ad hominem tu quoque

Den eneste forekomsten av personangrep fremsettes av Knut Arild Hareide. Regjeringspartiene er imot private skoler, og i sin argumentasjon mot dette sier han: ”Statsministeren gikk jo på en privat skole” (se linje 1721). Hareide påpeker at det ikke er samsvar mellom regjeringens ståsted og statsministerens personlige bakgrunn, og dette blir brukt som et argument for at regjeringen burde innta det motsatte synspunkt og gå inn for flere private skoler. Argumentet er irrelevant fordi statsministerens personlige bakgrunn er irrelevant i spørsmålet om norsk skole i større grad bør privatiseres.

4.7 Kravet om dialektiske forpliktelser

I vurderingen av hvorvidt partilederne overholder dialektiske forpliktelser, vil jeg undersøke om partilederne svarer på kritiske spørsmål fra journalistene, kritikk fra motstanderne og motargumentasjon fra motstanderne. I denne delen vil jeg ikke referere til transkripsjonen, fordi svarene som er gitt av partilederne er gjengitt ordrett i analysen i forenklet transkripsjon.

4.7.1 Ikke-svar på kritiske spørsmål

Debatten omhandler avtalen som SV og AP har undertegnet i Oslo angående å ikke innføre eiendomsskatt, og journalisten stiller følgende spørsmål til Halvorsen:

SPØRSMÅL: "Hva synes du om at SV i Oslo har gitt avkall på en av fanesakene sine og undertegnet den avtalen?"

SVAR: "Det er en lokal bestemmelse."

Det første spørsmålet fra journalisten blir fordreid før det blir besvart. I stedet for å svare på *hva hun synes om* at SV har inngått kontrakten, svarer Halvorsen på *hvorfor hun må respektere* at SV har inngått kontrakten. "Det er en lokal bestemmelse", sier hun. Halvorsen forsøker å begrunne hvorfor hun ikke kan svare og slik fritar seg fra svarplikten. Slik jeg ser det, fritar ikke begrunnelsen henne fra svarplikten. En partileder kan ytre en mening om lokale beslutninger uten å overkjøre lokaldemokratiet. Journalisten anser heller ikke begrunnelsen som legitim, avbryter og gjentar spørsmålet:

SPØRSMÅL: "Hva synes du om det?"

SVAR: "SV har som utgangspunkt et høyere ambisjonsnivå når det gjelder velferdsgodene og da må vi finne de pengene et steds fra. Men vi har gjort denne med Arbeiderpartiet før valget så vet velgerne hva de har å forholde seg til."

Til tross for at journalisten gjentar spørsmålet, blir det nok en gang fordreid. I stedet for å svare på *hva hun synes om* at SV har inngått kontrakten, svarer hun på *hvorfor* SV har inngått kontrakten. I sitt svar gir hun også en forklaring på hvorfor SV er *for* eiendomsskatten, som i prinsippet er det motsatte av hva journalisten spurte om. Journalisten avbryter nok en gang, og stiller et tredje spørsmål:

SPØRSMÅL: "Nå sitter jo veldig mange ute i landet, det er et kommunevalg, og lurer, jøss, er det sånn som de gjør i Oslo, er dette politikken til Arbeiderpartiet og SV?"

SVAR: Jeg hadde en litt morsom opplevelse. Jeg åpnet en ungdomsskole i Lillesand. Der har de en Høyre-ordfører. Han hadde innført eiendomsskatt for å få betalt den ungdomsskolen..."

Halvorsen fordreier nok en gang spørsmålet. Mens journalisten stiller spørsmål ved hvorfor SV er *imot* eiendomsskatt i *praksis* i Oslo, svarer Halvorsen på hvorfor SV er *for* eiendomsskatten i *prinsipp*. I alle disse tre svarene blir ikke-svaret forsøkt kamuflert ved å lage en ynkelig stråmann av spørsmålet. Spørsmålet blir omdannet fra å være et ubehagelig spørsmål om hva partiet har å si om diskongruensen mellom partiets politikk og praksis, til å bli et mindre ubehagelig spørsmål om hvorfor partilederen må akseptere avtalen og hvorfor SV inngikk avtalen i Oslo. Det at Halvorsen roser en Høyre-ordfører i eksempelet fra Lillesand, er dessuten ment å være oppsiktsvekkende, og fungerer som en ”red herring” som tar oppmerksomheten ytterligere vekk fra det faktum at spørsmål ikke blir besvart (Johnson 1987:244).

I debatten om eiendomsskatt stiller journalisten følgende spørsmål til Jensen:

SPØRSMÅL: ”Hvorfor er det så mange FrP-kommer som har eiendomsskatt? Nesten halvparten.”

SVAR: ”Nå har Statistisk Sentralbyrå målt dette og slått fast at FrP-kommuner er de absolutt beste i hele landet.”

Siv Jensen fordreier spørsmålet: I stedet for å svare på spørsmålet angående *hvorfor* det er så mange FrP-kommer som har eiendomsskatt, svarer Jensen på *hvor mange* FrP-kommuner som har eiendomsskatt. Jensen kamuflerer sitt ikke-svar ved å lage en ynkelig stråmann av journalistens spørsmål. Spørsmålet blir forvandlet fra å være et kritisk spørsmål til å bli et fordelaktig spørsmål som skaper anledning for selvros. Men journalisten legger merke til svaret han ikke får, avbryter og gjentar spørsmålet:

SPØRSMÅL: ”Jo men 47 prosent?”

SVAR: ”Nei, det er jeg veldig stolt av. Men når det er sagt, så er det helt åpenbart sånn at det er store variasjoner og da er det bare ett svar på det, det er nemlig det FrP har foreslått her i Stortinget, nemlig å forby hele eiendomsskatten. Fordi jeg hører jo nå på både Kristin Halvorsen og Jens Stoltenberg prøver å gjøre dette til et spørsmål om lokalt selvstyre ...”

Jensen nekter eksplisitt å svare på dette spørsmålet, og begrunner ikke hvorfor spørsmålet ikke fortjener et svar. ”Nei, det er jeg veldig stolt av”, blånekter hun. I dette tilfelle er det altså strategien avfeie som blir brukt for å unngå og svare. Formuleringen ”det er store variasjoner” kan sies å bekrefte presupposisjonen i journalistens første spørsmål (FrP har mange

kommuner med eiendomsskatt), men dette er i alle tilfeller kun en bekreftelse av en tilstand og ikke et svar på spørsmålet om *hvorfor* det er slik. Dette ikke-svaret blir kamuflert ved å fremsette kritikk mot regjeringens praksis i skjønnstildelingen.

I debatten om eiendomsskatt stiller journalisten følgende spørsmål til Solberg:

SPØRSMÅL: ”Det er samme med Høyre-kommuner, dere har like mange kommuner med eiendomsskatt som alle andre?”

SVAR: ”Nei, det er litt mindre enn alle andre, og det har gått ned 10 % siden 2007. Man la meg komme tilbake til det Siv Jensen sa. Hvor frivillig er dette? Når jeg var kommunalminister, så skrev vi inn i instruksene til fylkesmennene at de ikke hadde lov til å kreve at man skulle innføre eiendomsskatt...”

Slik jeg ser det stiller journalisten spørsmål ved *hvorfor* mange Høyre-styre kommuner har eiendomsskatt, og ikke *om* det er slik. I spørsmålet fastslår journalisten at mange Høyre-styrte kommuner har eiendomsskatt gjennom formuleringene ”det er samme med”. Konteksten foreskriver også en slik tolkning, fordi i de tre foregående taleturene har journalisten systematisk stilt spørsmål til AP, SV og FrP om hvorfor det ikke er sammenheng mellom partienes politikk og praksis når det gjelder eiendomsskatt. Til tross for at journalisten virker å spørre *hvorfor* det er slik, svarer Solberg på *om* det er slik. Ved å fordreie spørsmålet unngår hun å svare på den ubehagelige kritikken. Ikke-svaret blir kamuflert ved å rette kritikk mot regjeringens praksis i skjønnstildelingen. Christian Kock oppstiller ikke dette som en kamufleringstaktikk, men slik jeg ser det, er det å rette kritikk mot andre en åpenbar strategi for å skyve oppmerksomhet vekk fra kritikk som er rettet mot en selv, fordi det kritiske søkelyset vendes i en annen retning.

Et klart likhetstrekk i svarstrategi viser seg mellom H, SV og FrP. Alle partilederne forsøker å avvæpne kritikken gjennom en ansvarsfraskrivelse, og slik redusere behovet for et svar. Når FrP og H kritiseres for å ha innført eiendomsskatt i mange kommuner, fraskriver de seg ansvaret ved å hevde at regjeringen i praksis pålegger kommunene å innføre eiendomsskatt. SV fraskriver seg på lignende vis ansvaret for å ikke ha innført eiendomsskatten i Oslo ved å påpeke at det er kommunene som bestemmer om eiendomsskatten skal innføres. Ansvarfraskrivelsen minimere kritikkens berettigelse og reduserer derfor svarplikten. Faktasjekken har vist kommunene i prinsippet har selvbestemmelsesrett og at fylkesmannen oppfordres til å utøve en slik praksis. Men til tross for at ansvarsfraskrivelsene er basert på fakta, fremstiller partiene det som om partipolitikk overhodet ikke har noen innvirkning på

praksis i kommunene, og det er naturligvis ikke korrekt. Tall fra SSB viser at eiendomsskatt i kommunene ”følger partiskiller” (Aftenposten 2011).

I innvandringsdebatten stiller journalisten følgende spørsmål til Jensen:

SPØRSMÅL: ”Har dere politikere bidratt til å skape fiendebilder med retorikken deres?”

SVAR: ”Fremskrittspartiet har vært veldig tydelig på hvilke utfordringer vi står overfor i det norske samfunnet. Og vi har akkurat de samme utfordringene nå, som vi hadde før 22 juli ...”

På den ene siden kan dette anses som et svar. Den første setningen i svaret kan anses som et bekreftende svar på ja/nei-spørsmålet fra journalisten, hvor resten av svaret fungerer som en argumentasjon for at det er legitimt å skape fiendebilder fordi utfordringene innen innvandring er uforandret. En slik tolkningen av svaret kan imidlertid anses for å gå for langt og tillegge partilederen mer enn hun kan holdes ansvarlig for. Jensen svarer riktignok ikke avkreftende på spørsmålet, slik en politiker normalt vil gjøre når hun er uenig, men det vil likevel være en overdrivelse å si at svaret bekrefter at FrP har skapt fiendebilder med sin retorikk. Slik jeg ser det er det mest korrekt å anse dette som et tilfelle av et ikke-svar. Jensen fordreier spørsmålet fra å omhandle fiendebilder til å omhandle tydelighet i utfordringer innen innvandring. Denne fordreiningen fungerer til å skru ned alvorlighetsgraden i anklagen fra journalisten. Svaret kan dermed anses som en bekreftelse, men en bekreftelse av en annen og mindre alvorlig påstand enn journalisten fremsetter i spørsmålet. Vi forstår dermed at Jensen kamouflerer sitt ikke-svar ved å lage en ynkelig stråmann av spørsmålet og i stedet svare på denne varianten av spørsmålet.

I debatten om eldreomsorg stiller journalisten følgende spørsmål til Stoltenberg:

SPØRSMÅL: ”Vi lever i en styrtrik stat, men med veldig mange fattige kommer. Er det sånn det skal være?”

SVAR: ”Kommunene har fått mye mere penger. De har fått 48 milliarder kroner, og det har blitt 72 tusen flere ansatte i norske kommuner etter at vi overtok. Det har knapt noen gang vært en sterkere vekst....”

Stoltenberg unngår å svare på spørsmålet ved å fordreie det fra å omhandle økonomiske forskjeller mellom kommunene *spesifikt*, til å omhandle tilstanden i kommunal økonomi *generelt*. Vi ser dermed at ikke-svaret blir forsøkt kamuflert gjennom nivåforskyvning.

Stoltenberg forskyver perspektivet fra nivået av økonomiske forskjeller mellom kommunene til nivået av kommunal økonomi generelt. Dette er en fordelaktig fordreining, fordi den skaper anledning for selvros av regjeringen, og milliardene fungerer dessuten til å blende journalist og borger i øynene slik at ikke-svaret kan vandre usett forbi.

I debatten om eldreomsorg blir Stoltenberg avbrutt av journalisten når han sier at eldre som ikke får omsorgsplass skal klage først til kommunen og dernest til fylkesmannen:

SPØRSMÅL: ”Men her snakker vi om mennesker som er 96 år, de har jo ikke råd til å kaste seg inn i denne klagemølja?”

SVAR: ”Vi må ha et system der det altså er slik at kommunene får pålegg. Det er det som vi gjør på skole. De får lovpålagte pålegg om å yte den og den type tjenester. Så i de aller fleste tilfeller fungerer det slik. Hvis det ikke fungerer, så må det være en nødventil og den nødventilen heter å klage ...”

Stoltenberg gir en utførlig beskrivelse av systemet for omsorgsplasser og insisterer på at klagemuligheter er en nødvendig del av systemet. Men hvordan AP kan mene at eldre mennesker har ressurser til å klage til kommunen og fylkesmannen, får ikke borgeren svar på. Stoltenberg fortier spørsmålet fullstendig, og forsøker å kamuflere sitt ikke-svar gjennom nivåforskyvning. Mens journalistens spørsmål befinner seg på nivået av det konkrete individ, befinner svaret seg på det abstrakte nivå av systemet. Ved å løfte problematikket til et høyere nivå, forsvinner den konkrete kritikken i bakgrunnen; for jo større perspektivet er, jo mindre vil de konkrete problemer se ut. På denne måten unngår AP at borgeren vurderer systemet fra perspektivet til ”mennesker som er 96 år”.

Jeg vektlegger som nevnt å gjennomgå normbrudd, men jeg vil i det følgende vise noen tilfeller hvor partilederne svarer på kritiske spørsmål fra journalisten, for å vise hvordan et disse kan og bør besvares:

SPØRSMÅL: ”Så lønningene har gått til byråkratiet og ikke til eldreomsorg?”

SVAR: ”Nei, det har vært mye lavere vekst i byråkrater, altså administrasjon, enn det har vært i tjenesteproduksjon. Vi har fått mange nye ansatte i...”

SPØRSMÅL: "Hva mente du da med heldagsskole da du sa du ville innføre det?"

SVAR: "Det jeg mente var det vi har gjennomført, nemlig at det har blitt flere undervisningstimer og at det har blitt mer tilbud om SFO og også gratis SFO."

SPØRSMÅL: "Men er det så galt å ha sympati med et parti som har opplevd det AP har opplevd?"

SVAR: "Overhodet ikke. Og det har vi alle sammen. Alle har sympati. Fordi ikke bare ble arbeiderpartiet og AUF særlig hardt rammet, hele nasjonen ble rammet..."

I alle disse svarene forholder partilederen seg til spørsmålet slik det ble stilt. I stedet for å fordreie, fortie eller avfeie kritikkpunktet i spørsmålet, gir partilederen et ordentlig svar på eksakt hva det ble stilt spørsmål om.

4.7.2 Ikke-svar på kritikk

En bemerkning er nødvendig i forkant av gjennomgangen av ikke-svar på kritikk. I de følgende tilfellene av ikke-svar enten tar eller får partilederen ordet rett etter at motstanderen har fremsatt kritikken. Dersom journalisten stiller partilederen et spørsmål som avsporer fra kritikken før hun får ordet, er dette presisert. Til sist i gjennomgangen vil jeg omtale tilfeller av ikke-svar på kritikk hvor partilederne ikke får ordet rett etter at kritikken er fremsatt.

I debatten om eiendomsskatt fremsetter FrP og H følgende kritikk mot regjeringen:

KRITIKK: Regjeringen pålegger i praksis kommunene å innføre eiendomsskatt, fordi retningslinjene for skjønnstildelingen oppfordrer fylkesmannen til å trekke skjønnsmidler i kommuner som ikke har innført eiendomsskatt.

SVAR: "Er det rettferdig at i en kommune så betaler en eiendomsskatt, mens nabokommunen skal få like mye skjønnsmidler der innbyggerne altså ikke betaler eiendomsskatt. Er det mer rettferdig?"

FrP og H hevder at regjeringen i praksis pålegger kommunene å innføre eiendomsskatt. Kritikken krever et svar som oppklarer *om* det er korrekt at regjeringen og fylkesmannen fører en slik praksis i skjønnstildelingen, og i tilfelle *hvorfor* dette er forsvarlig praksis. I rubrikken ser vi første del av Navarsete sitt svar. I stedet for å svare på om regjeringen fører en slik politikk *i praksis*, svarer hun på om en slik praksis *i prinsippet* er rettferdig. Til tross for dette fremstår svaret som en bekreftelse av kritikken. En politiker som forvarer en praksis som

prinsipielt rettferdig, gir et sterkt inntrykk av å bekrefte å føre en slik praksis. I den neste delen av svaret sier Navarsete imidlertid at kommunene selv bør bestemme om de vil innføre eiendomsskatt:

SVAR: ”Jeg tenker at dette er et spørsmål vi trygt kan overlate til våre lokalpolitikere [...] altså vettet er likt fordelt, de greier godt å avgjøre dette selv.”

Dette svaret står i motsetning til første del av svaret. En regjering kan ikke på samme tid gå inn for en praksis som gir kommunene rett til å selv bestemme om de vil innføre eiendomsskatt og en praksis som pålegger kommunene til å innføre eiendomsskatt. Etter at SP har gitt dette svaret, tar først H og dernest FrP ordet og gjentar kritikken. Til tross for at V dernest får ordet, tar Navarsete ordet etter V og velger å forholde seg til kritikken:

SVAR: ”Det blir jo framstilt som om skjønnsmidlene er på en måte noe som er konstant. Skjønnsmidler er fylkesmannens sin mulighet til å jevne ut inntekter hvis en kommune har hatt inntektssvikt.”

Dette svaret gir en forklaring på hva skjønnsmidler er. Faktasjekken viste at dette er en villedende argumentasjon, fordi skjønnstilskuddet blir fremstilt som en ubetydelig inntektskilde for kommunene mens det i realiteten er betydelig. Ettersom Navarsete forsøker å nedtone betydningen av skjønnsmidlene, virker hun å utsi at det er uproblematisk at regjeringen trekker i disse. Til tross for at dette svaret kan anses å bekrefte kritikken, står det igjen i motsetning til det forrige svaret. Vi forstår dermed at til tross for at Navarsete forholder seg til kritikken, gjør selvmotigelsen og tvetydigheten mellom svarene at kritikken blir fortiet. Tvetydigheten fungerer både som en strategi både for å ikke svare og for å kamuflere ikke-svaret. Ved å svare både bekræftende og avkreftende på kritikken unngår hun å gi et svar, og ved å svare tilsynelatende bekræftende på kritikken gir hun inntrykk av å gi et svar. Ikke-svaret kamufleres slik i en tåke av tvetydigheter. Debatten om eiendomsskatt går i hovedsak ut på at partiene redegjør for sitt standpunkt i spørsmålet om skatten. Alle partiene, utenom FrP, fremsetter at de vil at det skal være opp til kommunene selv å bestemme om de vil innføre eiendomsskatt. Ettersom ingen svarer tilfredsstillende på kritikken om fylkesmannens praksis i skjønnstildelingen, får ikke borgerne svar på hva partiene egentlig mener når de sier

at kommunene selv bør bestemme om de vil innføre eiendomsskatt. Hvilken praksis ønsker partiene i skjønnstildelingen? Borgeren får ikke svar på dette spørsmålet, og ikke-svarene slår derfor bena under store deler av debatten om eiendomsskatt.

I debatten om eldreomsorg fremsetter H følgende kritikk mot AP:

KRITIKK: Samhandlingsreformen kan føre til at eldre diskrimineres i helsevesenet, fordi kommunene må betale egenandeler når de skal behandles i sykehusene.

SVAR: ”Jeg har aldri noensinne møtt en politiker som er mot god eldreomsorg. Alle politikere er for god eldreomsorg. Men det jeg har møtt, er politikere som ikke har råd til god eldreomsorg. Og det det handler om, er at vi som nasjon må forstå hvor formidabel den oppgaven er, at vi altså heldigvis blir flere som lever lenger [...] Vi kommer til å diskutere eldreomsorg i mange valgkamper fremover...”

I sitt svar omtaler ikke Stoltenberg samhandlingsreformen i det hele tatt, og vi forstår dermed at han fortier kritikken. I stedet for å kamuflere sitt ikke-svar, forsøker han å eliminere kritikken berettigelse og dermed behovet for et svar. For det første betoner han at alle politikere er enig om at de ønsker en god eldreomsorg. Ved å fremheve at alle er enige om målet, mister kritikken sin berettigelse. For hvis alle er enige, hvorfor skal vi da kritisere hverandre? For det andre betoner han at eldrebølgen er en ”formidabel oppgave” som vil ta mange år å løse. Og hvis noe krever mange år med arbeid, hvorfor skal man da kritisere progresjonen slik den er i dag? For det tredje blir opprustningen av eldreomsorgen fremstilt som en oppgave *vi* står overfor som *nasjon*. Utfordringene i eldreomsorgen blir til en utfordring som ”alle” har ansvar for og må løse i fellesskap. Og når alle er ansvarlig, er ingen ansvarlige (Smith 2008:191). Denne fordelingen av ansvar er nærmest som en vaksinasjon mot all kritikk av regjeringens eldrepolitikk. Ved å fremheve at utfordringen er enorm, ”alle” sitt ansvar og vil ta mange år å løse, mister kritikken sin berettigelse. Dette svaret opptrådte igjen i den siste partilederdebatten; trolig i kraft av å være et universelt svar som kan bli brukt som ikke-svar på nærmest all kritikk av regjeringens eldrepolitikk (Kock 2011a:204).

I debatten om eldreomsorg fremsetter H følgende kritikkpunkter rettet mot AP:

KRITIKK: Eldreforliket prioriterer ikke kvalitet i omsorg i form av etter- og videreutdanning av ansatte i omsorgssektoren.

KRITIKK: Verdighetsgarantien er ikke den første reguleringen av kvalitet i eldreomsorgen.

SVAR: ”Verdighetsgarantien handler nettopp om kvalitet. Det er to store oppgaver vi står overfor som nasjon. Den ene er å skaffe nok ansatte i pleie og omsorg, og den andre er å sikre god kvalitet, for det kan ikke bare være oppbevaring, det må være innhold i det tilbudet som gjør at eldre lever et verdig liv.”

Det første kritikkpunktet (øverst til venstre) blir besvart i en fordreid utgave, og Stoltenberg kamouflerer ikke-svaret gjennom nivåforskyvning. H omtaler kvalitet *spesifikt* som etter- og videreutdanning av ansatte i omsorgssektoren, mens AP omtaler kvalitet *generelt* som det totale tilbudet til eldre. Perspektivnivået blir forskyvet fra det konkrete ”etterutdanning” til det abstrakte ”tilbudet”. Ved å fordreie kritikken unngår Stoltenberg å svare på om regjeringen på noe vis prioriterer etter- og videreutdanning av ansatte i omsorgssektoren, noe faktasjekken har vist at de vil prioritere å gi kun til ufaglærte. Ved å gjenta ordet kvalitet i svaret, blir det skapt en tilsynelatende koherens mellom kritikk og svar som fungerer til å kamuflere ikke-svaret ytterligere. ”Verdighetsgarantien omhandler nettopp kvalitet”, sier han, og gir slik inntrykk av å svare på spørsmålet. Det andre kritikkpunktet angående at verdighetsgarantien ikke er den første kvalitetsreguleringen, blir fullstendig fortiet. Dette blir kamuflert gjennom et selektivt svar. Stoltenberg ”svarer” på kritikken mot eldreforliket, og kamouflerer slik at han ikke svarer på kritikken mot verdighetsgarantien.

I skoledebatten fremsetter V, H, KrF og FrP følgende kritikk mot regjeringen:

KRITIKK: Regjeringen prioriterer heldagsskolen foran bedre lærere

SVAR: ”Men ta litt det vi er enige om. Bedre lærere. Det viktigste der er det vi har fått til, nemlig at flere søker. Når det er 50 % flere som søker, så bli kravene for å komme inn på lærerskolen høyere.”

SVAR: ”I politikken må vi passe på at vi ikke gjør uenigheten større enn den er. Viktige ting i skolepolitikken er vi enig om, feks at det viktigste er at vi skaffer oss gode lærere.”

SVAR: ”Jeg er helt enig i at lærere er suksessfaktor nummer én i skolen. Det er faktisk 50 % flere som søker seg til lærereutdanningen nå enn for 3 år siden.”

V, H, KrF og FrP kritiserer regjeringen for ikke å prioritere etter- og videreutdanning av lærere. Av regjeringspartiene er det AP og SV som får ordet etter at kritikken fremsettes. Begge partilederne fremstiller målet om bedre lærere som noe alle er enig om, og begge partilederne fremhever at flere søkere til lærerutdanningen er et viktig tiltak for å nå målet om bedre lærere. SV og AP må gjerne anse flere søkere som tiltaket som bør prioriteres for å få bedre lærere, men problemet er at partilederne ikke svarer på om etter- og videreutdanning er et tiltak som regjeringen vil prioritere for å få bedre lærere. Når partilederne sier at de vil ha bedre lærere, er det uvisst om dette innebærer en sterkere satsning på etter- og videreutdanning. Vi ser at en kritikk som blir fremsatt av alle opposisjonspartiene blir fullstendig fortiet, og borgeren får dermed ikke svar på hvordan regjeringen stiller seg til det opposisjonen fremhever som den viktigste prioriteringen i skolepolitikken. I stedet for å kamuflere sine ikke-svar, forsøker partilederne å eliminere kritikken og dermed behovet for et svar. Partilederne fremstiller bedre lærere som et mål alle partiene er enig om, og slik fjernes uenighet mellom opposisjonen og regjeringen og kritikkens berettigelse. For hvis alle er enige, hvorfor skal man da kritisere hverandre?

KRITIKK: Regjeringen prioriterer heldagsskolen foran bedre lærere.

SVAR: ”Jeg mener at det begrepet heldagsskole forvirrer littgrann. For det skaper et inntrykk av at ungene skal være på skolen fra liksom åtte til fem. Det er det ingen som mener. Det vi har ment, og det vi har gjennomført, er at det har blitt noen flere timer [...] og mer leksehjelp knyttet til skolen. [...] det mener jeg er bra.”

Kritikken fra opposisjonen krever ikke kun svar på om regjeringen prioriterer etter- og videreutdanning av lærere, men krever også svar på om/hvorfor regjeringen prioriterer heldagsskolen foran bedre lærere. Stoltenberg er den eneste som omtaler heldagsskolen og er derfor den som kommer nærmest å gi et svar. Men i stedet for å svare på kritikken, gir AP en grundig definisjon av begrepet heldagsskole. AP svarer ikke på *om* og *hvorfor* heldagsskolen er en prioritet, men redegjør i stedet for *hva* heldagsskolen er. Han sier riktignok at heldagsskolen ”er bra”, men dette er en singulær argumentasjon som i liten grad gir svar på hvorfor heldagsskolen bør prioriteres. Ikke-svaret blir kamuflert gjennom det jeg vil betegne som tematisk koherens, som innebærer å la ikke-svaret angå samme tematikk som kritikken. I

dette tilfeller stiller journalisten et spørsmål før taleturen tildeles til Stoltenberg, men fordi spørsmålet angår heldagsskolen, avsporer det ikke fra kritikken.

I skoledebatten fremsetter V følgende kritikk av SV:

KRITIKK: SVs prioriteringer i skolepolitikken er dårlige, fordi de har prioritert bananer, flere skoletimer med lærere vi ikke har og leksehjelp fra ufaglærte for de minste som kan følges av mor og far; foran bedre lærere.

SVAR: ”Jeg må nesten smile litt fordi jeg vet at på venstre sine møter der bugner det av fruktfat [...] Jeg synes det blir veldig smått. Det er ca 1 % av det vi har bevilget til kunnskap i løpet av en 6 års periode. Det er 20 millioner over det det var. Det er småpenger i den store sammenhengen. Det tilsvarer en halv lærer i hver kommune. Men la meg si en ting som jeg synes i disse tider er viktig. Det er at vi har en felles skole i Norge...”

Venstre sin kritikk av SVs prioriteringer i skolepolitikken inneholder tre kritikkpunkter: ”bananer”, ”flere skoletimer” og ”leksehjelp”. Halvorsen svarer grundig på kritikken mot skolefruktordningen, men fortier de to andre kritikkpunktene. Vi forstår dermed at Halvorsen forsøker å kamuflere sitt ikke-svar gjennom å gi et selektivt svar. Halvorsen svarer kun på kritikkpunktet om ”bananer”, som er det enkleste å gjendrive, og går videre til å snakke om sine yndlingstanker: den offentlige skolen. Dette å utbasunere sine yndlingstanker fungerer som en avledningsmanøver som drar oppmerksomheten ytterligere vekk fra det faktum at hun ikke svarer.

I skoledebatten fremsetter SV følgende kritikk av H:

KRITIKK: ”Hvis du konkurranseutsetter eldreomsorgen er det en ting du kan spare penger på, og det er de ansattes arbeidsforhold og pensjoner. Glem det sporet, og se hvordan vi skal få rekruttert nok dyktige folk til å jobbe der.”

SVAR: ”Hvis du skal rekruttere nok dyktige folk, så er du nødt til å sette pris på de som jobber der og du er nødt til å sørge for at de får faglig utviklet seg.”

Solberg fortier kritikken fra SV og kamuflerer sitt ikke-svar ved å skape en tilsynelatende koherens mellom kritikk og svar. I sitt svar gjentar hun formuleringen ”rekruttere nok dyktige folk”, og skaper dermed en koherens mellom kritikk og svar. I realiteten fungerer formuleringen til å skifte tema fra konkurranseutsetting og til etter- og videreutdanning.

Denne lovtalen for etter- og videreutdanning fungerer til å ta oppmerksomheten ytterligere vekk fra svaret som ikke blir gitt.

I skoledebatten fremsetter AP følgende kritikk mot borgerlig side:

KRITIKK: Borgerlig side vil slippe til private investorer som vil privatisere norsk skole i stort omfang for å tjene penger.

SVAR: ”Jeg skjønner ikke hvorfor venstresiden i Norge er så redd for at det er alternativer. Jeg er tilhenger av den offentlige skolen. Men vi må gjøre den så god at folk ikke føler at de må velge et alternativ...”

H fortier fullstendig kritikkpunktet fra AP. I stedet for å svare på kritikken mot borgerlig side, svarer H med en kritikk mot venstresiden. Dette tar oppmerksomheten vekk fra det faktum at hun ikke svarer. Ved å speilvende situasjonen og snu det kritiske søkelyset tilbake mot AP, kamuflerer Solberg svaret hun ikke gir.

I debatten om eldreomsorg fremsetter FrP følgende kritikk mot SP (og regjeringen):

4.7.4

KRITIKK: Det er bare et svar på utfordringene i eldreomsorgen. Vi må flytte ansvaret til staten.

SVAR: ”Er det noen som tror at en statlig byråkrat vil ha mer omsorg for min gamle mor enn kommunestyrepolitikere og lokalt ansatte i kommunen hjemme? Jeg tror ikke det. I likhet med mange andre ønsker hun å bo hjemme så lenge som mulig”

FrP kritiserer dagens system for eldreomsorg, og mener at vi bør gå fra en kommunal til en statlig finansiert eldreomsorg. Som tidligere nevnt konstruerer Navarsete en ynkelig stråmann av kritikken fra Jensen, og vi forstår dermed at det er slik ikke-svaret blir kamuflert (Kock 2011a:130). SP fremstiller det som om FrP ønsker statlig finansiering av eldreomsorgen fordi lokalpolitikere har ”mer omsorg” for de eldre, mens det bør være åpenbart at FrP ønsker dette av økonomiske årsaker. SP unngår altså å svare på kritikken ved å plassere et tannløst argument i munnen på Siv Jensen og svare på dette. Fordreiningen skaper en overgang til en mer fordelaktig tematikk: Navarsete sender alle mann til pathospumpene og forteller om sin

”gamle mor” som etter hvert vil trenge mer hjelp og til sist vil havne på et sykehjem. Emosjonell argumentasjon er på ingen måte en uredelig argumentasjonsform per se, men blir det i dette tilfellet fordi det kommer i stedet for et svar på kritikken og skal fungere til å lokke blikket vekk fra ikke-svaret.

I debatten om eldreomsorg retter KrF følgende kritikk mot AP:

KRITIKK: Regjeringen har ikke fulgt opp avtalen, fordi de eldre har ikke fått nye rettigheter i verdighetsgarantien

SVAR: ”Vi har fulgt opp avtalen. Og jeg har her ordrett den avtalen vi ble enig om, og som er ordrett tatt inn i forskriften som er vedtatt”

Faktasjekken har vist at regjeringens lovendring ikke medførte nye rettigheter til eldre. At kritikken fra KrF er treffende, er nok årsaken til at Stoltenberg utfører en nivåforskyvning når han skal svare: Stoltenberg forholder seg til den *overordnede* kritikken i stedet for å forholde seg til det *spesifikke* kritikkpunktet. Stoltenberg svarer ikke på om forskriften (verdighetsgarantien) har gitt *nye rettigheter* til de eldre, men svarer i stedet på om regjeringen har *fulgt opp avtalen*. Kritikken blir omgjort fra å angå spesifikt rettigheter til å angå generelt hele avtalen, og slik unngår statsministeren å svare på kritikkpunktet.

I innvandringsdebatten retter AP følgende kritikk mot (blant andre) FrP:

KRITIKK: ”Alle bør gå gjennom måten de formulerer seg på, slik at man ikke bygger opp om gruppetekning, det å dømme folk på grunnlag av hvor de kommer fra og ikke hvem de er”

SVAR: ”Denne debatten skal jo ikke handle om menneskene som kommer til Norge, den skal handle om hvilke rammebetingelser vi politikere setter. Det er vårt ansvar hva slags innvandringspolitikk vi fører i Norge...”

Kritikken fra AP er en adresseløs kritik. Men som jeg har vist tidligere er det fem faktorer som gjør at denne virker å være rettet mot FrP, og jeg vil derfor anse dette som en kritikk av FrP. Stoltenberg kritiserer partiet for å tidligere ha brukt en retorikk som stempler grupper, og oppfordrer FrP til å gjennomgå ”måten de formulerer seg på”. Jensen tar ordet og innvender at debatten ikke skal handle om ”menneskene som kommer til Norge”. Stoltenberg har imidlertid ikke snakket om innvandrere, men om stigmatiserende retorikk. Jensen oppstiller en stråmann av kritikken fra AP og angriper denne for ikke å være det debatten ”skal handle om”, og slik kamuflerer hun sitt ikke-svar. Hun fastslår deretter, uten en begrunnelse, hva

debatten ”skal handle om”. Metakommentaren ”debatten skal handle om” gjør at Jensen står fritt til å velge det tema hun selv ønsker å snakke om (Sandvik 1998:49).

I debatten om eldreomsorg fremsetter AP følgende kritikk mot opposisjonen:

KRITIKK: Opposisjonen vil i mindre grad enn regjeringen klare å finansiere det store løftet av eldreomsorgen, fordi de vil redusere statlige skatteinntekter

SVAR: ”Det du sier nå er at det er lokalpolitikernes manglende prioriteringer som er grunnen til at eldreomsorgen ikke er bra nok. [...] Sannheten er at det er store utfordringer i eldreomsorgen enten det er i borgerlig eller sosialistisk styrte kommuner, og grunnen til det er jo at vi mangler penger”

Dette svaret fra FrP er høyst besynderlig. Stoltenberg har ikke påstått at penger ikke er årsak til utfordringer i eldreomsorgen, og heller ikke har han påstått at årsaken er ”lokalpolitikernes manglende prioriteringer”. Stoltenberg har tvert imot argumentert for at det er behov for mer penger for å løse utfordringene. Som vi husker er dette en stråmannsargumentasjon. Jensen fordreier kritikken ved å oppstille en stråmann av standpunktet til AP, og kritiserer dette i stedet for å svare på kritikken mot opposisjonen. Kritikken som FrP retter mot AP, er den samme som AP rettet mot FrP: Stoltenberg kritiserer opposisjonen for å føre en politikk som gir for lite penger til eldreomsorgen, og Jensen svarer med å kritisere regjeringen for å føre en politikk som gir for lite penger til eldreomsorgen. FrP kamuflerer dermed kritikken ved å vende det kritiske søkelyset tilbake på motstanderen.

I partilederdebatten er det ytterligere syv tilfeller av kritikk som ikke blir besvart:

KRITIKK: (V)
FrP er ikke for lokalt selvstyre i spørsmålet om eiendomsskatt

KRITIKK: (KrF)
Regjeringen vil om 5 til 10 år ha fjernet ideell sektor fra omsorgssektoren

KRITIKK: (V)
Regjeringen har ikke fulgt opp avtalen, fordi avtalen er ikke tatt inn i forskriften

KRITIKK: (KrF)
Bjarne H. Hanssen sier at avtalen ikke er fulgt opp, fordi det skulle koste penger

KRITIKK: (H)
Samhandlingsreformen skaper økonomisk usikkerhet i kommunene

KRITIKK: (FrP)
Klagretten gir ikke eldre en bedre alderdom

KRITIKK: (FrP)
Regjeringen overlater få beslutninger til det lokale selvstyret

I disse tilfellene får imidlertid partilederen i liten grad anledning til å svare. I fem av syv tilfeller gir ikke journalisten ordet til mottageren(e) for kritikken. Etter at V har kritisert FrP,

gis ordet til SP. Etter at H har kritisert regjeringen, gis ordet til KrF. Etter at FrP har kritisert regjeringen for å overkjøre lokalt selvstyre, får V ordet. Etter at V og KrF etter tur rettet kritikk mot AP, får SV ordet. I de to andre tilfellene gis ordet til korrekt mottager for kritikken, men da stiller journalisten et spørsmål som avsporer fra kritikken. I disse tilfellene får altså partilederen i liten grad anledning til å svare, og av denne grunn har jeg valgt å se bort ifra disse tilfellene i kvantifiseringen av resultatene i neste del av oppgaven.

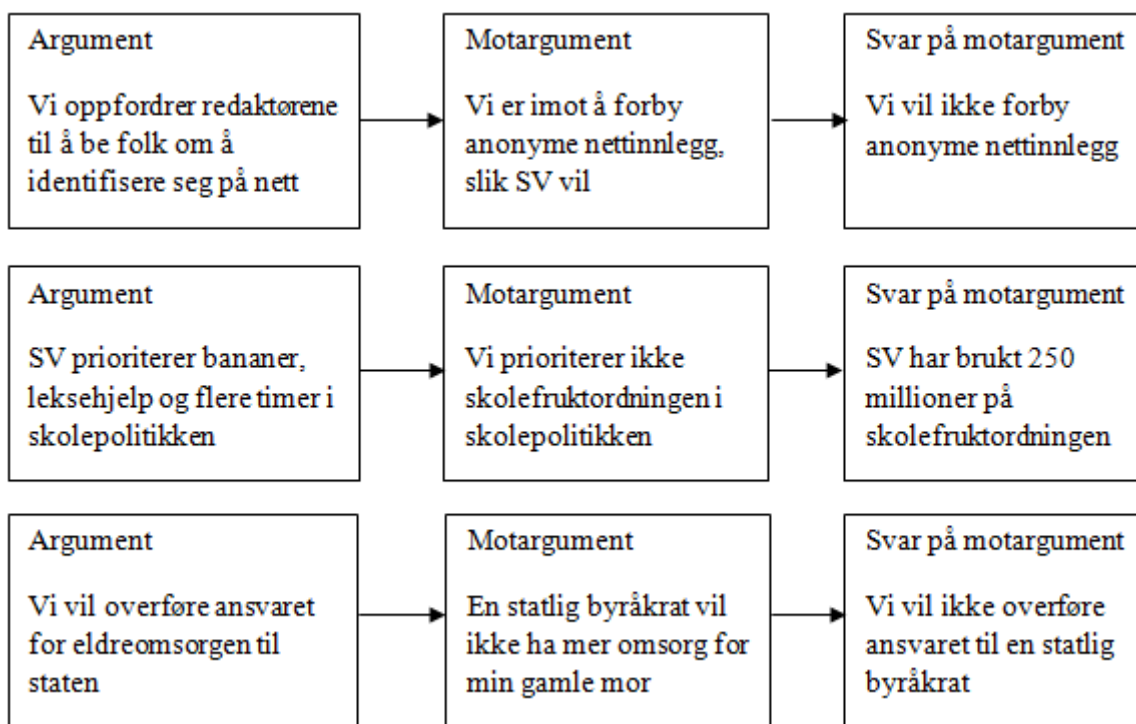
Jeg vil som nevnt ikke prioriterer å beskrive tilfeller hvor partilederne svarer på kritikken, men jeg vil gi to eksempler slik at man kan se hvordan kritikk bør og kan besvares:

KRITIKK: Vi vil ikke forby anonyme nettinnlegg, slik SV vil	SVAR: ”Fra min side har dette vært en oppfordring til redaktører. Det er selvfølgelig fordi i noen tilfeller skal det være mulig å være anonym når man er på nett”
KRITIKK: Vi er imot permanente eliteskole, slik H har innført i Oslo	SVAR: ”(...) I matematikk så samler de elevene som går i en talentklasse på dette, bare i matte, for å kunne lettere gi flere undervisning på et videregående og et universitetsnivå”

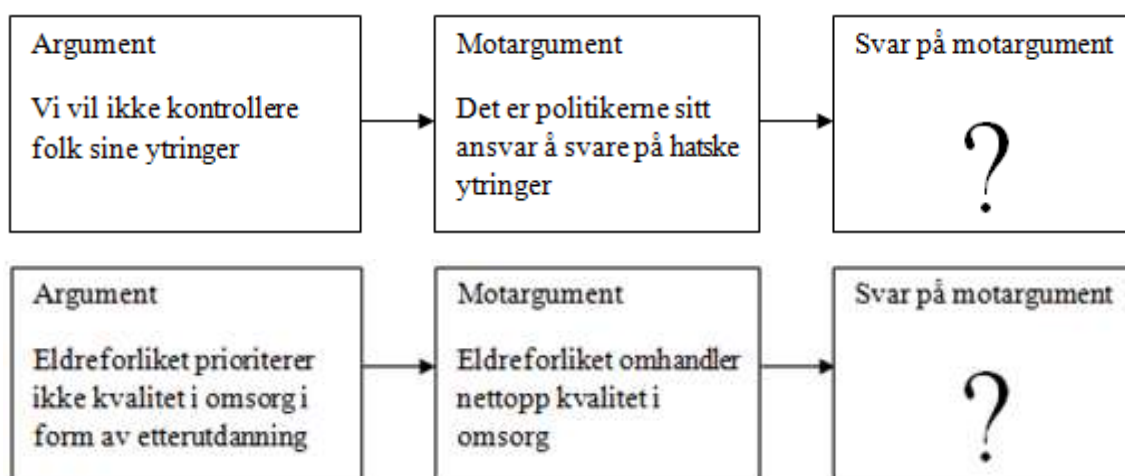
Høyre presiserer at partiet ikke går inn for eliteskolen, men at de går inn for talentklasser i ett fag. SV presiserer at partiet ikke har gått inn for et forbud mot anonyme nettinnlegg, men at de har oppfordret redaktørene til å vurdere om de skal tillate anonyme nettinnlegg. I begge tilfellene ser vi altså at partilederne forholder seg til kritikken slik den ble fremsatt av motstanderen og svarer nøyaktig på kritikkpunktet.

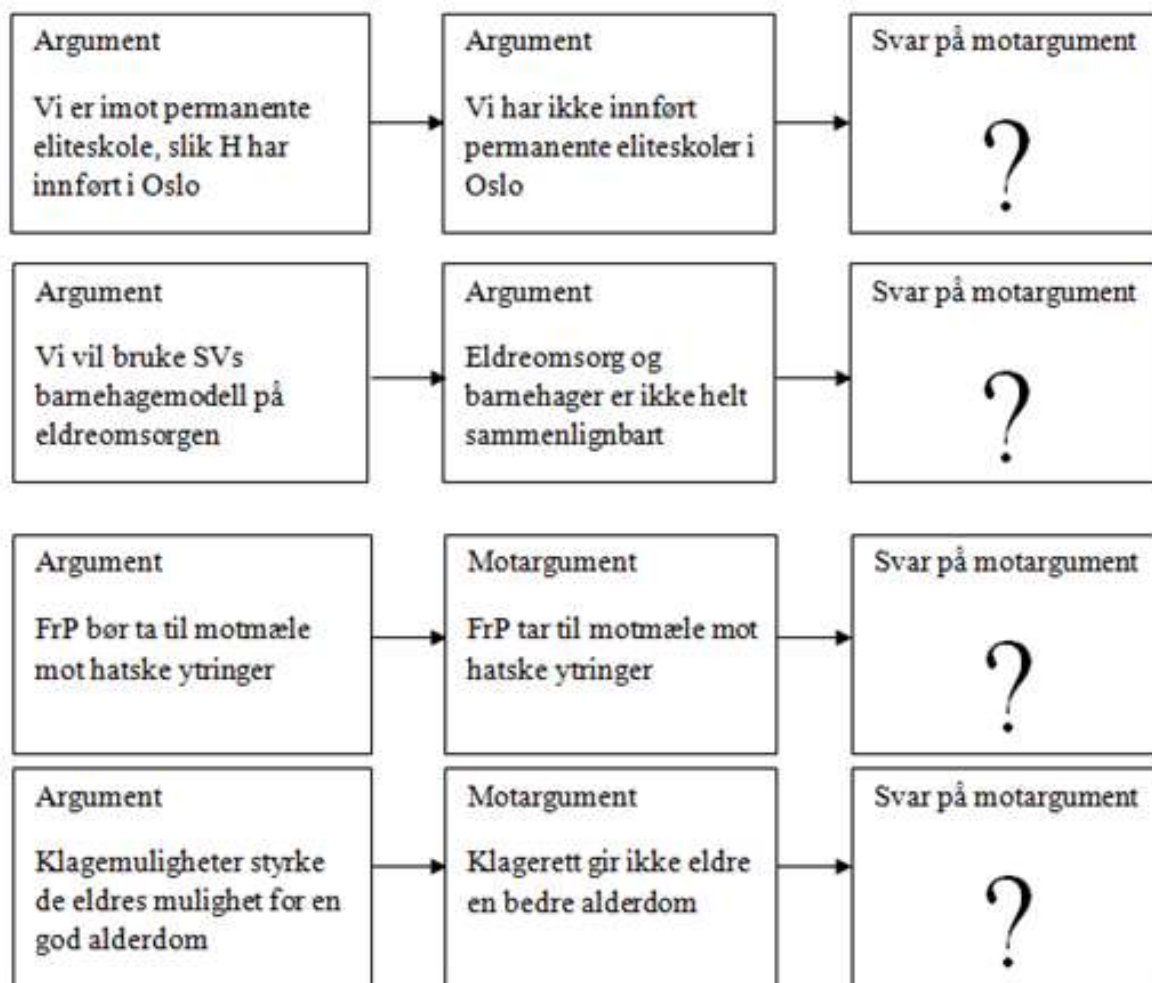
4.7.5 Svar og ikke-svar på motargumentasjon

I partilederdebatten er det kun tre tilfeller av svar på motargumentasjon:

I disse tilfellene av dialektiske utvekslinger gjennomgår argumentet en treleddet prosess av pro-, kontra- og svar på kontra-argumentasjon. To interessante karakteristikk er: I alle tilfeller hvor en partileder svarer på et motargument, skjer dette når motargumentet er en stråmann. I alle tilfeller av svar på motargumentasjon tar partilederen ordet uten oppfordring fra journalisten rett etter at motargumentasjonen er fremsatt. I partilederdebatten er det ytterligere seks tilfeller av motargumentasjon, og disse blir ikke besvart av partilederne:

I disse seks tilfellene av motargumentasjonssvikt verken tar eller tildeles partilederen ordet etter at motargumentasjonen er fremsatt, men gis til en annen partileder som ikke er involvert i den dialektiske utvekslingen, og slik avbrytes prosessen. Av denne grunn er det ingen svar-strategier å studere. Kritikken fordufter idet ordet blir gitt til noen andre, og partilederen trenger ikke å kamuflere sitt ikke svar: journalisten gjør det for henne.

4.8 Oppsummering av analysen

Jeg vil presentere de overordnede resultatene av analysen i neste kapittel, og i denne oppsummeringen vil jeg derfor fokusere på å beskrive *hvordan* politikerne bryter normene for god politisk debatt. Med andre ord vil jeg rekapitulere hva borgeren ofte får i stedet for god politisk debatt.

I partilederdebatten er det flere tilfeller av argumentasjonssvikt. Argumentasjon for standpunkt blir ofte erstattet av at partilederne insisterer på eller fastslår at standpunktet er riktig. Tre tilfeller av argumentasjonssvikt anses som mindre alvorlige fordi konteksten skaper

formildende omstendigheter. Det forekommer også tilfeller av argumentasjonssvikt i form av underforståtheter og dysfemistisk newspeak. I et tilfelle av dysfemistisk newspeak betegner for eksempel V skolefruktordningen til regjeringen som ”bananer”. Den mest alvorlige formen for argumentasjonssvikt foregår i det underforståtte. I innvandringsdebatten fremstår en del av den andresseløse kritikken som henvendt til FrP. Partilederne utnytter underforståtheter for å utsi at FrPs retorikk i en eller annen grad kan ha gitt næring til ideologien som Behring Breivik representerer. På denne måten kan partilederne rette en alvorlig anklage mot FrP, uten å utsi kritikken direkte, uten å argumentere for legitimiteten av denne og uten å møte skepsis, og slik påvirke borgerne uten at de merker det og uten å kunne anklages for å ha fremsatt en slik alvorlig kritikk (Kock 2011a:52).

I partilederdebatten ankommer uakseptabel argumentasjon i ulike former og alvorlighetsgrad, men strategien og formålet er alltid det samme: Partilederne overdriver og forenkler et fenomen for å kunne oppstille et virkelighetsbilde hvor deres argumenter og politikk får mer slagkraft og en større gyldighet. Disse overdrivelsene blir i de fleste tilfeller skapt ved å bruke uspesifikke betegnelser. Et tydelig eksempel på dette er når Skei Grande sier at ”ufaglærte utgjør en veldig stor del på veldig mange skoler”. I andre tilfeller blir overdrivelsene skapt gjennom en selektiv presentasjon som skjuler sentrale fakta, som for eksempel når Navarsete sier at ”alle partier er både for og imot eiendomsskatt”. Denne fremstillingen skjuler at eiendomsskatten innføres i ulike varianter og grader, og at SP er partiet som tar inn mest i eiendomsskatt.

Argumentasjonen til partilederne er utpreget saklig. Partilederne forholder seg i alle tilfeller til temaet under diskusjon, enten det er innvandring, eiendomsskatt, eldreomsorg eller skole. Det er imidlertid visse tilfeller av argumentasjon som angår irrelevante aspekter ved temaet under diskusjon, og av disse er stråmannsargumentasjon mest utbredt. Partilederne oppstiller ynkelige og avskyelige stråmenn av motstandernes syn, og går dernest til angrep på en mening som ingen har. Det er flere autoritetsargumenter i debatten, men kun et av disse er irrelevant i kraft av å sitere en illegitim autoritet. Til sist finner vi et trusselargument og et personangrep. I trusselargumentet blir argumentasjon erstattet av et truende virkelighetsbilde. Det eneste personangrepet i debatten er rettet mot Stoltenberg, og er irrelevant fordi hans personlige bakgrunn er uten betydning i spørsmålet om privatisering av norsk skole.

Partiledere har en formidabel evne til å unngå å svare på kritiske innvendinger. I de fleste tilfeller av ikke-svar på kritiske spørsmål fra journalisten, fordreier partilederne spørsmålet.

Spørsmålet blir omdannet enten til et mindre ubehagelig og kritisk spørsmål som det er enklere å svare på, eller til et fordelaktig spørsmål som skaper anledning for en hyllest av partiet. I de fleste tilfeller av ikke-svar på kritikk fra motstanderne, vil partilederne fortie kritikken. Dette skjer ofte ved at partilederne svarer på hva i stedet for hvorfor, som for eksempel når Stoltenberg besvarer kritikken mot heldagsskolen med en redegjørelse for begrepet heldagsskole. I flere tilfeller fordreies kritikken fra motstanderen ved å lage en stråmann av kritikken, slik at politikerne kan besvare en mer fordelaktig variant av denne. I partilederdebatten er det få tilfeller av motargumentasjon, og enda færre tilfeller av svar på disse. Partilederne svarer kun når motargumentet er en stråmann, og tar selv ordet uten oppfordring fra journalisten for å svare på disse.

Partilederne har et arsenal av kamufleringsteknikker for å skjule svarene de ikke gir. I de fleste tilfeller av ikke-svar, vil partilederne oppstille en stråmann av kritikken eller spørsmålet. Partilederen gir inntrykk av å svare ved å forholde seg til en annen variant av kritikkpunktet. Ved flere tilfeller forsøker partilederne å kamuflere ikke-svaret ved å forskyve nivået fra konkret til et abstrakt eller ideologisk nivå. I andre tilfeller forsøker partilederne å fjerne kritikkens berettigelse og behovet for et svar. Dette gjør for eksempel Stoltenberg i det han fremstiller utfordringene i eldreomsorgen som en ”formidabel” oppgave, som er ”alle” sitt ansvar og som vil ta ”mange år” å løse. Å rette kritikk mot noen andre er også en teknikk som blir flittig brukt for å skyve det kritiske søkelyset vekk fra seg selv. De andre kamufleringsteknikkene som partilederne benytter er å gi selektive svar, skape tilsynelatende koherens mellom kritikkpunkt og svar, bruke en metakommentar for å fastslå et annet tema eller rose seg selv og utbasunere sine yndlingstanker.

I partilederdebatten inntar journalistene en passiv rolle. Det er svært få tilfeller hvor journalistene avbryter politikerne i et normbrudd og oppfordrer de til å korrigere dette. Kun ved to tilfeller blir partilederen avbrutt av at journalisten gjentar et spørsmål som ikke har blitt besvart. Ikke ved noe tilfelle oppfordrer journalistene politikerne til å svare på motargumentasjon. Journalistene arresterer ikke faktafeil som blir servert til borgerne, og argumentasjonssvikt, argumentasjonsfeil og irrelevante argumenter møter heller ingen sanksjoner. Til sist er det kun få tilfeller av at journalistene oppfordrer politikerne til å svare på kritikk fra motstanderne.

5 OVERORDNEDE RESULTATER

Partilederne svarer i liten grad på journalistens kritiske spørsmål

For å kunne vurdere hvor utbredt ikke-svar på kritiske spørsmål er i partilederdebatten, er det nødvendig å vite hvor mange kritiske spørsmål som ble stilt. Vedlegg nr. 2 gir en samlet oversikt over alle spørsmål som ble stilt i partilederdebatten. I tabellen viser venstre kolonne hvilket parti journalisten stilte spørsmålet til, og kritiske spørsmål er markert med fet skrift. Et kritisk spørsmål er definert som et spørsmål som er ”åpenlyst kritisk overfor intervjuobjektet eller hans/hennes parti” (Rognmo 2009:81). Denne oversikten viser at det er totalt 23 tilfeller av kritiske spørsmål, og analysen har vist at det er 9 tilfeller av ikke-svar på kritiske spørsmål i partilederdebatten. Dette innebærer at i 40 % av tilfellene hvor journalistene stilte kritiske spørsmål i partilederdebatten, svarte ikke partilederene på disse. Dette vil si at partilederne svarte på 60 % av de kritiske spørsmålene. Analysen har vist i tilfeller av ikke-svar på kritiske spørsmål, vil partilederne som oftest fordreie spørsmålet og kamuflere svaret de ikke gir. Journalistene oppfordrer i liten grad partilederne til å svare på spørsmål. I debatten er det kun to tilfeller (spm. nr. 31 og 34) hvor journalistene gjentar et kritisk spørsmål som ikke er besvart.

Partilederne svarer i liten grad på kritikk fra motstanderne

For å kunne vurdere hvor utbredt ikke-svar og svar på kritikk fra motstanderen er i partilederdebatten, er det nødvendig å vite hvor mange kritikkpunkter som ble fremsatt. Tabellen nedenfor viser alle kritikkpunktene som er fremsatt av partilederne i debatten. Denne er utarbeidet ut i fra den sekvensielle rekonstruksjonen, men presenteres slik for å gi en samlet oversikt. Kolonnen til venstre viser hvilken partileder som fremsetter kritikken, midtre kolonne viser kritikken som ble fremsatt, og høyre kolonne viser om kritikken ble besvart eller ikke. Det skal nevnes at kritikkpunktet må være rettet mot en eller flere spesifikke mottager(e) for å anses nettopp som kritikk av en motstander. I de tilfeller hvor en partileder gjentar eksakt samme kritikk, og denne blir besvart på samme måte i alle tilfellene, teller dette som én kritikk.

Tabell 5.1 Kritikk av motstandere i partilederdebatten

AP	FrP bør gå gjennom måten de formulerer seg på	NEI
----	---	-----

SV	FrP bør svare på hatske ytringer fra sine tilhengere	JA
V	Vi vil ikke forby anonyme netttinnlegg, slik SV vil	JA
KrF	Regjeringen har ikke fulgt opp eldreforliket (ikke rettigheter)	NEI
KrF	Regjeringen har ikke fulgt opp eldreforliket (ikke penger)	NEI
V	Regjeringen har ikke fulgt opp eldreforliket	NEI
H	Verdighetsgarantien er ikke den første reguleringen av kvalitet i eldreomsorgen	NEI
H	Eldreforliket prioriterer ikke kvalitet i omsorgen i form av etter og videreutdanning av ansatte	NEI
FrP	Klageretten gir ikke eldre en bedre alderdom	NEI
FrP	Vi vil overføre ansvaret for eldreomsorgen til staten	NEI
SV	Vi vil ikke konkurranseutsette eldreomsorgen, slik Høyre vil	NEI
H	Samhandlingsreformen kan føre til at eldre diskrimineres i helsevesenet	NEI
AP	Opposisjonen vil ikke skaffe penger i felleskassa for å finansiere løftet av eldreomsorgen	NEI
H	Samhandlingsreformen skaper økonomisk usikkerhet i kommunene	NEI
KrF	Regjeringen vil om 5 til 10 år ha fjernet ideell sektor fra omsorgssektoren	NEI
FrP	Regjeringen pålegger i praksis kommunene å innføre eiendomsskatt	NEI
H	Regjeringen pålegger i praksis kommunene å innføre eiendomsskatt	NEI
FrP	Regjeringen overlater få beslutninger til det lokale selvstyret	NEI
V	FrP er ikke for lokalt selvstyre i spørsmålet om eiendomsskatt	NEI
V	SVs prioriteringer i skolepolitikken er dårlige	NEI
V	Staten bør betale mer av etter- og videreutdanningen av lærere	NEI
V	SV har brukt mye penger på skolefruktordningen	JA
H	Den største utfordring i norsk skole er å gi lærerne etter og videreutdanning	NEI
H	SVs program bør ikke lovreguleres ovenfor kommunene	JA
SV	Karakterkravene til Høyre ville gitt en veldig dårlig skole	NEI
AP	Vi er imot permanente eliteskole, slik H har innført i Oslo	JA
V	Etterutdanning er viktigere enn heldagsskolen	NEI

KrF	Bedre lærere er viktigere enn flere timer	NEI
FrP	Bedre lærere er viktigere enn flere lærere	NEI
FrP	Vi er for private skoler som et alternativ til fellesskolen	JA
AP	Vi vil ikke slippe til private investorer i norsk skole, slik borgerlig side vil	NEI

Tabellen viser at det er totalt 31 tilfeller av kritikk av motstander i partilederdebatte. Analysen har vist at det er 24 tilfeller av kritikk som ikke blir besvart i partilederdebatte. I 7 av disse tilfellene får imidlertid partilederen i liten grad anledning til å svare på kritikken, enten ved å ikke tildeles taletur umiddelbart etter at kritikken er fremsatt eller ved at journalisten stiller et spørsmål som avsporer fra kritikken. Av denne grunn velger jeg å se bort ifra disse tilfellene. I partilederdebatte er det dermed totalt 24 tilfeller av kritikk av motstandere, og 17 tilfeller av ikke-svar i partilederdebatte. Det vil si at i 70 % av tilfellene av kritikk, svarer ikke partilederne på denne, til tross for at de får anledning til å svare umiddelbart etter at kritikken er fremsatt. I stedet forties eller fordreies kritikken, og partilederne kamuflerer sine ikke-svar for eksempel ved å rette kritikk mot andre, svare på en annen kritikk eller ved å skape en tilsynelatende koherens mellom kritikk og svar.

Partilederne svarer i liten grad på motargumentasjon fra motstanderne

Analysen viser at det er totalt 9 tilfeller av motargumentasjon i partilederdebatte, og at partilederne svarer på denne i 3 av disse tilfellene. Dette innebærer at partilederne ikke svarer på motargumentasjon i 66 % av tilfellene, og at de svarer på motargumentasjon i 33 % av tilfellene. I alle tilfellene av ikke-svar på motargumentasjon, verken tar eller tildeles partilederen ordet rett etter at motargumentasjonen er fremsatt, men gis til en partileder som ikke er involvert i den dialektiske utvekslingen. Dette viser at journalisten verken gir partilederne anledning til eller oppfordrer de til å svare på motargumentasjon. For å få svar på motargumentasjon, krever det at partilederne selv tar ordet, og for at partilederen skal ta ordet, krever det at motargumentet er en stråmann. Det kan dessuten fastslås at dialektiske utvekslinger har en svak tilstedeværelse i partilederdebatte, fordi det er få tilfeller både av motargumentasjon og svar på denne.

Partilederne argumenterer i stor grad for sine standpunkt

Analysen viser at det er totalt 14 tilfeller av argumentasjonssvikt i partilederdebatte. Den sekvensielle rekonstruksjonen av argumentasjonen i vedlegg nr. 1 viser at det blir fremsatt totalt 129 standpunkt i partilederdebatte. Dette innebærer at partilederne argumenterer for sine standpunkt i hele 90 % av tilfellene, og at argumentasjonssvikt kun forekommer i 10 % av tilfellene. Det er viktig å huske at dette kun sier noe om argumentasjonens *tilstedeværelse*, og ikke dens *kvalitet*. Jeg har valgt å ikke inkludere underforståtheter og dysfemistisk newspeak i kvantifiseringen. I disse formene for argumentasjonssvikt blir ikke et tydelig standpunkt fremsatt, men påvirkningen skjer gjennom det impliserte og usagte eller i betegnelsen av et fenomen. Av den grunn vil jeg heller anse disse som særskilte tilfeller av argumentasjonssvikt.

Partiledernes argumentasjon er sjelden utførlig

Den sekvensielle rekonstruksjonen i vedlegg nr. 1 viser at det er 115 standpunkter i partilederdebatte som blir argumentet for, og totalt 140 argumenter. Ved å sammenligne totalt antall standpunkter med totalt antall argumenter, ser vi at argumentasjonen sjelden er spesielt utførlig. I de fleste tilfeller gir partilederne ett argument per standpunkt. Antall argumenter er ingen tydelig indikasjon på kvaliteten av argumentasjonen, men det er likevel nyttig å vite at argumentasjonen som blir gitt for hvert standpunkt i liten grad er utførlig.

Partiledernes argumentasjon er saklig og relevant

I partilederdebatte er det som nevnt totalt 129 standpunkter og totalt 140 argumenter. Analysen har vist at tre av standpunktene i partilederdebatte er irrelevante stråmenn, og at fem av argumentene i partilederdebatte er irrelevante argumenter. Dette viser at andelen irrelevant argumentasjon i partilederdebatte er svært lav. Kun 2 % av standpunktene er irrelevante, mens kun 4 % av argumentene er irrelevante. I partilederdebatte er dermed gjennomsnittlig 3 % av argumentasjonen irrelevant, mens 97 % av argumentasjonen er relevant. Stråmannsargumentasjon er den mest utbredte formen for irrelevant argumentasjon. Partilederdebatte er dessuten utpreget saklig. Partilederne forholder seg til saken og skifter ikke ved noe tilfelle til å snakke om noe som ikke er relatert til temaet under diskusjon.

Partiledernes argumentasjon er ofte uakseptabel

Analysen viser at det er totalt 38 faktapåstander i partilederdebatte. Av disse er 13 uakseptable faktapåstander, mens 25 er akseptable faktapåstander. Dette innebærer at 34 % av

faktapåstandene uakseptable, mens 66 % av faktapåstandene er akseptable. Med andre ord er en tredjedel av faktaopplysningene som blir presentert for velgerne er enten feil, villedende eller kun delvis korrekte, mens to tredjedeler er enten korrekt eller tilnærmet korrekt. I alle tilfeller av uakseptabel argumentasjon overdriver og forenkler partilederen et fenomen i virkeligheten, slik at det blir oppstilt et virkelighetsbilde hvor partiets politikk og argument får en større gyldighet og mer slagkraft.

En passiv journalist

Vi har sett at journalistene i liten grad krever svar eller argumenter fra partilederne, og at de kun ved sjeldne tilfeller vil avbryte partilederne i et normbrudd. Analyseresultatene indikerer dermed at journalistene inntar en passiv og ukritisk rolle i partilederdebatten.

Partilederne argumenterer - for det de vil

I partilederdebatten argumenterer politikerne i stor grad for sine standpunkt, men partilederne svarer i liten grad på kritiske innvendinger fra journalister eller motstandere. Analyseresultatene indikerer dermed at politikerne driver en form for topisk kontroll, i form av å kontrollerer hva de skal svare på, snakke om og argumentere for. Til tross for at partilederne i stor grad *argumenterer* for sine standpunkt, ser vi dermed at de ofte vil bestemme *hva* de skal argumentere for. Ettersom partilederne i stor grad velger hva de skal argumentere for, er det sannsynlig at politikerne vil velge å argumentere for et tema som anses som fordelaktig for partiet. Det er derfor sannsynlig at argumentasjonen som borgeren mottar ofte vil angå typiske kjernesaker for partiene. Jeg vil utbrodere dette i drøftingen av resultatene.

Oversikt over hovedfunn i analysen

Tabell 5.2 Partiledernes tilfredsstillelse av normene i prosent

Argumenterte for standpunkt	90 %
Argumenterer ikke for standpunkt	10 %
Akseptabel argumentasjon	66 %
Uakseptabel argumentasjon	34 %
Relevant argumentasjon	97 %

Irrelevant argumentasjon	3 %
Svarer på journalistens kritiske spørsmål	60 %
Svarer ikke på journalistens kritiske spørsmål	40 %
Svarer på kritikk fra motstander	30 %
Svarer ikke på kritikk fra motstander	70 %
Svarer på motargumentasjon	33 %
Svarer ikke på motargumentasjon	66 %

6 DRØFTING AV RESULTAT

Formålet med denne oppgaven har vært å belyse hvorvidt partilederne argumenterer for sine standpunkt, og hvorvidt denne argumentasjonen er god – hvor god argumentasjon er definert som akseptabel, relevant og viktig. Resultatene av argumentasjonsanalysen gir innsikt i disse problemstillingene: Partilederne *argumenterer* i stor grad for sine standpunkt, men vil i stor grad vil styre *hva* de skal argumentere for. Det mest fremtredende normbruddet i partilederdebatten er ikke-svar på kritiske innvendinger fra journalistene og motstanderne. I møte med kritiske innvendinger vil partilederne i de fleste tilfeller forsøke å styre tematikken i en annen retning, noe som ofte vil være i retning av partiets kjernesaker, og argumenterer villig for det de selv har valgt å argumentere for. Partiledernes argumentasjon er som oftest relevant, men i mange tilfeller er faktaopplysningene kun delvis korrekte, villedende eller feilaktige. I partilederdebatten inntar journalistene en passiv rolle. Journalistene oppfordrer i liten grad partilederne til å svare på kritikk, spørsmål eller motargumentasjon, og arresterer i liten grad ikke-svar, faktafeil, argumentasjonssvikt eller dårlige argumenter som blir servert til borgerne. I partilederdebatten er det for eksempel kun to tilfeller hvor journalistene gjentar et spørsmål som ikke blir besvart, og ikke ved noe tilfelle oppfordrer journalistene partilederne til å svare på motargumentasjon. I sitt studie av innvandringsdebatten fastslår Christian Kock på lignende vis at ikke-svar på kritiske innvendinger er det mest fremtredende normbruddet i dansk debatt, og at argumentene som fremkommer er av høyst variabel kvalitet (Kock 2011a:204,213). Dette indikerer at tilstanden i den politiske debatt i Norge har likhetstrekk med tilstanden i den politiske debatt i Danmark.

Denne oppgaven har vist at partilederdebatten i liten grad utruker borgerne med et kvalifisert avgjørelsesgrunnlag for å ta demokratiske valg. Borgerne mottar ikke informasjonen som de har behov for i forkant av et valg, og det er derfor problematisk at partilederdebatten antagelig utgjorde en sentral del av beslutningsgrunnlaget til borgerne ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2011. I boken ”Maktens tekster”, som er gitt ut i regi av den siste norske makt- og demokratiutredningen, fastslår Christian Kock på lignende vis: ”Det er nu min påstand, at den politiske kommunikation i vestlige demokratier som f.eks. Danmark, Norge eller USA fungerer på en måde, så at de funktioner, som borgerne objektivt har brug for at få udført af den for at kunne være deltagere i demokratiet, udføres ringe – eller slet ikke” (Kock 2003:160). Analyseresultatene støtter en slik påstand i relasjon til norske forhold. Men

hvorfor er det slik, hva så og hva bør vi gjøre med det? I det følgende vil jeg diskutere analyseresultatene i forhold til borgernes behov og tidligere forskning på fagfeltet.

6.1 Årsaker til at borgerne ikke mottar et kvalifisert avgjørelsesgrunnlag

I NRK, og i ”vestlige demokratier” for øvrig, dominerer en type politisk journalistikk som kan betegnes som kynisk (Kock 2003:161, Thorbjørnsrud 2009:265). Denne arten av journalistikk går under flere navn, men omtales ofte kun som en ”type politisk journalitikk [som] fokuserer på intriger og på personer og deres strategier” (Kock 2009a:52). I følge kynismen er politikernes eneste motiv å ”styrke eller bevare egen magtposition” (Kock 2009a:62). Enhver handling anses som motivert av hva som vil gi høyest oppslutning blant velgerne, og at en politiker handler ut i fra hva hun mener er det beste for landet, er utenkelig (Kock 2009a:55-56). Av den grunn blir politikk fremstilt som en ”kamp” om makten mellom de politiske partiene (Kock 2003:161). Dette bekrefter tidligere politisk redaktør i NRK, Kyrre Nakkim, i et foredrag om journalistisk praksis i NRK: ”Politikk er en ”kamp” mellom partier der målet er å vinne valg og få gjennomslag for sin politikk” (Nakkim 2008). ”For å styrke forståelsen av politikk som kamp”, skal politikk ”personifiseres” og inneholde en ”konflikt” (Berge 2010:4). Dette er derfor en type journalistikk som ”fremelsker den *affektive* tilstand” (Thorbjørnsrud 2009:266). Nakkim bekrefter at også en slik norm gjelder i NRK ved å påpeke at ”innholder en konflikt” er et kriterium for en god nyhetssak (Nakkim 2008). Til sist skal politikerne i konflikt helst være ”*celebriteter*” (Thorbjørnsrud 2009:266). I en kynisk journalistikk skal altså politisk informasjon formidles som en fiendtlig kamp om makten mellom kjente politikere i konflikt. En slik journalistisk logikk har flere konsekvenser for kvaliteten på informasjonen som borgerne mottar fra den politiske debatt, og i det følgende vil jeg gjennomgå disse.

I 2004 ble ytringsfrihetsparagrafen i Grunnloven endret (Berge 2010:1). Begrensningene som tidligere var lagt på ytringsfriheten ble i stor grad fjernet, slik at ”hvem som helst kunne ytre hva som helst når som helst til hvem som helst på en hvilken som helst mulig måte” (Berge 2010:1). Dette vedtaket ble i utredningen ”Ytringsfrihet bør finde Sted” begrunnet i ”sannhetsprinsippet, demokratiprinsippet og autonomiprinsippet” (NOU 1999:5). Verken komiteen bak utredningen eller involverte politikere tok stilling til ”to grunnleggende utfordringer som – dersom de tas på alvor - samlet legger til rette for at ytringsfriheten kan virke etter hensiktene i et demokratisk samfunn” (Berge 2010:2). For det første ble det ikke tatt stilling til hvordan man skal ytre seg i offentlighet (Berge 2010:2). Er man forpliktet til å

ytre seg i samsvar med prinsippene demokrati, sannhet og autonomi? (Berge 2010:2). Kommer ytringsfriheten i følge med visse normer for hvordan man skal ytre seg – en ”ytringsanstendighet”? (Berge 2010:2). For det andre ble det ikke tatt stilling til ”hvordan man skal ytre seg på en måte som fører til at man blir hørt eller lest og forstått på en ønsket måte innenfor rammene av ytringsnormene for ytringsfriheten slik den er begrunnet i § 100 i Grunnloven” (Berge 2010:2). Hvordan blir man ”hørt” og ”forstått” i offentligheten slik at mottagerne ”blir engasjert og kanskje til og med endrer oppfatninger og vurderinger”? (Berge 2010:2). I antikken var forbindelsen mellom ytringsfrihet og ytringsanstendighet et avklart tema. Ytringsanstendighet ble satt i forbindelse med praktisk retorikk, og borgeren fikk undervisning i retoriske normer for bruken av ytringsfriheten i skolen (Berge 2010:3). For å bli hørt, forstått, engasjere og påvirke i offentligheten, skulle man kort sagt ytre seg ”passende” gjennom ”tilgjengelig argumentasjon” (Berge 2010:2-3). Stortinget og Ytringsfrihetskommisjonen har til forskjell ikke utviklet slike ”forestillinger om ytringsfrihetens retoriske dimensjoner” (Berge 2010:3). Når normene for en ytringsanstendighet verken er nedfelt eller innlært, står de som besitter makten over ytringsmulighetene i samfunnet fritt til å definere disse etter egne interesser. I vår tid er det med andre ord journalistene som definerer normene for hvordan man bør bruke sin ytringsfrihet for å bli hørt i offentligheten (Berge 2010:5). I politisk journalistikk dominerer en kynisk logikk, og normene for bruken av ytringsfriheten blir derfor definert ut i fra denne. Dette fører til at informasjonen fra politikerne må passe inn i ”mediedramaturgien” for å bli hørt i offentligheten (Berge 2010:5). Den politiske kommunikasjonen skal regisseres som et drama med en actionfylt handling og klar rollebesetning: kjente personer er antagonister i en kamp for å vinne velgerne og makten (Berge 2010:4). De journalistiske normene for ytringsanstendighet består ikke av krav om decorum og en tilgjengelig argumentasjon som i antikken, men av krav om en personifisert politikk med konflikt og temperatur (Berge 2010:5). Av denne grunn forsvinner ”politiske problemer, programmer, planer og argumenter” ut av fokus (Kock 2011a:200-201). I sitt studie av produksjonsprosessen bak valgsendingene i NRK, konkluderer Thorbjørnsrud med at formålet er å lage ””godt TV” og ”interessant TV”, snarere enn å gi ”vesentlig” eller ”viktig” informasjon om politiske alternativer før et valg” (Thorbjørnsrud 2009:265). Ettersom mediene besitter makten over ytringsmulighetene og ytringsnormene, må politikerne tilfredsstille journalistiske normer ”for å få en mulighet til å snakke med og til folk flest” (Berge 2010:5, Kock 2003:160). Dette fører til at politisk sak og argumenter forsvinner ut av fokus, til fordel for et fokus på den

strategiske kampen om makten mellom politikerne. Thorbjørnsrud sitt studie kan bekrefte at argumenter ”som utformes som angrep, som er oppsiktsvekkende og som tydelig signaliserer konflikt” er det som i størst grad får slippe gjennom og blir belønnet i NRK (Thorbjørnsrud 2009:268). Denne mekanismen av politikere i et avhengighetsforhold til journalister som besitter tekstmakten og definisjonsmakten av ytringsnormene i samfunnet, er antagelig en hovedårsak til at borgerne ikke mottar informasjonen de har behov for. Politikerne må tilfredsstille journalistisk definerte normer for ytringsfriheten for å bli hørt av borgerne, og når disse normene står i motsetning til borgernes behov, er resultatet unngåelig: vi får en politisk debatt som ikke tjener folkets demokratiske behov.

Ideen om faste preferanser hos velgerne er den viktigste ”korrelat” til den kyniske journalistikk (Kock 2009a:51). Denne ideen kan gi en forklaring på hvorfor journalistene ikke fokuserer på å frembringe et kvalifisert avgjørelsesgrunnlag til borgerne. Kjerneelementet i kynismen er som nevnt forestillingen om at politikerens eneste motiv er å ”styrke eller bevare egen magtposition” (Kock 2009a:62). For å få mer makt vil politikerne styre etter det som gir høyest oppslutning blant velgerne (Kock 2009a:62). I dette ligger det implisitt at ”det vælgerne ønsker, er noget fast som politikerne ikke formår at påvirke; politikerne kan blot rette ind efter det” (Kock 2009a:62). I følge en kynisk tankegang kan politikerne vite hva velgerne vil ha, fordi velgerne antas å ha faste preferanser som ikke kan påvirkes (Kock 2009a:62). Disse preferansene antas å være av ”økonomisk art” (Kock 2009a:63). I følge kynismen vil hver samfunnsgruppe ”have mest mulig kage og vælger derfor de politikker som den tror giver den det” (Kock 2009a:64). Når man antar at borgerne har faste preferanser som ikke kan påvirkes, blir politisk argumentasjon overflødig (Kock 2009a:64). Borgere som ikke kan flyttes er jo ”argument-resistente”, og derfor er det ingen grunn til at den politiske journalistikk bør interessere seg for sak og argumenter (Kock 2009a:64-65). En årsak til at journalistene ikke fokuserer på å gi borgerne et kvalifisert avgjørelsesgrunnlag, kan altså være at journalistene antar at borgerne fra før vet hva som er den beste politikken for dem (Kock 2011a:202).

1990-tallet markerer overgangen til et nytt forhold mellom politikk og journalistikk i Norge (Thorbjørnsrud 2009:8). I 1992 tok NRKs monopol slutt, og utover 90-tallet entret stadig flere kommersielle aktører scenen (Thorbjørnsrud 2009:8). I takt med denne utviklingen mistet partiene sin ”innflytelse over form og innhold i den politiske dekningen i presse og kringkastning” (Thorbjørnsrud 2009:8). Dette førte til velgerflukt og nedgang i politisk

engasjement og medlemstall (Thorbjørnsrud 2009:8). I forsøket på å ”bevare styringen af dagsordenen”, tok politikken steget mot å bli profesjonalisert (Kock 2011a:203). Partiene fylte sine korridorer av mediekonsulenter, PR- rådgivere og kommunikasjonsrådgivere (Thorbjørnsrud 2009:9). Helt siden sofistenes inntog på deliberativ arena i Platons tid, har profesjonalisering i politikken skapt bekymringer (Berge 2010:2). Og bekymringen er legitim: I følge Kock opererer politiske kommunikasjonsrådgivere i likhet med politisk journalister ut i fra at ”personlig magtkamp er det mest interessante ved politik” (Kock 2003:167). Journalistikk og politikk danner dermed en ond sirkel. I begge profesjoner anses den fiendtlige konflikten mellom kjente politikere som den viktigste informasjon å formidle til borgerne, fremfor politiske problemer, saker og argumenter. Mens Kock anser profesjonalisering i politikken som forårsaket av den politiske journalistikk, anser Vatnøy politisk journalistikk som forårsaket av profesjonalisering i politikken (Kock 2011a:203, Vatnøy 2010:21). Uansett hva som forårsaket utviklingen: økt profesjonalisering sørger for at politikerne forsyner den politiske journalistikken med råstoff til å drive det kyniske tannhjulet rundt, og skaper en politikerstand som fjerner seg stadig lenger vekk fra argumentasjonsdemokratiets ideal (Kock 2011a:203).

Den politiske redaksjonen i NRK opererer ut i fra en antagelse om hva folk vil se på TV og som dermed vil gi gode seertall (Thorbjørnsrud 2009:266). I følge redaksjonen vil folket ha politiske debatter med ”høy temperatur”, ”polariserte konflikter” og ”harde angrep”, fremfor ””vesentlig” eller ”viktig” informasjon om politiske alternativer” (Thorbjørnsrud 2009:265-266). Det er en utbredt antagelse i politisk journalistikk at sak og argumenter er viktig, men at markedet vil ha ”kød og blod og drama” (Kock 2003:168). Det er imidlertid mye som tyder på at kynismen ikke kan begrunnes og legitimeres i ”markedsmekanismene” (Kock 2003:160). Flere nordiske og amerikanske undersøkelser viser at folk ikke vil ha ”den strategisk orienterede, ”professionelle” journalistikk”, men en ”anden og bedre politisk kommunikation, end den de får” (Kock 2003:160). En dansk studie, som i stor grad kan overføres til norske forhold, viste for eksempel at journalister foretrekker strategispørsmål, mens velgerne foretrekker ”lovgivningsspørsmål”, ”dvs hvad partierne ønskede at gennemføre, og hvorfor” (Kock 2003:171-172). En amerikansk studie viste på lignende vis at leserne mener at pressen fokuserer for mye på ”hestevæddeløb mellem kandidaterne”, ”deres personligheder” og ”strategi og taktik”, og for lite på ”kandidaternes standpunkter angående politiske emner” og ”virkningen hvis de vælges” (Kock 2003:169). Til tross for at amerikanske tilstander ikke kan

overføres til norske forhold, viser undersøkelsen at ”mediene ikke automatisk har riktig fat i brukernes ønsker”, til tross for en sterk kommersiell orientering (Kock 2003:170). For politikerens del innebærer en kynisk journalistikk at når de ”taler på den måte, som giver stærk mediedækning [...] så bliver troværdigheden tilsvarende ringe, og den persuasive effekt bliver negativ” (Kock 2003:174). Det hele er et paradoks: mediene og politikere søker å oppnå sine mål ved å gi markedet et produkt som de ikke ønsker.

I partilederdebatten inntar journalistene en passiv fremfor en kritisk rolle overfor politikernes normbrudd. Faktafeil blir i liten grad korrigert og det er få krav om svar eller argumenter. I den norske offentlige utredningen ”Ytringsfrihed bør finde sted”, beskrives utviklingen innen journalistikken som en fremvekst av en ny yrkesideologi: journalismen (NOU 1999:73). Debatten om journalismen har ”i all hovedsak [...] vært negativt ladet” (Vatnøy 2010:28). Journalismen har flere karakteristikk, men jeg vil kun fokusere på antagelsen om at mediene opererer ut i fra et ”avsløringsoppdrag” (NOU 1997:74). Dette vil si at mediene anser seg som i besittelse av et ”eget samfunnsmandat” til ”å granske makthaverne og gi stemme til stemmeløse, vanlige mennesker” (Vatnøy 2010:29). Journalistene plasserer seg selv ”på allmuens side mot makten – som folkets ”røst” og folkets ”øyne og ører”” (Vatnøy 2010:29). En sentral oppgave for journalisten er derfor å bryte inn i politikernes tale til borgerne (Vatnøy 2010:30). Ved første øyekast virker analysefunnene å gå imot antagelser om at journalister utøver sitt yrke ut fra et slik avsløringsoppdrag. I partilederdebatten agerer ikke journalisten som folkets stedfortreder, men forholder seg i stor grad passiv til politikernes normbrudd. Partilederdebatten foregikk imidlertid i en helt spesiell situasjon. Politikere, journalister og nasjonen var preget av sorg etter tragedien den 22 juli, og partilederne var samstemte om å føre en verdig valgkamp. Jeg anser det som sannsynlig at journalistene på samme måte tok en avgjørelse om å utføre sin rolle i valgkampen på en måte som tok hensyn til sorgperioden. Det kan derfor være at den passive rollen som journalistene inntar i partilederdebatten er usedvanlig passiv og ukritisk, og at denne representerer et avvik fra normalen av en mer kritisk journalist. Med andre ord kan det være at journalistene inntar en tilbaketrukket rolle som vi i liten grad har sett siden den ”journalistledede” debatt oppstod i Norge på 60- og 70-tallet (Vatnøy 2010:40). Hvis dette stemmer, innebærer det at partilederdebatten gir et unikt innblikk i hva vil skje når journalistene i mindre grad avbryter og presser politikerne til å svare, og i større grad lar politikerne disponere sin taletid. I følge analysefunnene fører ikke færre sanksjoner fra journalistene til at politikerne presenterer gode

svar og utførlig argumentasjon. Dette virker tvert imot å gi en debatt som er karakterisert av normbrudd, i form av ikke-svar, faktafeil og lite utførlig og dårlig argumentasjon. I 70 % av tilfelle velger for eksempel partilederne å ikke svare på kritikk fra motstanderne til tross for at de får taletid umiddelbart etter at kritikken er fremsatt. Analysefunnene gir dermed ikke støtte til teoretiske antagelser om at politikerne vil gi gode svar og utførlig argumentasjon *hvis journalistene gir politikerne anledning til å presentere disse*. Resultatene indikerer at det ikke er slik at borgerne vil få informasjonen som de har behov fra den politiske debatt hvis journalistene trekker seg tilbake og i større grad lar politikerne snakke fritt. Erik Vatnøy er en av de som virker å basere seg på en slik antagelse. Vatnøy kritiserer en ”fiendtlig samtaleform” hvor journalistene krever svar på spørsmål og avbryter til stadighet, fordi en slik samtaleform ”skaper et inntrykk av at politikere er latent disponert for å lyve eller unnvike spørsmål om de ikke presses av journalistene” (Vatnøy:2010:26). Et annet sted påpeker han at en slik samtaleform etterlater ”et inntrykk av at politikeren er uærlig eller unnvikende på et vis” (Vatnøy 2010:51). Slik jeg ser det, ligger det en implisitt tiltro til at politikerne vil svare i disse uttalelsene. En journalist som avbryter og krever svar blir kritisert fordi dette anses som et hinder i informasjonsstrømmen til borgerne, og dermed virker Vatnøy å basere seg på en antagelse av at politikerne vil svare hvis de får taletid fra journalisten. For det andre tyder disse funnene på at *en kritisk journalist er nødvendig* for at borgerne skal motta informasjonen som de har behov for. I følge analysen vil politiske debatter karakteriseres av normbrudd hvis journalistene trekker seg tilbake. Hvis dette er et faktum, bør en kritisk journalist som avbryter og krever svar og argumenter anses som en ressurs og ikke et hinder i frembringelsen av informasjon til borgerne. En del av kritikken som rettes mot journalismens avsløringsoppdrag fremstår derfor som urimelig. Analyseresultatene indikerer dermed at journalistene har rett i mye av sin kritiske innstilling ovenfor politikernes uttalelser.

6.2 Konsekvenser av at borgerne ikke mottar et kvalifisert avgjørelsesgrunnlag

I partilederdebatten *svarer* politikerne i liten grad på kritiske innvendinger fra journalistene og motstanderne. For å forstå hvorfor det er så viktig for borgerne at politikeren svarer, er det nødvendig å rekapitulere særtrekkene ved det praktiske domenet. Politikk angår ikke sannhet, men handlinger og dermed verdier (Kock 2008:69). Vi har ulike verdier og verdihierarki, og derfor vil vi ha ulike standpunkt i politiske spørsmål (Berlin 1991:11). Våre verdier er imidlertid ikke alltid compatible, men vil ofte komme i konflikt (Berlin 1991:8). I mangelen

av en rasjonell tvang som kan determinere hvilken handling som nødvendigvis skal følges, er vi i slike situasjoner overlatt til å velge mellom alternativene (Kock 2006:251-252). Individet vil da ”rådslå” omkring hva hun skal velge ved å ”veie” verdiene mot hverandre (Kock 2008:69). Borgerens ”viktigste hjelpemiddel til at foretage den afvejning er at de der forsvarer en bestemt politik, skal komme med svar på argumenterne fra den anden side” (Kock 2011a:22). Dette er fordi argumenter har ”relativ vægt” og må avveies i ”i forhold til de andre gode argumenter i sagen” (Kock 2011a:24). Den endelige avveiningen må individet selv foreta, diktert av sine verdier (Kock 2011a:29, Kock 2007:189). ”Men det ændrer ikke på at *forud* for denne personlige afvejning er der en masse vi behøver – både fra de politikere der vil have os til at indtage et bestemt standpunkt, og fra mennesker med erfaring om sagen samt eksperter” (Kock 2011a:29). Både i dansk debatt og i partilederdebatten er ikke-svar på kritikk, kritiske spørsmål og motargumentasjon den ”mest fremherskende usik” (Kock 2011a:187). I de fleste tilfeller vil partilederne fortie, fordreie eller avfeie kritiske innvendinger, og kamuflere svaret som ikke blir gitt. Dette medfører at borgerne i stor grad er overlatt til seg selv når de skal avveie argumentene mot hverandre og bedømme vekten av hver side i saken. Til tross for at borgerne mottar en hel del argumenter, får altså borgerne i liten grad anledning til å sammenligne vekten av disse i forhold til hverandre for å slik kunne ta et ”riktig” demokratisk valg.

I partilederdebatten er det en sterk tilstedeværelse av *uakseptabel argumentasjon*. En tredjedel av faktapåstandene er enten kun delvis korrekt, villedende eller feilaktige. I Norge som i Danmark, bruker politikerne ”enorm energi på at tegne billeder af ”fakta” der passer i deres kram” (Kock 2011a:79). Analyseresultatene viser at partilederne overdriver fenomener i virkeligheten for å oppstille en realitet hvor deres politikk og argumenter får en større gyldighet og mer slagskraft. Korrekte faktaopplysninger er essensielle for borgerne. I en politisk debatt er det sentrale diskusjonen av ”hvilke mål samfundet skal stile efter” (Kock 2011a:53). For å vite ”hvor man vil” må man vite ”*hvor man er*” (Kock 2011a:53). Fakta etablerer ”*hvor samfundet står lige nu*”, og er derfor helt nødvendig i en politisk debatt (Kock 2011a:53). De uakseptable faktaene i debatten forårsaker at borgeren i liten grad får et ”*godt og troværdigt billede af virkelige forhold*” (Kock 2011a:23). Et feilaktig virkelighetsbilde kan få borgeren til å akseptere holdninger og synspunkt som han muligens ikke ville ha akseptert, hvis han kjente den faktiske ”virkeligheten”. Tilstedeværelsen av faktafeil i partilederdebatten

er derfor svært problematisk, fordi disse kan føre til at borgerne tar et demokratisk valg som de vil angre på (Kock 2008:76).

I partilederdebatten *argumenterer* i stor grad partilederne for sine standpunkt. Dette er utvilsomt en stor styrke i vårt demokrati. Den politiske debatt skal gi borgerne grunnlag for å ”vurdere hvem vi synes der har mest ret med hensyn til de politiske problemer, og hvad der skal gøres ved dem” (Kock 2011a:13). Argumenter gir borgeren ”*grunde* til at en given politik er riktig – eller forkert”, og er derfor helt essensielt i vurderingen av ”hvem vi synes der har mest ret” (Kock 2011a:13-14). Argumentene som borgerne mottar en hel del av er imidlertid av høyst variabel kvalitet. En tredjedel av faktaargumentene er uakseptable, og det er også tilfeller av argumentasjonssvikt, argumentasjonsfeil og irrelevant argumentasjon. Argumentasjonen vil kun i få tilfeller gi svar på kritiske innvendinger fra den andre siden, og som oftest vil partilederne selv bestemme hva de skal snakke om og argumentere for. Av denne grunn anses det som sannsynlig at argumentasjonen i hovedsak vil angå typiske kjernesaker for partiene. Denne argumentasjonen vil trolig mange ha hørt før, og en passende karakteristikk er slikt sett at borgerne får mye informasjon, men lite ny innsikt (Kock 2002:301). Men viktigere er det at borgerne i hovedsak får vite hvor partiene står i sine kjernesaker, og i mindre grad hvor partiene står i (ideelt sett) alle spørsmål som tas opp i debatten, slik at borgeren kan sammenligne partienes standpunkt mot hverandre i forhold til de samme temaene. Sigurd Allern sitt studie av fjernsynsvalgkampen i perioden 1961-2009, kan sannsynliggjøre en slik antagelse. Allern fastslår at det er et ”langvarig trekk at utspørringene i fjernsynet gjennomgående har blitt brukt til å ta opp spørsmål som oppfattes som *særegne* for det enkelte parti” og at disse programmene ”sjelden [har] gitt noe grunnlag for å sammenligne partienes standpunkter på sentrale områder av politikken” (Allern 2011:340-341). Til tross for at borgerne mottar en hel del argumenter, er dermed avgjørelsesgrunnlaget av dårlig kvalitet. Analysefunnene strider dermed imot antagelser om at politisk argumentasjon er fraværende i den politiske debatt, som vi for eksempel finner hos Vatnøy og Thorbjørnsrud. Begge studiene viser at den journalistiske logikk ikke fokuserer på frembringelsen av sak og argumenter, og begge slutter fra dette til en påstand om at argumentasjon er fraværende i politisk debatt (Thorbjørnsrud 2009:281, Vatnøy 2010:116). I følge funnene i denne analysen er det ikke slik at argumentasjon er ekskludert, men at argumentasjonen er av dårlig kvalitet.

I et representativt demokrati er det ikke ”kun brug for at der går information *fra* [borgerne] til beslutningstagerne, men også at der går informationer *til* borgerne” (Kock 2008:66). Borgere som får sine interesser ivaretatt både som deltagere og mottagere i demokratiet er i besittelse av ”retorisk medborgerskap” (Kock 2008:65). Informasjonen som går til borgerne bør være av en slik kvalitet at borgerne mottar et ”brugbart beslutningsgrunnlag for at træffe demokratiske valg” (Kock 2003:159-160). Denne analysen viser at borgerne i liten grad mottar et kvalifisert avgjørelsesgrunnlag for å ta demokratiske valg fra partilederdebatten. Ikke-svar på kritiske innvendinger fører til at borgerne er overlatt til seg selv i avveiningen av argumentene mot hverandre. Faktafeil fører til at borgerne kan foreta handlinger på et feilaktig grunnlag og slik ta et demokratisk valg som de kan angre på. Fokuset på typiske kjernesaker fører til at borgerne i liten grad kan sammenligne partiene mot hverandre i ulike saker, og gir dessuten lite ny innsikt. Partilederdebatten, som er en hovedkilde til informasjon, gir ikke borgerne verken hva de ønsker eller har behov for. Hvis disse resultatene har gyldighet for den politiske debatt i alminnelighet, er det ikke overdrevent å si at vi har et demokratisk problem i Norge. ”Norsk politikk har lenge vært preget av synkende engasjement og minkende interesse” (Berge 2010:7). Ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2011, var det en tredjedel av borgerne som ikke stemte (SSB 2011c). Det lave engasjementet for og deltagelsen i demokratiet har naturligvis mange årsaker, men tilstanden i den politiske debatt er åpenbart en helt sentral årsak (Thorbjørnsrud 2009:48). Den politiske debatt gir ikke borgerne informasjonen som de trenger for å delta i demokratiet, og det er høyst sannsynlig at dette leder nettopp til en lavere deltagelse i demokratiet.

Jay Blumer oppstiller fire kriterier som må tilfredsstilles for å kunne si at det eksisterer en ”Crisis of Communication for Citizenship”; det vil si en krise i kommunikasjonen som går fra politikerne til borgerne (Blumer 1997:396). For å besvare dette må vi spørre om:

”Has there been a clear deterioration in the capacity of political communication arrangements to: serve citizens more than politicians and journalists? offer meaningful choices between governing teams and agendas? promote a broad sense of participation in government? satisfy our symbolic commitment to the notion of democracy?” (Blumer 1997:396).

Denne oppgaven danner naturligvis ikke grunnlag for å svare på disse spørsmålene. Men hvis vi antar at resultatene har gyldighet for den politiske debatt i alminnelighet, vil vi måtte svare ja på disse spørsmålene: Den politiske debatten svekker engasjementet for og deltagelsen i

demokratiet, gir dårlig informasjon til borgerne om de ulike politiske partienes standpunkter og tjener slik politiske og journalistiske interesser fremfor borgerens interesser. Ved å svare ja på spørsmålene, “we are surely in crisis!” (Blumer 1997:396). I følge resultatene av denne oppgaven er altså den politiske kommunikasjonen til borgerne i en krise: så hva kan vi gjøre for å komme oss ut av krisen?

6.3 Ut av krisen og mot et argumentasjonsdemokrati

I partilederdebatten inntok journalistene en usedvanlig passiv og ukritisk rolle overfor politikernes normbrudd. I følge analyseresultatene fører ikke færre sanksjoner fra journalistene til at partilederne gir gode argumenter og svar til borgerne. Analyseresultatene indikerer tvert imot at dette leder til en politisk debatt som er karakterisert av en høy tilstedeværelse normbrudd. En kritisk journalist kan kreve svar og argumenter fra politikerne og avbryte politikere som utfører et normbrudd, og kan derfor være en ressurs i frembringelsen av informasjon fra politikerne til borgerne. I politiske debatten bør derfor journalistene operere ut i fra journalismens avsløringsoppdrag.

I NRK er premissene for valgdekningen verken eksplisitte eller offentlig tilgjengelig (Thorbjørnsrud 2009:278). Dette er en ”praktisk” og ”skjønnsbasert” kunnskap (Thorbjørnsrud 2009:111-112). Av denne grunn er journalistiske kriterier for god politisk debatt unndratt offentlig innsyn, og borgerne får i liten grad innsikt i hva journalistene vektlegger å formidle i en fjernsynsdebatt (Thorbjørnsrud 2009:278). Disse prinsippene bør gjøres eksplisitte og offentlig tilgjengelige for borgerne, fordi dette åpner for offentlig refleksjon, diskusjon og kritikk av den journalistiske praksis (Thorbjørnsrud 2009:279). En offentliggjøring av disse normene kan dessuten gjøre at det blir ”mindre attraktivt for partiene å bidra til å konstruere konflikter” og ”å bruke argumenter som ikke underbygges” (Thorbjørnsrud 2009:279). Media er markedorientert og følger kommersielle krav, og derfor vil mediene tilpasse seg eventuelle nye krav fra borgerne (Kock 2003:160). På samme måte som det er en automatikk i den antatte negative utviklingen i dag, kan det være en automatikk i en reversering av utviklingen: journalistene gir borgerne det de vil ha, og politikerne må følge journalistiske normer for å få tilgang til folket.

For å ta steget mot et argumentasjonsdemokrati bør vi gripe tilbake til demokratiets fødsel i Athen og innføre retorikk i norskfaget i skolen (Berge 2010:7). Retorikk er læren om hensiktsmessig, etisk og estetisk kommunikasjon, og gir kompetanse i å bli hørt, forstått,

engasjere og påvirke i offentligheten (Berge 2010:2). Retorikk gir med andre ord kunnskap om hvordan borgeren bør bruke sin ytringsfrihet i et sivilisert demokrati (Berge 2010:2). Ved å innføre retorikk i skolen vil normene for ytringsfriheten blir definert og innlært i skolen (Berge 2010:8). Som i antikken, vil ytringsanstendigheten forankres i retorikken, i stedet for å bli definert av en kynisk journalistikk. Normene for ytringsfriheten vil derfor bestå av krav om passende og tilgjengelig argumentasjon, i stedet for krav om kamp, konflikter og angrep. Et slikt ”demokratisk dannelsesarbeid” vil kunne forme ”hvordan elevene en gang som samfunnsengasjerte voksne medborgere tar ytringsfriheten i bruk i samfunnsdebatten”, og kan føre til en forbedring av kvaliteten på den politiske kommunikasjonen og det offentlige ordsiftet i sin helhet (Berge 2010:8). Å innføre retorikk i skole er også ”noe av det mest demokratiske vi kan gjøre”, fordi det gir borgerne kompetanse til å kunne delta i demokratiet (Kjeldsen 2010). Hvis borgerne får informasjon fra politikerne og kompetanse fra retorikken til å kunne delta aktivt i demokratiet, kan dette føre til at engasjementet for og deltagelsen i demokratiet øker betraktelig. I kunnskapsløftet er retorisk kunnskap inkludert blant kompetansemålene i læreplanen for norskfaget (Utdannings- og forskningsdepartementet 2006). I læreplanen står det at elevene skal kunne ”bruke begrepsapparat fra retorikken for å analysere og vurdere tekster i ulike sjangere”, ”vurdere argumentasjon i andres tekster og underbygge egne påstander ved saklig argumentasjon” og ”analysere og vurdere argumentasjon i og påvirkning fra tekster i aviser, på TV og Internett ved hjelp av begreper fra retorikken” (Utdannings- og forskningsdepartementet 2006). Dette er en positiv utvikling som kan bidra til å løfte argumentasjonsdemokratiet ut av krisen.

6.4 Avslutning og oppsummering

Resultatene av analysen indikerer at borgernes hovedkilde til politisk informasjon ikke forsyner borgerne med et kvalifisert avgjørelsesgrunnlag for å ta demokratiske valg. Partilederne argumenterer i stor grad for sine standpunkt, men argumentasjonen er av høyst variabel kvalitet. I mange tilfeller er faktaopplysningene kun delvis korrekte, villedende eller feilaktige fordi betegnelsene er uspesifikke eller fremstillingen er selektiv. Argumentasjonen er sjelden utførlig og består som oftest av et argument per standpunkt. I tilfellene av argumentasjonssvikt vil ofte argumenter erstattes av en insistering på at standpunktet er riktig, og irrelevant argumentasjon forekommer som oftest i form av en stråmann. Argumentasjonen er imidlertid utpreget relevant og saklig, og det er få tilfeller av argumentasjonsfeil. Det mest fremtredende normbruddet er ikke-svar. I de fleste tilfeller svarer ikke partilederne på kritikk

og motargumentasjon fra motstanderen eller kritiske spørsmål fra journalisten. Den kritiske innvendingen blir fortiet, fordreid eller avfeid, og ikke-svaret blir kamuflert ved å for eksempel oppstille en stråmann av kritikken, rette kritikk mot andre, fjerne kritikkens berettigelse, svare på kun et av flere kritikkpunkt eller forskyve nivået fra konkret til abstrakt. Partilederne bestemmer i stor grad selv hva de skal snakke om og argumentere for, og dette fører til en antagelse om at argumentasjonen vil være fokusert omkring partienes respektive kjernesaker. Journalistene forholder seg i stor grad passive til partiledernes normbrudd, og vil kun i sjeldne tilfeller avbryte eller kreve svar. Resultatet av dette er at borgerne mottar mange argumenter av variabel kvalitet, og i liten grad får hjelp til å avveie argumentene og partiene mot hverandre og slik ta et ”riktig” demokratisk valg.

Kynismen i politisk journalistikk antas å være en hovedårsak til at borgerne ikke får informasjonen som de har behov for fra den politiske debatt. I en kynisk journalistikk anses politikk som en kamp om makten, og fokuset ligger på å formidle strategier, konflikter og personer i kampen, fremfor sak, problemer og argumenter. I følge Kock anser politiske kommunikasjonsrådgivere på lignende vis det strategiske spillet som det mest sentrale i politikk, og det dannes derfor en ond sirkel. Ideen om at borgerne har en fast politisk tilhørighet som ikke kan flyttes av argumenter og at borgerne ønsker en kynisk journalistikk, fungerer til å legitimere og vedlikeholde et strategisk fokus. I vårt samfunn kommer ikke ytringsfriheten i følge med en ytringsanstendighet, og normene for ytringsfriheten har dermed blitt definert av en kynisk journalistikk. Ettersom mediene i stor grad ytringsmulighetene i samfunnet, må politikerne tilfredsstille journalistisk definerte normer for ytringsfriheten for å få nå ut til borgerne. Analyseresultatene indikerer imidlertid at det ikke er slik at politikerne er et uskyldig offer for en kynisk mediearena. I følge analyseresultatene besitter politikerne et like stort ansvar for kvaliteten på informasjonen til borgerne. Av hensyn til sorgen som preget nasjonen i etterkant av 22 juli, inntok journalistene sannsynligvis en usedvanlig passiv og ukritisk rolle overfor partiledernes normbrudd. Journalistene trakk seg tilbake og lot i større grad partilederne disponere sin taletid fritt. Analysefunnene indikerer at en tilbaketrukket journalist ikke fører til at partilederne gir gode svar og utførlig argumenter til borgerne, men antyder tvert imot at dette fører til en politisk debatt som er karakterisert av en høy tilstedeværelse av normbrudd. Analysefunnene gir dermed ikke støtte til antagelser om at politikerne vil gi gode svar og utførlig argumentasjon hvis journalistene i større grad gir politikerne anledning til å presentere disse. I følge analyseresultatene er en kritisk journalist

en nødvendig ressurs i frembringelsen av informasjon til borgerne, og ikke hinderet i kommunikasjonen mellom borger og journalist. Analysen indikerer derfor at journalister derfor bør operere ut i fra journalismens avsløringsoppdrag.

I følge analyseresultatene kvalifiserer tilstanden i den politiske kommunikasjonen til borgerne for å betegnes som en krise. Et kortsiktig tiltak for å lede utviklingen i positiv retning, er at journalistene bør operere ut i fra journalismens avsløringsoppdrag. En kritisk journalist bør være tilstede i politiske debatter som folkets stedfortreder som krever informasjon. For å skape offentlig diskusjon, refleksjon og kritikk omkring legitimiteten av journalistiske yringsnormer, bør disse normene bli eksplisitte og offentlig tilgjengelig. Ettersom mediene er markedorienterte, vil de følge eventuelle nye krav fra borgerne. Et mer langsiktig tiltak er å innføre retorikk i skolen. Dette vil føre til at normer for bruken av yringsfriheten blir innlært i skolen, slik at yringsanstendigheten forankres i retoriske, og ikke journalistiske, normer for god debatt – som samsvarer med folkets demokratiske behov. Retorikken har allerede startet sitt inntog i den norske skolen: Tiden vil vise om retorikk til folket vil gi oss en mer demokrati.

6.5 Oppgavens betydning i lys av tidligere forskning

- Analyseresultatene indikerer at partilederne i stor grad argumenter for sine standpunkt, men at argumentene er av høyst variabel kvalitet. Analysen gir dermed ikke støtte til antagelser på fagområdet angående at argumenter er fraværende i den politiske argumentasjonen, slik for eksempel Thorbjørnsrud og Vatnøy slutter seg fra ut i fra sine studier av den journalistiske logikk (Thorbjørnsrud 2009:281, Vatnøy 2010:116).
- Analysefunnene indikerer at en passiv journalist som i mindre grad avbryter eller krever svar og i større grad lar politikerne disponere sin taletid fritt, fører til en politisk debatt som er karakterisert av en høy tilstedeværelse av normbrudd. Analysen fungerer derfor ikke til å støtte antagelser på fagområdet angående at politikere vil presentere gode svar og utførlige argumenter i politiske debatter hvis journalistene gir politikerne anledning til å gjøre dette, slik for eksempel Vatnøy implisitt baserer seg på (Vatnøy:2010:26,51).
- Analysefunnene indikerer at en kritisk journalist som avbryter partilederne i normbrudd og krever svar på innvendinger kan være en ressurs i frembringelsen av

informasjon til borgerne. Analysen gir dermed ikke støtte til antagelser på fagområdet angående at en journalist som avbryter og krever svar representerer et hinder i frembringelsen av informasjon til borgerne (Vatnøy 2010:26,51). Analysefunnene indikerer dermed at journalistene i en viss henseende har rett i sin kritiske innstilling overfor politikernes uttalelser og bør operere ut i fra journalismens avsløringsoppdrag, og kritikken av dette fremstår derfor til en viss grad som urimelig.

- Analyseresultatene indikerer at både den journalistiske og den politiske logikk besitter et ansvar for kvaliteten på informasjonen som borgerne får fra politiske debatt. Dette antyder at analyser av den politiske debatt ikke bør bestå av en ensidig kritikk av den journalistiske logikk, men også bør inkludere et kritisk perspektiv på politikernes argumentasjon.
- Analyseresultatene kan bidra til en større forståelse av konkrete styrker og svakheter i den politiske debatt. I stedet for en antagelse om at noe er råtten i den politiske debatt, gir oppgaven en indikasjon på hva som er positivt og negativt i den politiske kommunikasjonen til borgerne.

LITTERATURLISTE

Ordinære kilder

Allern, S. (2011) *Fjernsynsvalgkampen: Program, deltakere og maktkamp 1961- 2009*.

Oslo: Pax Forlag.

Berge, K. L. (1986) Tekst og talehandlingsteori. *Norskraft*, 49, 24-63.

Berge, K. L. (2010) Ytringsfrihet og ytringsanstendighet: Om ytringsfrihetens retoriske vilkår. I: Stenstadvold, H. (red.) *Georgs bok*. Oslo: Pax forlag, s. 168-185.

Berlin, I. (1991) The Pursuit of the Ideal. I: Hardy, H. (red.) *The Crooked Timber of Humanity: Chapters in the History of Ideas*. Fontana Press, s. 1-19.

Blumer, J. (1997) Origins of The Crisis of Communication for Citizenship. *Political communication*, 14:4, s. 395-404.

Crosswhite, J. (1989) Universality in Rhetoric: Perelman's Universal Audience. *Philosophy and Rhetoric*, 28, s. 157-173.

Due, A. (2005) Det var ikke med vilje. Om afsenderintention som parameter i normativ retorik. *Rhetorica Scandinavia*, 34, s. 17-33.

Emmertsen, S. (2009) Retorisk samtale og argumentationsanalyse. I: Roer, H. og Klujeff, M. L. (red.) *Retorikkens aktualitet*. København: Hans Reitzels Forlag, s. 217-239.

Engel, M. S. (1980) *Analyzing Informal Fallacies*. New Jersey: Prentice-Hall.

Foss, S. K., Foss, K. A. og Trapp, T. (1991) Chaim Perelman. I: Foss, S. K., Foss, K. A. og Trapp, T. (red.) *Contemporary Perspectives on Rhetoric*. Prospect Heights, IL:Waveland Press, s. 119-141.

Govier, T. (2007) Two is a small number: False Dichotomies Revisited. *OSSA: Conference on "Dissensus and the search for common ground"*. University of Windsor, 1-10.

- Habermas, J. (1984) Reason and the Rationalization of Society. I: Habermas, J. *The Theory of Communicative Action*. Cambridge: Polity, s. 8-27.
- Hutchby, I. og Wooffitt, R. (2004) *Conversation analysis. Principles, Practices and Applications*. Cambridge: Polity Press.
- Johnson, R. (1987). The Blaze of Her Splendors: Suggestions About Revitalizing Fallacy Theory. *Argumentation*, 1 (3), s. 239-253.
- Jørgensen, C. (2000) Hvem bestemmer hvad der er god retorik? *Rhetorica Scandinavica*, 15, s. 34-47.
- Jørgensen, C. (2009) Interpreting Perelman's Universal Audience. *Argumentation*, 23, s. 11-19.
- Kjeldsen, J. E. (2009) *Retorikk i vår tid. En innføring i moderne retorisk teori*. Oslo: Spartacus Forlag.
- Kock, C. (2002) (red.) *Forstå verden: Politisk journalistik for fremtiden*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Kock, C. (2003a) Magtkamp eller statskunst: Politisk kommunikation på mediernes premisser. I: Berge, K. L., Meyer, S. og Trippestad, T. A. (red.) *Maktens tekster*. Oslo: Gyldendal, s. 158-180.
- Kock, C. (2006) Multiple Warrants in Practical Reasoning. I: Hitchcock, D. og Verheij, B. (red.) *Arguing in the Toulmin Model: New Essays in Argument Analysis and Evaluation*, s. 247-259.
- Kock, C. (2007) Norms of Legitimate Dissensus. *Informal Logic*, 27, 2, s. 179-196.
- Kock, C. (2008) Fornuftig uenighed. *Rhetorica Scandinavia*, 48, s. 54-83.

- Kock, C. (2009a) Kynismesyndromet. *Rhetorica Scandinavia*, 49/50, s. 51-69.
- Kock, C. (2009b) Choice is not true or false: The Domain of Rhetorical Argumentation. *Argumentation*, 23 (1), s. 61-80.
- Kock, C. (2011a) *De svarer ikke. Fordummende uskikke i den politiske debat*. København: Gyldendal.
- Kock, C. (2011b) Political Rhetoric: The critical and normative view. *MSH: Conference in Paris on "Rhetoric and Democracy" 12 – 14 september 2011*. Upublisert materiale.
- Nakkim, K. (2008) *Foredrag for RETKOM ved UiO 06.11.2008 - Politisk retorikk*. Upublisert manuskript.
- Nordeide, T. V. (2011) *Kynismens gjennomslag: En studie av NRKs avsluttende partilederdebutt i valgkampen 2009*. Masteroppgave, Universitetet i Bergen.
- Perelman, C. (1984) The New Rhetoric and the Rhetoricians: Remembrance and Comments. *Quarterly Journal of Speech*, 70 (2), s. 188-196.
- Perelman, C. (1990) The New Rhetoric: A Theory of Practical Reasoning. I: Bizzell, P. og Herzberg, T. (red.) *The Rhetorical Tradition*. Boston: St. Martins Press, s. 1077-1103.
- Raz, Joseph (1998) Incommensurability and Agency. I: Raz, J. *Incommensurability, Incomparability, and Practical Reason*. Harvard University Press, s. 110-128.
- Rognmo, A. S. (2009) *Spørsmålets retorikk. Responser og spørsmålsformuleringer i norske partilederutspørringer–journalistikk i valgkamp*. Masteroppgave, Universitetet i Oslo.
- Sandvik, M. (1998) Nå gidder jeg ikke diskutere med deg mer! Om overgangen debatt – krangel. *Rhetorica Scandinavica*, 5, s. 39 – 50.
- Sandvik, M. (1997) Reconstructing Interactive Argumentative Discourse. *Argumentation*, 11, s. 419-434.

- Sandvik, M. (2011) Argumentation in broadcast election campaign discourse. Towards a rhetorical reconstruction. *MSH: Conference on "Rhetoric and Democracy" in Paris 12 - 14. september 2011*, s. 1-24. Upublisert materiale.
- Sandvik, M. (2012) Retorisk rekonstruksjon av valgkampdiskurs. I: *Valgkamp på tv. En retorisk analyse*. Doktoravhandling under utarbeidelse.
- Searle, J. R. (1976) A Classification of Illocutionary Acts. *Language in Society*, 5 (1), s. 1-23.
- Sigrell, A. (2007) *Att övertyga mellan raderna. En retorisk studie om underförståddheter i modern politisk argumentation*. Åstorp: Retorikförlaget [eBok].
- Smith, N. (2008) Issues Spesific to Collective Apologies. I: Smith, N. *I was wrong. The meaning of apologies*. New York: Cambridge University Press, s. 167-244.
- Sundby, N. K. (1974) *Om normer*. Oslo: Universitetsforlaget
- Svennevig, J. (2001) Abduction as a methodological approach to the study of spoken interaction. *Norskraft*, 103, s. 1 – 22.
- Thorbjørnsrud, K. (2009) *Journalistenes valg: produksjon - interaksjon - iscenesettelse - møtet mellom journalitikk og politikk i en valgkamp med fokus på NRK Fjernsynets valgformater*. PhD avhandling, Universitetet i Oslo.
- Tindale, C. W. (1999) Acts of Arguing. I: Tindale, C. W. *Acts of Arguing*. NY: New York Press, s. 83-93.
- Toulmin, S. E. (1974) The Layout of Arguments. I: Toulmin, S. E. *The Uses of Argument*. Cambridge University Press, 94-145.
- Van Dijk, T. A. (1977) Semantic Macro-Structures and Knowledge Frames in Discourse Comprehension. I: Just, M. A. og Carpenter, P. A. (red.) *Cognitive processes in comprehension*, Hillsdale, Lawrence Erlbaum.

- Van Eemeren, F. H. og Grootendorst, R. (1996) *Pragma-Dialectics and Critical Discussion*. I:
Van Eemeren, F. H. og Grootendorst, R. (red.) *Fundamentals of Argumentation
Theory*. New Jersey: Lawrence Erlbaum, s. 274-306.
- Van Rees, A. (2001). *Argument Interpretation and Reconstruction*. I: Eemeren, F. H. V. (red.)
Crucial concepts in argumentation theory, Amsterdam: Amsterdam University Press,
s. 165-199.
- Vatnøy, E. (2010) *Velg! 09 – Journalistikk og retorikk i norsk valgkamp*. Oslo: Civita.
- Veum, A. (2008) *Avisas Andlet: Førstesida som tekst og diskurs: Dagbladet 1925-1995*.
Doktoravhandling, Universitetet i Oslo.
- Villadsen, L. S. (2002) Dyre ord, men hvad dækker de? Teori, metode og model i retorisk
kritik. *Rhetorica Scandinavica*, 23, s. 6.19.
- Villadsen, L. S. (2009) Fortolkningens rolle i retorisk kritikk. I: Roer, H. og Klugeff, M. L.
(red.) *Retorikkens aktualitet*. København: Hans Reitzels Forlag, s. 37-57.
- Walton, D. (1995) Types of Dialogue. I: Walton, D. *A Pragmatic Theory of Fallacy*.
Tuscaloosa: University of Alabama Press, s. 98-129.
- Wahldahl, R. og Aardahl, B. (2004). Velgernes eksponering for valgkampen i mediene, I:
Aardal, B., Krogstad, A. og Narud, H. M. (red.) *I valgkampens hete*. Oslo:
Universitetsforlaget, s. 253- 275.

Internettkilder

Aftenposten (2011) *Eiendomsskatten følger partiskiller*. Tilgjengelig fra:

<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/politikk/article4206143.ece#.TzEU35xAok>

[Nedlastet 09.10.2011]

Barstad, S.(2011) *Forbereder historisk partilederdebatt*. Tilgjengelig fra:

<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/politikk/article4202533.ece> [Nedlastet 01.04.2012]

Berge, J. (2011) *Ap vil gjøre det bedre etter terrorangrepet*. Tilgjengelig fra:

<http://www.nettavisen.no/nyheter/article3201105.ece> [Nedlastet 01.05.2012]

Berge, Ø og Hyggen, C. (2011) *Privatskoler i Norden – omfang, utvikling og den politiske debatten*. <http://www.fafo.no/pub/rapp/10122/10122.pdf> [Nedlastet 12.12.2011]

Clemet, K. (2011) *Valgkamp og politisk debatt: Hva kan vi vente oss?* Tilgjengelig fra:

http://clemet.blogg.no/1312976039_valgkamp_og_politisk_.html [Nedlastet 01.10.2011]

Dagsavisen (2011) *En verdig valgkamp*. Tilgjengelig fra:

<http://www.dagsavisen.no/innenriks/article519518.ece> [Nedlastet 09.09.2011]

Duesund, Å. G. W., Dåvøy, L., Høybråten, D. (2010) *Dokument nr. 8:104*. Tilgjengelig fra:

<http://www.stortinget.no/Global/pdf/Representantforslag/2006-2007/dok8-200607-104.pdf>

[Nedlastet 03.02.2012]

Eigedomsskattelova (1975) *Lov om eigedomsskatt til kommunane av 6. juni 1975 nr. 29*.

Tilgjengelig fra: <http://www.lovdato.no/all/tl-19750606-029-001.html#1> [Nedlastet

12.12.2011]

Facebook (2012) *Siv Jensen*. Tilgjengelig fra: <https://www.facebook.com/#!/Siv.Jensen.FrP>

[Nedlastet 15.01.2012]

Fondenes, E. (2011) *Valgkampen starter lørdag 13. august*. Tilgjengelig fra: <http://politisk.tv2.no/nyheter/valgkampen-starter-l%C3%B8rdag-13-august/> [Nedlastet 01.09.2011]

Forskrift om kvalitet i pleie- og omsorgstjenestene (2003) *Forskrift om kvalitet i pleie- og omsorgstjenestene for tjenesteyting*. Tilgjengelig fra: <http://www.lovdata.no/cgi-wift/lldes?doc=/sf/sf/sf-20030627-0792.html> [Nedlastet 10.10.2011]

FrP (2012) *Vi mener*. Tilgjengelig fra: http://www.frp.no/no/Vi_mener/ [Nedlastet 06.01.2012]

Gautun, H. og Hermansen, Å. (2011) *Eldreomsorg under press – kommunenes helse og omsorgstilbud til eldre*. Tilgjengelig fra: <http://www.fafo.no/pub/rapp/20203/20203.pdf> [Nedlastet 01.03.2012]

Ghosh, A. (2011) *Klar for nettdugnad*. Tilgjengelig fra: <http://sv.no/Forside/Siste-nytt/Nyhetsarkiv/Klar-for-nettdugnad> [Nedlastet 12.01.2012]

Human Rights Service (2009) *Flertallet er skeptisk til innvandringen og islam*. Tilgjengelig fra: <http://www.rights.no/publisher/publisher.asp?id=41&tekstid=2535> [Nedlastet 02.02.2012]

Hverven, T. E. (2012) *Ideologi uten historie*. Tilgjengelig fra: <http://www.klassekampen.no/60134/article/item/null> [Nedlastet 19.04.2012]

Johansen, A. H., Meldalen, S. G. og Strand, S. (2011) *Ville strupe videre rekruttering til Arbeiderpartiet*. Tilgjengelig fra: http://www.dagbladet.no/2011/07/25/nyheter/innenriks/terror/anders_behring_breivik/17449614/ [Nedlastet 08.09.2011]

Justis- og beredskapsdepartementet. (1999) *Ytringsfrihed bør finde Sted*. NOU 1999:27. Tilgjengelig fra: <http://www.regjeringen.no/en/dep/jd/dok/nouer/1999/nou-1999-27.html?id=142119> [Nedlastet 11.02.2012]

Kjeldsen, Jens Elmelund (2010) *Retorikk og muntlig fremføring i skolen*. Tilgjengelig fra: <http://voxpública.no/2010/03/retorikk-og-muntlig-fremf%C3%B8ring-i-skolen/> [Nedlastet 01.04.2012].

Kommunal- og regionaldepartementet (2005) *Fordeling, forenkling, forbedring*. NOU 2005:18. Tilgjengelig fra: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/nouer/2005/nou-2005-18/15.html?id=155915> [Nedlastet 05.10.2011]

KS (2007) *Avtale mellom Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre om konkretiseringer av Omsorgsplan 2015*. Tilgjengelig fra: <http://www.ks.no/Global/eldreforlik.pdf> [Nedlastet 05.12.2011]

Leirstein, U., Hagesæter, G., Tybring-Gjedde, C. og Svendsen, K. (2011) *Inst. 359 L (2010-2011)*. Tilgjengelig fra: <http://www.stortinget.no/Global/pdf/Innstillinger/Stortinget/2010-2011/inns-201011-359.pdf> [Nedlastet 13.01.2012]

Lekve, M. (2011) *TV2 taper valgkampen*. Tilgjengelig fra: <http://e24.no/media/tv-2-taper-valgkampen/20094900?view=print> [Nedlastet 01.03.2012]

Lorentsen, H. M. (2011) *Få dager igjen til valget*. Tilgjengelig fra: http://m.nrk.no/m/artikkel.jsp?art_id=17780274 [nedlastet 09.12.2011]

Lorentsen, H. M. og Breivik, S. R. (2011) *Nå er det i gang*. Tilgjengelig fra: <http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/nordland/1.7747988> [Nedlastet 09.01.2012]

Magerøy, L. H. og Martinsen, K. B. (2011) *Valgkampen starter 13. august*. Tilgjengelig fra: http://www.dagbladet.no/2011/08/01/nyheter/valgkamp_2011/politikk/innenriks/17516318/ [Nedlastet 06.01.2012]

Nilsen, K. (2011) *Færre "knyttnever" i valgkampen*. Tilgjengelig fra:
<http://e24.no/jobb/retorikk-eksperter-faerre-knyttnever-i-valgkampen/20084853> [Nedlastet 01.04.2012]

Nome, P. (2011) *Til dere som fostret en drapsmann*. Tilgjengelig fra:
http://www.dagsavisen.no/nyemeninger/alle_meninger/cat1003/subcat1040/thread162876/#post162876 [Nedlastet 02.02.2012]

NTB (2011) *Diskuterer valgkamp rett over helgen*. Tilgjengelig fra:
http://www.dagbladet.no/2011/07/31/nyheter/politikk/innenriks/valgkamp_2011/17503152/
[Nedlastet 02.02.2012]

Oslo Byråd (2009) *PWC-rapport om Altea-prosjektet*. Tilgjengelig fra:
<http://www.byradet.oslo.kommune.no/pressemeldinger/article153362-7786.html> [Nedlastet 15.12.2011]

PISA (2004) *Skolefaktorer*. Tilgjengelig fra:
<http://www.pisa.no/pdf/hovedrapportkapitler/skolefaktorer.pdf> [Nedlastet 19.12.2011]

PISA (2009) *Resultater fra leseprøvene i PISA*. Tilgjengelig fra:
<http://www.pisa.no/resultater/lesing.html> [Nedlastet 15.12.2011]

Regjeringen (2009) *NRK-plakaten*. Tilgjengelig fra:
http://www.regjeringen.no/upload/KUD/Medier/NRK_plakat_130309.pdf [Nedlastet 05.01.2012]

Regjeringen (2011a) *Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester*. Tilgjengelig fra:
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod/dok/regpubl/prop/2010-2011/prop-91-l-20102011.html?id=638731> [Nedlastet 11.11.2011]

Regjeringen (2011b) *Videreutdanning for lærere: Staten dekker mer av kostnadene*. Tilgjengelig fra:
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/pressemeldinger/pressemeldinger/2011/staten-dekker-mer-av-kostnadene-til-vide.html?id=661567> [Nedlastet 09.11.2011]

Regjeringen (2011c) *Mange søkere til videreutdanning for lærere*. Tilgjengelig fra:
[http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/aktuelt/nyheter/2011/mange-sokere-til-videre utdannin
g-for-lar.html?id=638033](http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/aktuelt/nyheter/2011/mange-sokere-til-videre-utdannin-g-for-lar.html?id=638033) [Nedlastet 11.12.2011]

Regjeringen (2012a) *Retningslinjer for skjønnstildelingen 2012*. Tilgjengelig fra:
[http://www.regjeringen.no/upload/KRD/Vedlegg/KOMM/Kommuneoekonomi/Retningslinjer
_skjoenn_2012.pdf](http://www.regjeringen.no/upload/KRD/Vedlegg/KOMM/Kommuneoekonomi/Retningslinjer-skjoenn_2012.pdf) [Nedlastet 08.10.2011]

Regjeringen (2012b) *Kompetanseløftet 2015*. Tilgjengelig fra:
[http://www.regjeringen.no/en/dep/hod/ryddemappe/omsorg/kompetanseloftet
2015.html?id=439259](http://www.regjeringen.no/en/dep/hod/ryddemappe/omsorg/kompetanseloftet-2015.html?id=439259) [Nedlastet 15.01.2012]

Skarvøy, L. J. (2011) *Navarsete nekter å innrømme eiendomsskatt-bløff*. Tilgjengelig fra:
<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/valg-2011/artikkel.php?artid=10082143> [Nedlastet
10.10.2011]

SSB (2004) *Norske elever har mindre undervisning*. Tilgjengelig fra:
<http://www.ssb.no/magasinet/norgeverden/art-2004-01-19-01.html> [Nedlastet 09.12.2011]

SSB (2011a) *Eiendomsskatten øker i omfang*. Tilgjengelig fra:
<http://www.ssb.no/eiendomsskatt/> [Nedlastet 02.02.2012]

SSB (2011b) *Mange grunnskolepoeng gir høy gjennomføring*. Tilgjengelig fra:
<http://www.ssb.no/vgogjen/> [Nedlastet 03.02.2012]

SSB (2011c) *Kommunestyre og fylkestingsvalget 2011 - Økning i valgdeltakelsen*.
Tilgjengelig fra: <http://www.ssb.no/kommvalg/> [Nedlastet 02.03.2012]

Statsbudsjettet (2010) *Prop. 1 S (2009–2010)*. Tilgjengelig fra:
http://www.statsbudsjettet.no/upload/Statsbudsjett_2010/dokumenter/pdf/gulbok.pdf
[Nedlastet 07.01.2012]

Statsbudsjettet (2011) *Prop. 1 S (2010–2011)*. Tilgjengelig fra:

http://www.statsbudsjettet.no/upload/Statsbudsjett_2011/dokumenter/pdf/gulbok.pdf

[Nedlastet 06.01.2012]

Statsbudsjettet (2012) *Prop. 1 S (2011–2012)*. Tilgjengelig fra:

http://www.statsbudsjettet.no/upload/Statsbudsjett_2012/dokumenter/pdf/gulbok.pdf

[Nedlastet 02.01.2011]

TV2 (2011) *Hvordan vil terrorangrepene prege valgkampen?* Tilgjengelig fra:

<http://politisk.tv2.no/spesial/panelet/sporsmaal/hvordan-vil-terrorangrepene-prege-valgkampen> [Nedlastet 11.11.2011]

Utdanningsdirektoratet (2012) *Tall fra Grunnskolens informasjonssystem*. Tilgjengelig fra:

http://www.udir.no/Upload/Statistikk/GSI/GSI_2011_2012_notat.pdf?epslanguage=no

[Nedlastet 05.01.2012]

Utdannings- og forskningsdepartementet (2006) *Kunnskapsløftet: Læreplan for grunnskolen og videregående opplæring*. Tilgjengelig fra:

<http://www.norway.gr/PageFiles/372262/Kunnskapsloftet.pdf> [Nedlastet 03.02.2012]

Vibe, N., Brandt, S. S. og Hovdhaugen, E. (2011) *Underveis i videregående opplæring*.

Tilgjengelig fra:

<http://www.nifu.no/Norway/Publications/2011/Webrapport%2019-2011.pdf> [Nedlastet

12.12.2011]

Virke (2011) *Samhandlingsreformen - hørings svar fra HSH*. Tilgjengelig fra:

<http://www.virke.no/dav/457a3a4935.pdf> [Nedlastet 02.02.2012]

Virke (2012a) *HSH krever bedre rammevilkår for ideelle i helse og omsorg*. Tilgjengelig fra:

http://www.virke.no/eway/default.aspx?pid=302&trg=Left_9044&Main_8836=9043:0:10,3866&9627=9045:9&Left_9044=8889:425015::0:9045:97::0:0&_tag=425015 [Nedlastet

19.12.2011]

Virke (2012b) *Helse og omsorg*. Tilgjengelig fra:

http://www.virke.no/eway/default.aspx?pid=302&trg=TabList_8885&Main_8836=8969:0:10.4195&TabList_8885=8887:0:10.4304:1:0:0:::0:0 [Nedlastet 13.01.2012]

Weiby, H. E. og Melby, A. (2011) *Utsetter valgkampen*. Tilgjengelig fra:

<http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.7725234> [Nedlastet 01.09.2011]

Werner, K. (2010) *Hanssen refser regjeringen*. Tilgjengelig fra:

<http://www.nettavisen.no/nyheter/article3010033.ece> [Nedlastet 22.10.11]

Wiborg, Ø., Arnesen, C. Å., Grøgaard, J. B., Støren, L. A. og Opheim, V. (2011) *Elevers prestasjonsutvikling – hvor mye betyr skolen og familien?* Tilgjengelig fra:

<http://www.nifu.no/Norway/Publications/2011/NIFU%20Webrapport%2035-2011.pdf>
[Nedlastet 12.12.2011]

Østtvei, K. og S. J. Bjørge (2011) *Eliteelever får særtilbud i Oslo-skolen*. Tilgjengelig fra:

<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article4204910.ece> [Nedlastet 09.01.2012]

VEDLEGG NR. 1: SEKVENSIELL REKONSTRUKSJON

	PA- RTI	STANDPUNKT	ARGUMENT
		Tema: Innvandringsdebatten	
1.	V	Politikerne har vært politisk ukorrekt når vi har diskutert innvandringspolitikk	Den politiske debatt har av og til stemplet grupper og snakket utelukkende negativt om innvandring og integrering
2.	H	Politikerne bør oftere gi svar på kritikken mot innvandring og integrering	Det er vårt ansvar som politikere
3.	H	Det er ikke slik at den norske integreringen nødvendigvis er mislykket	Vi kan hver dag se eksempel på ungdom med minoritetsbakgrunn som gjør det kjempeskarpt i vårt samfunn. Vårt samfunn skaper bedre sosial mobilitet for de som kommer hit enn mange andre land
4.	SP	Det er veldig viktig at alle meninger får se dagens lys	Dersom vi ikke vi diskuterer alle meninger, vil den innvandringskritiske debatten foregå i andre fora. En demokratisk diskusjon gjør at de meningene møter motbør
5.	FrP	Vår politikk ligger fast	Vi har akkurat de samme utfordringene nå som vi hadde før 22 juli. Frp kommer ikke til å gjøre knefall for personer som Per Fuggeli, Petter Nome og Eva Joly
6.	SV	Vi vil arbeide for å få hverdagsmangfoldet til å fungere bedre og delta i hatefulle nettdebatter som sprer myter	Det kan forebygge og endre kritiske og ekstreme holdninger til innvandring
7.	SV	Vi vil at redaktørene for nettavisene skal be folk om å identifisere seg	En del folk tillater å lire av seg hatske ytringer og sjikane som de aldri ville ha stått

			for hvis de måtte vise hvem de var
8.	KrF	Vi vil ha en faktabasert innvandringsdebatt	Fakta kan motarbeide opplevelsen av at vi blir oversvømt av muslimer
9.	KrF	Vi vil ha en innvandringspolitikk som er kompromissløs på verdiene frihet, demokrati og menneskeverd, men som aksepterer mangfold i det mer perifere	IKKE-ARG
10.	AP	Vi bør ikke stemple grupper	Det er enkeltmennesket som er ansvarlig for sine gjerninger, enten de er gode eller onde
11.	AP	Alle bør gå gjennom måten de formulerer seg på	Ingen bør formulere seg slik at man bygger opp om gruppetenkning
12.	FrP	Det er viktig å diskutere det vi ikke får til innen innvandring	Det representerer også en utfordring for alle de som er godt integrert
13.	SV	Det som skiller partienes innvandringspolitikk er synet på hvordan et mangfoldig samfunn skal bygges	Uansett hvem av oss som hadde fått over 50 % ved et valg, så ville det ha vært mange innvandrere i Norge
14.	SV	Innvandringspolitikk skal og være kompromissløs når det gjelder likestilling	I Norge skal vi ikke diskriminere på bakgrunn av kjønn eller legning
15.	SV	Siv Jensen bør ta igjen mot tilhengere som kommer med hatske ytringer på facebook og lignende	Siv Jensen har anledning til å snakke med innvandringskritiske personer, fordi mange FrP-tilhengere er innvandringskritiske. En saklig debatt vil gjøre at færre nordmenn tror at vår kultur er truet
16.	SV	Vår kultur er ikke truet	Vi er ikke i ferd med å få sharialover på et eller annet tidpunkt om hundre år
17.	FrP	FrP tar til motmæle mot hatske ytringer blant sine tilhengere	Jeg tar til motmæle hele tiden gjennom innleggene jeg selv puliserer og FrP sletter upassende innlegg

18.	FrP	Hvert individ bør ha ansvar for sine ytringer, ikke politikerne	I vårt demokrati har alle en anstendighet i forhold til hva vi synes er greit å si
19.	FrP	Vi vil ikke kontrollere folk sine ytringer	Ytringsfrihet innebærer å tåle ytringer man selv ikke liker
20.	V	Det er politikerne sitt ansvar å svare på hatske meningsytringer	Den offentlige debatten kan motarbeide og forhindre innvandringskritiske meninger
21.	V	Vi vil ikke forby anonyme netttinnlegg, slik SV vil	Hatske ytringer forekommer både i anonyme og ikke-anonyme innlegg. I anonyme netttinnlegg skriver folk det de faktisk mener, og det er det folk faktisk mener vi må møte
22.	SV	Vi vil ikke forby anonyme netttinnlegg	Vi har oppfordret redaktørene om å be folk om å identifisere seg
23.	SV	Innvandringsdebatten bør foregå i en anstendig tone	Mobbing mellom barn og unge på nett blir inspirert av en hatefulle tone mellom voksne
		Tema: Eldreomsorg	
24.	KrF	Regjeringen har ikke fulgt opp eldreforliket	Verdighetsgarantien gir ingen nye rettigheter til eldre
25.	AP	Regjeringen følger opp eldreforliket	Avtalen vi ble enig om er ordrett tatt inn i lovforskriften. Vi har fastsatt verdighetsgarantien, forbedret klageadgangen og vi vil følge opptrappingsplanen mot 2015
26.	KrF	Regjeringen har ikke fulgt opp eldreforliket	Bjarne Håkon Hanssen, som var med i forhandlingene om eldreforliket, sier at eldreforliket ikke er fulgt opp fordi det skulle koste penger
27.	V	Regjeringen har ikke fulgt opp eldreforliket	Avtalen som vi ble enig om er ikke ordrett tatt inn i lovforskriften
28.	V	Vi vil bruke SVs barnehagemodell på eldreomsorgen	SVs barnehagemodell gjorde at vi fikk full barnehagedekning. Både eldre og barn er

			viktig, og derfor må det gå an å bruke samme modell
29.	V	Vi vil bruke ulike organisasjonsformer i eldreomsorgen	IKKE-ARG
30.	SV	Vi vil bruke ideelle organisasjoner i eldreomsorgen	Jeg var på Vålerenga sykehjem som drives av Kirkens Bymisjon, og de driver med en verdighet og et innhold som gjør at de eldre har et liv og respekteres som enkeltindivider
31.	H	AP og SV har ansvar for 96-åringen i Oslo som ikke får sykehjemsplass	Det gjelder en bydel som styres av AP og SV
32.	H	Verdighetsgarantien er ikke den første reguleringen av kvalitet i eldreomsorgen	Den første reguleringen var i en forskrift fra Bondevik-regjeringen som gjaldt de samme forholdene
33.	H	Eldreforliket prioriterer ikke kvalitet i omsorgen i form av etter- og videreutdanning av ansatte	IKKE-ARG
34.	H	Vi vil at alle som jobber i omsorgssektoren skal få mulighet til å bli faglært	De ansatte skal behandle de svakeste i vår samfunn. 1/3 av de som jobber i eldreomsorgen er ufaglærte
35.	AP	Eldreforliket omhandler nettopp kvalitet i eldreomsorgen	En av to hovedoppgaver vi står ovenfor som nasjon er å sikre god kvalitet i eldreomsorgen
36.	AP	Eldreomsorg og barnehager er ikke helt sammenlignbart	En barnehageplass er omtrent det samme for alle barn, men eldreomsorg er veldig ulikt for ulike eldre
37.	AP	Vi vil gi de eldre rettigheter og mulighet til å klage hvis rettighetene ikke følges opp	Det styrkes deres muligheter til å få en god alderdom
38.	FrP	Klageretten gir ikke eldre en bedre alderdom	Det hjelper ikke å ha klagerett hvis man ikke har bytterett
39.	FrP	Vi vil overføre ansvaret for	Å overføre ansvaret til staten er den eneste

		eldreomsorgen til staten	løsningen på problemene i eldreomsorgen
40.	SP	Vi vil ikke overføre ansvaret for eldreomsorgen til staten	En statlig byråkrat vil ikke ha mer omsorg for min gamle mor enn kommunestyrepolitikere og lokalt ansatte
41.	SP	Vi vil gi omsorgslønn til personer som tar seg av familiemedlemmer	Omsorgslønn gjør at vi setter pris på de som tar hånd om sine eldre. Omsorgslønn vil bidra til å utvide tilbudet til de eldre
42.	FrP	Vi vil ikke overføre ansvaret for eldreomsorgen til en statlig byråkrat	Vi vil at fastlegen skal avgjøre når en person trenger offentlig omsorg
43.	SV	Det er mye god eldreomsorg i Norge	Eldreomsorgen er god fordi det er så mange dyktige ansatte i eldreomsorgen
44.	SV	Vi er imot konkurranseutsetting av eldreomsorgen	Konkurranseutsetting går ut over de ansattes arbeidsforhold og pensjoner, fordi det er kun det man kan spare penger på
45.	H	Vi vil gi etter og videreutdanning til ansatte i eldreomsorg	Å tilby etter- og videreutdanning er en forutsetning for å rekruttere dyktige folk
46.	H	Samhandlingsreformen kan føre til at eldre diskrimineres i helsevesenet	Reformen medfører at kommunene må betale egenandeler på sykdommene til de eldre når de skal behandles på sykehus
47.	H	Regjeringens politikk fører til dårligere kvalitet på eldreomsorgen	Regjeringen stiller ikke kompetansekrav til ansatte i eldreomsorgen
48.	AP	Opposisjonen vil i mindre grad kunne finansiere løftet av eldreomsorgen	Opposisjonens skattepolitikk fører til mindre penger i felleskassa
49.	AP	Vi har styrket kommunal økonomi	Kommunene har fått 48 milliarder kroner
50.	AP	Det er alvorlige mangler i eldreomsorgen	Det er alvorlige mangler i eldreomsorgen fordi behovene vokser og fordi vi stiller høyere krav til kvalitet
51.	FrP	Det er mangel på penger og ikke lokalpolitikernes manglende	IKKE-ARG

		prioriteringer som er årsak til utfordringene i eldreomsorgen	
52.	SP	Regjeringen vil oppfylle 2015-løftet om full sykehjemsdekning	Vi har økt satsene for investering i omsorgsplasser. Vi har gitt kommunene en million som de kan bruke til drift. Vi vil fortsette å styrke kommunal økonomi
53.	H	En forutsigbar vekst i kommunal økonomi er nødvendig for å løfte eldreomsorgen	En stabil kommunal økonomi er en forutsetning for å ha plass til å kunne drive
54.	H	Samhandlingsreformen kan føre til at de eldre diskrimineres i helsevesenet	Reformen kan føre til at eldre i mindre grad legges inn på sykehus
55.	H	Samhandlingsreformen skaper økonomisk usikkerhet i kommunene	Reformen fører til at kommunene lur på hvor mange flere tjenester de skal legge inn i sine sykehjem
56.	KrF	Regjeringen vil om 5 til 10 år ha fjernet ideell sektor fra omsorgssektoren	HSH sier at ideell omsorgssektor være borte fra omsorgssektoren om 5 til 10 år. Ideelle virksomheter legges ned hvert år
57.	AP	Verdighetsgarantien bør ikke bagatelliseres som et løst løfte	Det er en lov som sier at alle har krav på forsvarlig helsestell, omsorg og helsetjenester
58.	SV	Vi vil samarbeide tettere med ideelle organisasjoner	Jeg har erfaring med at ideelle organisasjoner har kvaliteter som er av verdi for den offentlige omsorgen
		Tema: Eiendomsskatt	
59.	AP	Vi vil ikke innføre eiendomsskatt i Oslo	Partiene i Oslo har blitt enig om at det er den beste måten å håndtere utfordringene som Oslo står ovenfor
60.	AP	Vi vil at kommunene selv skal bestemme om de vil innføre	Stortinget vedtar 99 % av alle skatter og eiendomsskatten er det eneste unntaket

		eiendomsskatt	
61.	SV	Vi er for eiendomsskatt	Når det er noe viktig lokalsamfunnet trenger, som feks en ungdomsskole, er eiendomsskatt deres mulighet til å få det
62.	SV	Vi vil ikke innføre eiendomsskatt i Oslo	Det er veldig mye man kan få gjort innen rammene i Oslo. Byrådet i oslo har feks kastet vekk millioner på en tomt i Spania
63.	FrP	FrP har færrest kommuner med eiendomsskatt	Dette har SSB målt
64.	FrP	Vi vil forby eiendomsskatten	Eiendomsskatten er vanskelig å mestre for folk på toppen av alle skatter og avdrag
65.	FrP	Regjeringen pålegger i praksis kommunene å innføre eiendomsskatt	Regjeringen lar fylkesmannen sende brev til mange kommuner og si at hvis dere ikke innfører eiendomsskatt så trekker vi inn skjønnsmidler
66.	FrP	Vi vil forby eiendomsskatten	Boligen skal være et hjem og ikke et skatteobjekt
67.	H	Regjeringen pålegger i praksis kommunene å innføre eiendomsskatt	Aslaug Haga fjernet setningen som sa at fylkesmennene ikke hadde lov å kreve at kommunene skulle innføre eiendomsskatt fra retningslinjene til fylkesmennene etter at jeg hadde gått av som kommunalminister. Regjeringen kutter 50 % av skjønnskuddet i kommuner som ikke har innført eiendomsskatt fordi de ikke har utnyttet sitt inntektsgrunnlag
68.	SP	Alle partiene er både for og imot eiendomsskatt	Det viser praksis
69.	SP	Det er rettferdig å trekke skjønnsmidler i kommuner uten eiendomsskatt	Innbyggerne har ikke betalt eiendomsskatt
70.	SP	Vi vil at kommunene selv skal	Lokalpolitikkerne klarer å avgjøre det selv

		bestemme om de vil innføre eiendomsskatt	
71.	H	Regjeringen overlater ikke spørsmålet om eiendomsskatt til lokalpolitikkerne	Man overlater ikke spørsmålet til kommunen når man trekker inn penger hvis man ikke har innført eiendomsskatt
72.	H	Vi vil fjerne og redusere eiendomsskatten	IKKE-ARG
73.	H	Vi vil reellt at kommunene selv skal bestemme om de vil innføre eiendomsskatt	IKKE-ARG
74.	FrP	Regjeringen overlater få beslutninger til det lokale selvstyret	Kommunepolitikere klager over at å bli overprøvd av regjeringen i nesten alle sammenhenger, i spørsmål som byggesaker, reguleringsspørsmål og eiendomsskatt
75.	V	Vi vil at kommunene selv skal bestemme om de vil innføre eiendomsskatt	IKKE-ARG
76.	V	FrP er ikke for lokalt selvstyre i spørsmål om eiendomsskatt	FrP vil fjerne kommunenes mulighet til å innføre eiendomsskatt
77.	V	Regelverket for eiendomsskatt er urettferdig	Eiendomsskatten rammer unge som forsøker å komme seg inn på boligmarkedet og gamle mennesker med minstepensjon og store hus
78.	SP	Skjønnsmidler er ikke en konstant inntektskilde som kommunene har krav på	Skjønnsmidler er noe en kommune har krav på hvis den har hatt en inntektssvikt
79.	KrF	Vi vil at kommunene selv skal bestemme om de vil innføre eiendomsskatt	Eiendomsskatt er et lokalt spørsmål som lokalpolitikkerne bør ta hensyn til
80.	KrF	Eiendomsskatten bør ta sosiale hensyn	Kommunene bør særlig vurdere å ta hensyn til eldre som bor alene i store hus og kun har en inntekt
81.	AP	Eiendomsskatten kan ta sosiale	En del kommuner lager bunnfradrag og

		hensyn	innretter eiendomsskatten sosialt
		Tema: Skole	
82.	V	SVs prioriteringer i skolepolitikken er dårlige	SV har valgt å prioritere bananer, flere skoletimer med lærere vi ikke har og pålagt leksehjelp fra ufaglærte, fremfor bedre lærere
83.	V	Vi vil at staten skal betale mer av etter og videreutdanningen av lærere	I dag er det kommunene som må betale, og det har ført til at det er veldig få som får etter og videreutdanning
84.	SV	Vi har ikke prioritert bananer i skolepolitikken	1 % av det vi bevilget til kunnskap i løpet av en 6-års periode har gått til frukt i skolen. Det er småpenger i den store sammenhengen. Det tilsvarer en halv lærer i hver kommune
85.	V	SV har ikke brukt småpenger på frukt i skolen	Regjeringen har brukt 250 millioner kroner på skolefruktordningen
86.	SV	Det er viktig at vi har en felles skole i Norge	I en felles skole møtes alle barn uansett hvilken minoritet eller majoritet de kommer fra. Fellesskolen bygger det fellesskapet som vi har sett mye til. Fellesskolen gir ikke kun utdanning til arbeidslivet, men også kunnskap for selve livet
87.	V	Vi vil at norsk skole skal være felles	Det var vi, Johannes Steen, som innførte fellesskolen på 1880-tallet
88.	V	Den største utfordring i norsk skole er å gi lærerne etter- og videreutdanning	Mangelen på etter- og videreutdanning gjør at de fleste lærere mener at de ikke kommer til å være lærere til de blir pensjonister
89.	V	Den største utfordringen i norsk skole er ikke privatisering	IKKE-ARG
90.	H	Den største utfordring i norsk skole er å gi lærerne etter- og videreutdanning	Elevene fortjener de beste lærerne. Vår velferd er avhengig av at vi skaper en av verdens beste skoler, fordi vi er et av de

			dyreste landene å produsere i
91.	H	Vi vil høyne inntakskravene til lærerutdanningen, gjøre utdanningen femårig og tilby etter- og videreutdanning	Disse tiltakene vil gjøre læreryrket til et drønmeyrke og skape bedre lærere
92.	SV	Vi har skapt bedre lærere	Det er 50 % flere som søker seg til lærerutdanning nå enn for 3 år siden
93.	SV	Karakterkravene til Høyre ville gitt en veldig dårlig skole	Disse karakterkravene ville ha ført til at 2/3 av de som søkte til lærerutdanningen i år ikke kom inn, og 15 lærerskoler enten ikke hadde fått startet klasser i det hele tatt eller stenge deler av det
94.	H	SV var imot dagens karakterkrav	Dagens karakterkrav i lærerutdanningen har ført til at søkerantallet har steget
95.	AP	Det viktigste tiltaket for å få bedre lærere er at flere søker	Når det er 50% flere som søker, så blir også kravene for å komme inn på lærerskolen høyere
96.	AP	Vi er imot privatisering av skolen	IKKE-ARG
97.		Vi vil at elever som sliter og er flinke skal få tilpasset undervisning	IKKE-ARG
98.	AP	Vi vil pusse opp skolebygg	Det er for mange slitne skolebygg. Vi har satt av 15 milliarder i et program til oppussing av skolebygg
99.	AP	Vi er imot permanente eliteskoler slik Høyre ser ut til å ha ha innført i Oslo	Eliteskoler skiller varig de gode og de dårligere elevene. Elever som blir valgt ut til å gå på eliteskoler, kan vise seg å være et feil valg. Eliteskoler bidrar ikke til å heve kvaliteten på læringen
100.	H	Vi har ikke innført permanente eliteskoler i Oslo	Osloskolen samler elevene i en taleklasse kun i faget matte, for å lettere gi flere undervisning på et videregående og et universitetsnivå

101.	FrP	Vi vil at undervisningen skal tilpasses den enkelte elev	Barna må møte en skole som ser hver enkelt og lar de få strekke seg lengst mulig for å bli best mulig der de har forutsetninger for det
102.	FrP	Vi vil at yrkesfagene skal bli mer yrkesrettet	Nesten halvparten av elevene som går på yrkesfag dropper ut fordi de mener at det er for mye teori. En rørlegger er ikke like avhengig av å kunne Shakespeare som en akademiker
103.	SV	Vi vil innføre valgfag i ungdomsskolen	Valgfag i ungdomsskolen vil rekruttere flere elever til yrkesfag. Elevene får følge interessene sine. Elever er minst motivert gjennom hele skoleforløpet på ungdomsskolen
104.	SV	Vi vil at dyktige elever skal få tilpasset undervisning	Dyktigere elever som ikke får utfordringer kjeder seg på skolen
105.	SP	Vi vil styrke lærerens autoritet i klassen	Før hadde læreren autoritet i kraft av å være lærer, men i dag må læreren styrke sin autoritet for å bli sjefen i klassen. PISA-undersøkelser viser at det er mye uro i norske klasser
106.	SP	Vi vil praksisrette teorien i videregående opplæring	Praksisrettet teori vil gjøre at flere elever gjennomfører videregående opplæring
107.	V	Bedre lærere er viktigere enn flere timer	En lengre skoledag gir ikke resultater uten at vi har gode lærere som kan fylle timene
108.	V	Vi vil gjenreise respekten for læreren i klassen	IKKE-ARG
109.	KrF	Bedre lærere er viktigere enn flere timer	I Finland har de færre timer enn i Norge, og det viser at det er kvalitet vi trenger
110.	KrF	Privatskoleelever er en del av vårt fellesskap	Statsministeren gikk på en privat skole, og han er en del av vårt fellesskap
111.	KrF	Vi er for private skoler	Det er en foreldrerettighet å kunne velge en privat skole for sitt barn

112.	V	Bedre lærere er viktigere enn flere timer	Heldagsskolen i Oslo har gitt gode resultater fordi de har god tilgang på lærere. Ufaglærte utgjør en veldig stor del på veldig mange skoler
113.	AP	Vi vil ha heldagsskole	IKKE-ARG
114.	SP	SP og regjeringen prioriterer flere lærere foran flere timer	IKKE-ARG
115.		Vi vil styrke kommunal økonomi	Kommunene må ha en økonomi som gjør at de kan tilby gode vilkår for lærere og assistenter
116.	FrP	Bedre lærere er viktigere enn flere lærere	IKKE-ARG
117.	FrP	Regjeringen prioriterer ikke etter- og videreutdanning av lærere	Av de 4000 lærere som søkte om å få etter- og videreutdanning sist, var det kun 1500 som fikk det
118.	FrP	Vi vil gi lærere etter- og videreutdanning	Alle må jevnt og trutt ta kurs for å opprettholde et faglig nivå. Barna er vår fremtid, og de fortjener kun det beste.
119.	H	Vi vil bruke en annen finansieringsmodell på etter- og videreutdanning	I dagens system stanser midlene opp
120.	H	Norsk skole har hatt fremgang	PISA-undersøkelser viser at vi har blitt bedre på noen av områdene
121.	SV	Norsk skole har vist fremgang fordi vi har fokusert på fellesskolen	I perioden 2006 til 2009 har norsk skole vist fremgang, og i denne perioden har Sverige privatisert sin skole mer enn oss, og utviklingen der går nedover
122.	FrP	Vi er for private skoler	Noen av de beste skolene i landet er drevet privat
123.	FrP	Private skoler gjør fellesskolen bedre	Private skoler gir fellesskolen noe å måle seg med
124.	SV	Vi vil at norsk skole skal være	Fellesskolen er det beste utgangspunktet for

		offentlig	at flest mulig lærer mest mulig
125.	SV	Vi er imot privatisering av skolen	Forskning viser at de som privatiserer i skolen har dårligere resultater
126.	AP	Hovedforskjellen mellom borgerlig side og regjeringen, er at borgerlig side vil slippe inn private investorer som vil privatisere i stort omfang	Jon Bauer er eid av svenske investorer som driver investering i norsk skole for å tjene penger, ikke av veldedighet
127.	AP	Vi er for fellesskolen og Steinerskolen og Montessoriskoler	Det er stor forskjell på Jon Bauer og Rudolf Steiner
128.	H	Private skoler er nødvendig helt til fellesskolen blir så god at folk ikke føler at de må velge et alternativ	Når fellesskolen er god nok, vil ikke private skoler være annet enn pedagogisk utfordring
129.		Regjeringen bør være åpen for nye private skoler	En pedagog kan tenke en god tanke etter Steinerskoler og Montessoriskoler

VEDLEGG NR. 2: SPØRSMÅL I PARTILEDERDEBATTEN

AP	1. Hvordan blir denne valgkampen?	AP	28. Men her snakker vi om mennesker som er 96 år, de har jo ikke råd til å kaste seg inn i denne klagemølja?
FrP	2. AP har beskyldt FRP for å ha brutt avtalen om en verdig valgkamp. Hva synes du om det?	AP	29. I Oslo har AP og SV skrevet under på at det ikke blir eiendomsskatt. Er det fordi dere har skjønt at eiendomsskatt ikke trekker velgere?
FrP	3. Du har sagt at du håper at sympatibølgen med AP vil forsvinne. Hva mente du med det?	SV	30. Hva synes du om at SV har gitt avkall på en av sine fanesaker ved å undertegne denne avtalen?
FrP	4. Men er det så galt å ha sympati med et parti som har opplevd det AP har opplevd?	SV	31. Hva synes du om det?
FrP	5. Vil du si til velgerne at ingen bør stemme på AP ut i fra ren sympati?	SV	32. Nå sitter jo veldig mange ute i landet, det er et kommunevalg, og lurert, jøss, er det sånn som de gjør i Oslo, er dette politikken til Arbeiderpartiet og SV?
V	6. Abid Raja sa at FRPs retorikk i den offentlige debatten er samfunnsfiendtlig. Er det en korrekt oppsummering etter din mening?	FrP	33. Hvorfor er det så mange FRP kommuner som har eiendomsskatt? Nesten halvparten?
H	7. Vil politikerne nå være mer forsiktige med hva de sier når de diskuterer innvandring?	FrP	34. Jo, men 47 prosent?
SP	8. Din nestleder har sagt at han ikke har opplevd innvandringsdebatten i Norge som spesielt hatefull. Har vi ikke noe å skamme oss over?	FrP	35. Har du ikke tillitt til dine lokale tillitsvalgte på at de følger partiprogrammet?
FrP	9. Har dere politikere bidratt til å skape fiendebilder med retorikken deres?	H	36. Det er samme med Høyre kommuner. Dere har like mye eiendomsskatt som alle andre?
SV	10. Du har jo sagt at dere vil forby anonyme netttinnlegg og nå sier du at dere har forsømt dere?	SV	37. Var det en Høyre ordfører du satt og skrøt av?
KrF	11. 4 av 10 nordmenn mener at innvandring er en trussel mot vårt	SP	38. Hvor rettferdig er det at naboer på hver sin side av kommunegrensen skal

	egenart. Siden 2001 har dette synet forverret seg. Hva er grunnen til dette?		komme ulikt ut?
AP	12. Er det en fare for at folk nå ikke tør å si hva de egentlig mener når vi hører hvilken holdning 4 av 10 nordmenn har til innvandring?	H	39. Bare for å rydde opp litt, Erna, du er ikke imot og ikke for å fjerne hele skatten?
AP	13. Opplever du at politikere har vært med på det [gruppestempling]?	V	40. Hva mener du om denne eiendomsskatten, burde alle ha det eller ingen?
SV	14. Det er vel fordi du mener det?	AP	41. Rammer [eiendomsskatten] usosialt? Det rammer også pensjonister for eksempel?
KrF	15. Dere skrev under på en såkalt verdighetsgaranti. Er den ikke verdt papiret den er skrevet på?	V	42. Hva er galt med SVs skolepolitikk?
AP	16. Hva svarer du på purringen [fra KrF]?	H	43. Er det etterutdanning av lærere som er den største utfordringen i skolen?
AP	17. Men Stoltenberg. For å gjøre det helt enkelt. Du sa: alle som trenger det skal ha rett til sykehjemsplass. Hva betyr det når 96 åringer blir nektet?	H	44. Hvordan skal du gjøre det til et drømmeyrke?
V	18. Dere undertegnet jo også denne avtalen. Er dere fornøyd?	AP	45. Vil det si at AP er for egne det man kaller eliteklasser?
SV	19. Kan vi kan få en dugnad [på eldreomsorgen] slik vi hadde med barnehager?	SP	46. Er det lærere som er problemet i norsk skole?
H	20. Denne 96 åringen som ikke får sykehjemsplass, det skjer jo her i Oslo, hvor Høyre og FRP styrer, føler dere noe ansvar for det?	SP	47. Sier du nå at det er for lite disiplin i skolen?
SP	21. Nå har denne regjeringen lovet at alle som trenger det, skal få en omsorgsbolig eller en sykehjemsplass i løpet av 2015. Vil dere klare å oppfylle det løftet?	V	48. Er lengre skoledag viktig?
AP	22. Men Jens Stoltenberg. Vi lever i en styrtrik stat, men med mange veldig fattige kommuner. Er det sånn det skal være?	V	49. Tilbake til dette med timetallet. For i Oslo så har jo skolen økt timetallet. Har ikke det betydd noen ting?

AP	23. Så lønningene har gått til byråkratiet og ikke til eldreomsorg?	AP	50. La oss gå 4 år tilbake i tid. Da sa du i kommunevalgkampen at det var en fanesak for AP å få en heldagsskole. Hva har skjedd med den?
SP	24. Men la oss gå tilbake til dette løftet om 2015 som regjeringen har kommet med. Nå sier jo husbanken at hvis dette tempoet vi er i gang med nå skal fortsette, så er vi ikke i mål før i 2023. Er det noe som i det hele tatt tyder på at vi er i mål i 2015?	AP	51. Hva mente du da med heldagsskole da du sa du ville innføre det?
H	25. Er det mer penger som skal til?	SP	52. Vil dere også løfte [kommunene] økonomisk?
KrF	26. Føler du deg overbevist om at vi om, ja 2015 er jo ikke så lenge til, da vil alle få en omsorgsbolig eller sykehjemsplass?	SV	53. Er ikke mangfold bra i alle sammenhenger da? Hvorfor er det så gærent i skolen?
AP	27. Går den an å gi en garanti til de eldre om at de har rett til en sykehjemsplass slik man gir barn rett til en barnehageplass?		

VEDLEGG NR. 3: TRANSKRIPSJONSSYMBOLER

(.)	pauser
[]	overlappende tale
.	stoppende/fallende intonasjon
,	fortsettende intonasjon
?	stigende intonasjon
(())	ikke-verbal handling eller kommentar
()	uklart fragment
(ord)	usikker transkripsjon

VEDLEGG NR. 4: TRANSKRIPSJON AV PARTILEDERDEBATTEN

1 P1: god kveld og velkommen til valgkampens første partilederdebatt som sendes
2 direkte både i tv2 og nrk.

3 P2: etter den dramatiske sommeren,
4 (.) var det partilederne selv som ville vi skulle gå sammen om denne debatten her
5 i vandrehallen i stortinget.
6 valgkampen ble utsatt i to uker?

7 P1: men nå knappe tre uker før valget (.) er kampen om velgerne i full gang,
8 jens stoltenberg (.) det er du som skal sette tonen,
9 og hvordan blir denne valgkampen.

10 AP: jeg tror det blir en valgkamp der vi kommer til å diskutere viktige saker for
11 norge,
12 alt det som skal avgjøres rundt omkring i norske kommunestyre,er,
13 eldreomsorg skole og mange andre ting.
14 men jeg tror også det blir en valgkamp som (.) kommer til å (.) speile at vi alle
15 er preget av det som skjedde (.) to og tyvende juli?
16 det kommer til å speile at vi der så at noen av de mest grunnleggende verdiene
17 vi er opptatt av i dette samfunnet,
18 (.) demokrati (.) trygghet ble angrepet?
19 og (.) det handler jo om at vi tok som en selvfølge at folk kunne (.) delta i politisk
20 debatt uten å føle frykt,
21 være på politisk ungdomsleir uten å bli skutt på,
22 og jobbe i (.) våre demokratiske institusjoner i regjeringsbygget uten å (.) bli
23 truet.
24 og det beste svaret på det angrepet?
25 er jo det vi starter nå,
26 nemlig en demokratisk debatt.
27 en åpen debatt,
28 en frisk debatt,
29 med ulike meninger,
30 med respekt for ulike standpunkter og (.) jeg tror vi kommer til å se at (.) mange
31 kommer til å bruke demokratiet,
32 og at det er det beste svaret vi alle gir (.) til den voldsdåden vi så to og tyvende
33 juli.

34 P2: nå har jo valgkampen lokalt vært i gang allerede,
35 og siden du stoltenberg nevner frisk debatt?
36 så har det jo gått ganske friskt for seg i flere kommuner ikke minst i hovedstaden,
37 og der har arbeiderpartiet allerede beskyldt blant andre (.) frp for å ha brutt
38 denne avtalen om en verdig valgkamp?

39 hva synes du om det siv jensen.
40 FrP: jeg har lovet meg selv at jeg skal bruke tid på å snakke om fremskrittspartiets
41 politikk i denne valgkampen og (.) ikke kaste skit til våre konkurrenter,
42 det har jeg tenkt til å prøve å overholde,
43 og jeg har tenkt å begynne i dag?
44 derfor så er det viktig for meg å understreke at (.) noe med det å gi trygghet
45 til velgerne i en valgkamp?
46 det handler om at de skal være trygge og sikre på at de kjenner igjen partiene
47 sine.
48 og det er veldig viktig for meg å understreke at fremskrittspartiets politikk den
49 ligger fast på alle områder?
50 det er ingenting som har endret seg (.) i fremskrittspartiets program (.)
51 etter tjueandre juli.
52 men vi har fått noen tilleggsdimensjoner som det er viktig å ta med seg?
53 som det er viktig å ta med i debatten?
54 men fremskrittspartiets politikk ligger fast,
55 og den er jeg svært stolt av.
56 P1: du har sagt du håper sympatibølgen med arbeiderpartiet (.) vil forsvinne.
57 hva mente du med det?
58 FrP: det er jo et uttrykk for at det valget vi skal ha tolvte september,
59 det er et valg som gjelder for fire år?
60 ute i kommunen der folk bor.
61 det er et valg for hvordan du vil at eldreomsorgen skal bli?
62 man kan altså fortsatt ha fire år med (.) tomme sykehjemsplasser fordi kommunene
63 ikke har råd til å drive dem?
64 man kan ha fire nye år (.) med høy eiendomsskatt fordi (.) noen politikere er opptatt
65 av det?
66 og det er det valget handler om?
67 P1: men er det så galt å ha sympati med et parti som har opplevd det arbeiderpartiet
68 har opplevd?
69 FrP: overhodet ikke.
70 og det har vi alle sammen,
71 alle har sympati (.) fordi,
72 ikke bare ble arbeiderpartiet og auf særlig hardt rammet,
73 hele nasjonen ble rammet,
74 hele demokratiet vårt ble rammet,
75 så sympati det har vi alle.
76 men når vi skal stemme?

77 da er det politikken som gjelder,
78 da handler det om hvordan vi tror?
79 at samfunnet vårt skal styres de neste fire årene.
80 P2: men jens stoltenberg vil du si til velgerne nå i kveld at (.) ingen bør stemme
81 på arbeiderpartiet (.) ut i fra ren sympati?
82 AP: jeg har veldig stor tillit til velgerne,
83 og jeg vil ikke gjøre meg til doms over (.) hvilke grunner og motiver de har for
84 å velge de partiene de velger å stemme på?
85 og jeg tror vi som går til valg,
86 skal vise så stor respekt for velgerne at vi respekterer deres valg.
87 i demokrati er det jo heldigvis slik at man kan stemme på ulike partier?
88 fordi mennesker har ulike meninger,
89 og det har vi altså tatt som en selvfølge det er en selvfølge,
90 vi her (.) respekterer jo alle demokratiets spilleregler,
91 og vi har mere til felles alle vi partiene,
92 enn vi har med noen av de som velger å stille seg utenfor demokratiet,
93 og sier at det er rett å bruke vold (.) for å hevde sine meninger.
94 så (.) det er den grunnleggende erkjennelsen jeg tror vi har med oss inn i denne
95 valgkampen,
96 også skal vi fortsette (.) å diskutere alle de (.) andre viktige sakene.
97 P1: Trine Skei Grande,
98 abid radja venstres abid radja sa at (.) frps retorikk i den offentlige debatten
99 er samfunnsfiendtlig,
100 er det en korrekt oppsummering etter din mening?
101 V: jeg ville ikke ha brukt det ordet,
102 men jeg skjønner hva abid snakker om?
103 han snakker om at (.) vi har en politisk debatt som av og til stempler grupper,
104 som av og til snakker bare negativt,
105 for eksempel i forhold til innvandring og integrering,
106 det har ikke vært mange debatter vi har hatt i stortinget om alt det innvandring
107 og integrering faktisk god integreringspolitikk faktisk bidrar til i det norske
108 samfunnet,
109 det har ikke vært mange ganger man har jublet over at (.) folk som ønsker å bo
110 i norge faktisk kommer hit,
111 det har ikke vært mange positive debatter om alt det innvandrere bidrar til i det
112 norske samfunnet,
113 jeg må si at (.) jeg føler jo at vi har vært litt (.) politisk ukorrekt når vi
114 har snakket om de tingene,

115 og jeg var ganske stolt?
116 over min forgjenger som satt akkurat her?
117 i dette rommet,
118 og sa at han var villig til å tape et valg for å stå opp for de verdiene,
119 og jeg må si at kanskje er det flere.
120 som nå har sett hvor viktig det er å kjempe for akkurat de fellesskaps[verdiene]
121 P2: [men erna]
122 solberg vil polikerne nå være mer forsiktige med hva de sier når de diskuterer
123 innvandring.
124 H: det kan jo være at (.) det at vi har en hendelse.
125 en terrorhandling bak oss?
126 som har et preg av (.) et angrep på demokratiet,
127 som er et sterkt angrep på demokratiet,
128 og som ble begrunnet på måte i en veldig (.) antiislamsk antiinnvandrings
129 overbevisning?
130 at det gjør at flere tenker gjennom hvilke ord man bruker,
131 men jeg mener at det er lov i vårt samfunn å være kritisk til innvandring,
132 jeg mener det er lov å være kritisk til integrering,
133 men jeg mener også at vi som er ansvarlig politikere (.) oftere skal (.) gi svar
134 på den kritikken?
135 og si at det er ikke sånn at integreringen i norge nødvendigvis er mislykket?
136 vi kan hver dag se fantastiske eksempler?
137 på ungdom med minoritetsbakgrunn (.) som gjør det kjempeskarpt i vårt samfunn?
138 fordi vi har et samfunn?
139 som skaper bedre sosial mobilitet for de som kommer her,
140 enn veldig mange andre land.
141 P2: liv sige navarsete nå har din nestleder han har sagt at (.) han har ikke opplevd
142 innvandringsdebatten i norge som (.) spesielt hatefull.
143 har vi ikke noe å skamme oss over?
144 SP: jeg tror det er veldig viktig at alle meninger (.) får se dagens lys?
145 og at vi ikke nå etter det som skjedde tjue andre juli (.) lukker deler av denne
146 debatten.
147 for da vil vi bare få den debatten i andre fora,
148 i sosiale medier,
149 eller andre plasser,
150 og (.) det at vi får den opp i dagen,
151 det at vi får diskutere det på demokratisk vis?
152 det gjør og at (.) de meningene møter motbør?

153 så det værste som kan skje nå.
154 det er at vi lukker deler av den innvandringskritiske debatten?
155 jeg tror vi skal ta den med oss i et offentlig og godt ordskifte,
156 også må jeg også er jeg enig med erna solberg som sier at det er mye vellykket
157 integrering i norge rundt om i kommunene blir det gjort en kjempejobb,
158 og der er innvandrere integrert?
159 de er nordmenn som som andre,
160 ungene går i skole de de gjør det veldig godt i skolen,
161 og det er slik vi vil ha det,
162 vi skal være (.) et folk.
163 P1: men siv jensen har dere politikere bidratt til å skape fiendebilder med
164 retorikken deres?
165 FrP: fremskrittspartiet har vært veldig tydelig på hvilke utfordringer vi står
166 ovenfor i det norske samfunn.
167 og vi har akkurat de samme utfordringene nå?
168 som vi hadde før tjueandre juli.
169 og vi må jo ikke nå gå i den fella,
170 at vi slutter å diskutere alle disse utfordringene,
171 det er fortsatt problem med kjønnslemlestelse i norge,
172 det er fortsatt problemer med tvangsekteskap,
173 det er jo fortsatt sånn (.) at al quaida representerer en betydelig trussel rundt
174 omkring i verden,
175 vi må jo ikke late som om det ikke er der?
176 og jeg og fremskrittspartiet kommer ikke til (.) å gjøre knefall for personer som
177 per fuggeli,
178 og petter nome og eva joly for den saks skyld?
179 som bruker denne typen karakteristikker i debatten.
180 vår politikk ligger fast,
181 og vi kommer ikke til å vike.
182 P1: kristin halvorsen.
183 SV: ja i sv så har vi vært opptatt av (.) de fire ukene som nå har gått,
184 om det er noe vi kunne ha gjort annerledes?
185 ikke bare besverge at vi har hatt rett siden tidenes morgen,
186 men er det faktisk noe vi kunne ha gjort annerledes?
187 og der har vi ihvertfall kommer fram til to ting.
188 det ene er at (.) jeg må si jeg ble jeg synes det var veldig hjerteskjærende jeg
189 er sikker på mange la merke til?
190 en ung jente som heter sofia,

191 hun er tretten år,
192 hun bor i mitt nabolag,
193 hun (.) skrev inn på nett til nrk?
194 må jeg flytte fra norge?
195 for å beskytte de norske barna.
196 (.) og ungdommene.
197 hun er norsk og hun er muslim.
198 jeg må si det hadde ikke falt meg inn (.) at noen barn skulle føle ansvar,
199 (.) for hva denne gjerningsmannen har gjort.
200 jeg mener?
201 at vi har en jobb å gjøre i å få det hverdagsmangfoldet til å fungere mye bedre
202 framover?
203 og jeg mener at vi har mobilisert noen verdier?
204 som har vist de beste sidene av oss sjøl?
205 det kan vi dra videre,
206 eller vi kan glemme det.
207 også mener jeg en ting til,
208 og det er at jeg mener at vi har forsømt (.) å delta i mange av de debattene som
209 har gått på nett.
210 og som har vært ganske hatefulle?
211 ganske sjikanøse,
212 og (.) som har spredd myter som veldig mange flere har trodd på enn det jeg trodde.
213 sånn at her er det ihvertfall to områder
214 NO: men
215 SV: som vi kommer til å forsterke vår innsats?
216 og hvis jeg kan komme med en liten [utfordring til siv jensen]
217 P1: [nei nei nå skal du først f]å svare på en ting
218 SV: ja
219 NO: fordi du har jo sagt at du vil forby anonyme nettinnlegg.
220 altså du vil stramme til de nettdebattene,
221 og nå sier du dere har forsømt dere.
222 SV: nei jeg har ikke snakket om forbud.
223 jeg har oppfordret redaktørene på nettavisene (.) til å be folk om å identifisere
224 seg,
225 så fins det noen gode grunner til å kunne (.) levere innlegg anonymt?
226 det godtar man også i trykte papiraviser,
227 men jeg mener at en del folk tillater å lire av seg noen (.) hatske ytringer,
228 og sjikane som de aldri ville ha stått for selv?

229 hvis de måtte vise fram hvem de var.
230 P2: men nå er det jo sånn i følge en fersk valgundersøkelse.
231 så er hele fire av ti nordmenn,
232 de mener at innvandring er en trussel mot egenarten vår?
233 siden to tusen og en,
234 har dette synet forverret seg dramatisk til det mer negative,
235 hva er grunnen til dette (.) hareide.
236 KrF: da tror jeg det er veldig viktig at vi får en debatt,
237 (.) som går på fakta?
238 (.) og kunnskap.
239 og som du sier,
240 denne opplevelsen eller det det danner seg et inntrykk av at vi blir oversvømt
241 av muslimer?
242 ja da har jeg lyst til å si hva er fakta?
243 seksti prosent av innvandrerne som kommer til norge,
244 de har kristen bakgrunn,
245 vi ser det kanskje ikke på krf sin oppslutning,
246 men det er
247 ((latter))
248 da altså det som er fakta her?
249 og det tenker jeg vi må (.) få inn fakta kunnskap inn i debatten?
250 men jeg må si og.
251 i etterkant av tjueandre juli.
252 jeg har aldri opplevd noe så sterkt.
253 og jeg tenker det har og gjort noe med norge som nasjon?
254 og jeg tenker på augustin sine ord,
255 med fasthet i det sentrale.
256 med frihet i det perifere,
257 og kjærlighet i alt,
258 det tenker jeg er utrolig viktige ord for (.) norge nå,
259 at det er noen ting vi er helt (.) kompromissløse på?
260 det gjelder frihet,
261 det gjelder demokrati,
262 det gjelder menneskeverd,
263 men så må vi og akseptere et mangfold?
264 i (.)det mer perifere,
265 det er utrolig viktig.
266 P2: men er det en fare for at folk nå ikke (.) tør si hva de egentlig mener,

267 når vi hører hvilken holdning fire av ti nordmenn har til innvandring stoltenberg.
268 AP: nei jeg håper ikke det,
269 vårt beste svar (.) på den volden vi så to og tyvende juli,
270 er jo debatt,
271 er jo engasjement,
272 er jo deltagelse,
273 slik at jeg håper jo at folk kommer til å delta mer?
274 bruke demokratiet mer,
275 (.) enten det er i debatter eller det er i avstemninger eller det er i valg.
276 og det tror jeg så langt denne debatten tyder på at vi kommer til å mestre.
277 så diskusjon kommer vi fortsatt til å ha.
278 men det er en viktig ting.
279 og det er at jeg tror det som vi har lært av to og tyvende juli?
280 det er hvor viktig det er å se enkeltmenneskene?
281 det er enkeltmennesker som er ansvarlig for sine gjerninger,
282 enten de er gode eller onde.
283 og det å stemple grupper,
284 det å gjøre folk ansvarlige for det en gruppe står for,
285 å gjøre en gruppetenkning,
286 det tror jeg har lidd et veldig alvorlig nederlag (.) i det vi har gjort etter
287 to og tyvende juli.
288 og det er bra,
289 for det handler om respekt for mangfoldet og enkeltmennesket.
290 P1: opplever du at politikere har vært med på det?
291 AP: jeg nøyer meg med å si det jeg blant annet sa inne i stortinget her (.) tidligere,
292 det er at alle bør gå gjennom måten de formulerer seg på?
293 ikke fordi (.) jeg skal begynne å sensure hva andre har lov til å si,
294 ytringsfriheten handler jo om at folk skal si ting jeg er dypt uenig i?
295 men hver enkelt?
296 har et ansvar.
297 for å tenke gjennom hvordan man formulerer seg,
298 slik at man ikke bygger opp om gruppetenkning,
299 det å (.) dømme folk på grunnlag av hvor de kommer fra,
300 ikke hvem de er.
301 FrP: men denne debatten skal jo ikke handle om (.) menneskene som kommer til norge,
302 den skal handle om hvilke rammebetingelser vi politikere setter,
303 det er vårt ansvar (.) hva slags innvandringspolitikk vi fører i norge,
304 det er vårt ansvar (.) hva slags integreringspolitikk vi har,

305 det er vårt ansvar hvor mange asylsøkere vi tar imot,
306 og det er jo derfor?
307 det er viktig å diskutere de tingene vi ikke får til?
308 fordi det representerer også en utfordring for alle dem som er?
309 godt integrert i det norske samfunn.
310 og vi må ikke gå i den fella,
311 at ikke også mange uskyldige muslimer rundt omkring i verden,
312 føler seg truet av de samme truslene (.) som resten av oss gjør.
313 SV: men sannheten er jo det,
314 at uansett hvem av oss som hadde fått over femti prosent,
315 ved et valg,
316 så ville det ha vært mange innvandrere i norge,
317 som hadde kommet fra andre land?
318 det ville det også ha vært hvis fremskrittspartiet (.) hadde rent flertall.
319 og da handler det om,
320 hva slags holdninger er det vi formidler,
321 i forhold til (.) hvordan vi skal få dette mangfoldet til å fungere.
322 er man da på leting etter hva som skiller oss?
323 eller er vi på leting etter de verdiene som samler oss.
324 og i tillegg til de som ble nevnt før her av hareide så ville jeg ha lagt til
325 likestilling?
326 i norge skal vi ikke diskriminere på bakgrunn av kjønn?
327 eller (.) eller legning uansett.
328 men [da må vi],
329 FrP: [(())]
330 SV: vent littegrann siv,
331 for jeg har en utfordring til deg?
332 jeg ser nemlig på (.) på facebook og på nett,
333 og på dine facebooksider.
334 du har en del tilhengere,
335 som kommer med ganske hatefulle ytringer i forhold til muslimer,
336 i forhold til innvandrere.
337 og min utfordring til deg det er (.) ta igjen?
338 kom med saklige opplysninger?
339 du snakker med en del av de jeg ikke snakker direkte med.
340 og hvis vi alle sammen bidrar til (.) å få en seriøsitet og en saklighet inn i
341 den debatten,
342 så vil det være færre nordmenn som går rundt og tror,

343 at vår kultur er trua.
344 klart den ikke er trua?
345 vi er ikke i ferd med å få sharialover på et eller annet tidspunkt om hundre år,
346 den typen misforståelser kan du rydde opp i.
347 FrP: ja,
348 men det gjør jeg jo hele tiden gjennom de innlegge jeg selv publiserer.
349 og i tillegg så sletter fremskrittspartiet innlegg vi ikke finner passende.
350 når det er sagt,
351 så er det altså en hårfin balansegang?
352 mellom å være tilhenger av ytringsfrihet,
353 og gå i retning av ytringskontroll.
354 (.) det er to helt forskjellige ting det?
355 vil man ha ytringsfrihet?
356 så må man også tåle ytringer og meninger man selv ikke liker,
357 og jeg tror at i vårt demokrati,
358 alle vi som står her.
359 har en anstendighet i forhold til hva vi synes er greit.
360 også er det alltid enkeltpersoner (.) som vil trække over den grensen,
361 men det er deres ansvar?
362 (.) ikke mitt.
363 Pl: trine skei grande.
364 V: men det er vårt ansvar å svare på det?
365 FrP: [ja og det gjør vi hele tiden blant annet nå]
366 V: [det er vårt ansvar det er vårt ansvar å gi] det mot (.)
367 og jeg må si jeg sa til unge venstre,
368 at jeg begynte å tro på troll etter det som skjedde den to og tjuende.
369 men jeg tror at trollene sprekker når de kommer ut (.) i lyset.
370 og vår sin jobb er å gi det lyset,
371 gi den kunnskapen,
372 og bidra til at den debatten faktisk blir sånn.
373 jeg er veldig imot det som kristin sier om å kutte på anonyme.
374 jeg har lyst å gi et eksempel på det.
375 jeg skrev en artikkel (.) om (.) islamkritikk i form av islamhat,
376 og hat mot alle muslimer.
377 da fikk jeg veldig mange henvendelser,
378 mye av det var ordentlig ubehagelig.
379 men jeg fikk akkurat like mange ubehagelig anonyme?
380 som jeg fikk innvandrerungdom som skrev tusen takk for at du skrev det,

381 og gjorde det anonymt til meg.
382 så det er ikke sånn at du kan styre debatten,
383 at (.) de de de du ikke vil ha fram er de anonyme.
384 jeg vil ha fram alle jeg?
385 jeg vil ha anonyme debatter (.) er veldig bra fordi at da skriver folk det de faktisk
386 mener.
387 og det er det de faktisk mener som vi må møte.
388 og vi [må ikke ()]
389 P1: [kristin halvorsen]
390 SV: bare litt til dette.
391 fordi dette fra meg fra min side har dette vært en oppfordring til redaktører.
392 og det [er fordi]
393 P1: [jo det er] vel fordi du mener det.
394 SV: jo men det er jo selvfølgelig også fordi at i noen tilfeller skal være mulig
395 å være (.) anonym,
396 [når man er]
397 V: [()]
398 SV: når man er på nett,
399 men la meg bare si en for jeg ser noen sammenhenger her?
400 og det er.
401 vi har endel (.) mobbing?
402 i forhold til barn?
403 og unge på nett.
404 der man tillater seg (.) å kalle hverandre ting,
405 som man aldri ville ha gjort hvis man var face rett foran hverandre.
406 og jeg tror at det blir inspirert,
407 av noe av tonen,
408 og den hatefulle tonen,
409 som ellers er mellom voksne.
410 så her mener jeg faktisk (.) at vi alle har et ansvar,
411 jeg har et ansvar jeg har oppretta en egen facebookgruppe,
412 vi blander oss inn både her og der,
413 nå?
414 for å ta et større ansvar,
415 for å holde en anstendig tone ikke for hva man diskuterer,
416 alt må være lov å diskutere,
417 men det er måten man diskuterer det på?
418 det tror jeg har betydning for barn og unge,

419 og jeg tror det har betydning for innvandringsdebatten.
420 P2: så skal vi snakke om noe helt annet.
421 vi skal snakke om noe som opptar nordmenn (.) vel så mye?
422 for til tross for den såkalte verdighetsgarantien?
423 så er det fortsatt store mangler i eldreomsorgen.
424 P1: ja det siste eksempelet er en nitti seks år gammel kvinne,
425 som ikke får plass på sykehjem (.) til tross for at hun ikke kan klare seg alene
426 hjemme,
427 og legen hennes sier hun må på sykehjem.
428 P2: knut arild hareide,
429 dere skrev under på en såkalt verdighetsgaranti,
430 er den ikke verdt papiret den er skrevet på?
431 KrF: ja det er jeg usikker på i dag.
432 jeg har sendt (.) et brev til statsministeren i går?
433 det kan vel nesten bli sett på som en purring,
434 i verste fall det et inkassvarsel til statsministeren.
435 ((latter))
436 fordi?
437 vi inngikk en avtale?
438 venstre krf og regjeringspartiene?
439 og der vi skulle sikre rettigheter for de eldre.
440 det vil da si at de skulle få rettigheter som går i forhold til å ha en normal
441 hverdag,
442 og at sykehjemmet ikke skulle være en institusjon?
443 men at det skulle være et godt hjem.
444 der du får lov til å stå opp når du ønsker?
445 at du får god mat,
446 at du får medisinsk behandling,
447 og dette var den avtalen som er forpliktende,
448 mellom regjeringen,
449 og (.) de to partiene,
450 venstre og krf.
451 også opplever vi da?
452 (.) i valgkampen i (.) to tusen og ni,
453 at arbeiderpartiet (.) tar (.) kampsaken fra oss?
454 og det er bra?
455 dere sendte brev til pensjonistene statsminister stoltenberg?
456 og du lovte de rettigheter,

457 også kom altså da (.) forskriftene som skulle tydeliggjort dette?
458 og da er resultatet?
459 (.) ingen nye rettigheter til de eldre.
460 altså stikk i strid,
461 med det som var avtalen,
462 som ble inngått mellom kr f venstre og regjeringspartiene.
463 og det er klart at (.) det som er viktig for de eldre?
464 det er at de skal ikke stå med lua i hånden (.) når kommunen kommer,
465 men de skal stå med rettigheter?
466 i hånda,
467 og det gjør de ikke i dag.
468 P1: stoltenberg hva svarer du på purringen.
469 AP: at vi har gjort det vi sa vi skulle gjøre,
470 vi har fulgt opp (.) avtalen,
471 og jeg har altså teksten her?
472 og det er altså ordrett den avtalen vi ble enig om,
473 er enig om,
474 og som er ordrett tatt inn ord for ord,
475 inn i den forskriften som er vedtatt og som er fastsatt.
476 P2: men stolteberg for å gjøre det veldig enkelt.
477 du sa helt ordrett.
478 alle som trenger det skal ha rett til sykehjemsplass.
479 hva betyr det?
480 (.) når selv nittiseksåringer blir nektet.
481 AP: det betyr (.) at de som trenger det skal ha rett til sykehjemsplass,
482 også har vi sagt helt klart både her,
483 men også i den opptrapningsplanen vi nå er i gang med å gjennomføre fram til to
484 tusen og femten,
485 at det innebærer at vi må bygge ut mere enn vi har i dag.
486 det er jo fordi det er mangler i dag?
487 at vi sammen med kristelig folkeparti og venstre,
488 lagde en opptrapningsplan,
489 som gjør at vi skal bygge ut mere fra mot to tusen og femten.
490 men jeg må bare si litt mere om det eldreforliket?
491 for det eldreforliket innebar mange ting.
492 det innebar en opptrapningsplan?
493 den følger vi,
494 det kommer penger det kommer plasser det kommer flere ansatte.

495 så kom det denne forskriften,
496 som for første gang sier hva vi mener med verdig eldreomsorg.
497 blant annet det at eldre skal få lov til å ha en normal døgnrytme,
498 ikke skal tvinges til å stå opp på de underligste tider på døgnet?
499 at de skal ha variert kosthold,
500 at de skal ha forsvarlig boform,
501 og andre veldig presise ting.
502 så er det alltid et element av skjønn?
503 men da er det altså slik at er man misfornøyd med det,
504 så skal man klage.
505 og derfor har vi også gjort sånn som kristelig folkeparti ba oss om.
506 og venstre.
507 det er å altså forenkle og forbedre klageadgangen.
508 og det siste jeg da vil si?
509 det er at (.) jeg jeg skjønner at kristelig folkeparti er engasjert,
510 det er veldig bra.
511 men men de burde jo startet med å si,
512 at dere er veldig glad for at dere har oppnådd veldig mye?
513 fordi kristelig folkeparti har faktisk oppnådd veldig mye,
514 og regjeringen gjør som kristelig folkeparti og venstre (.) ba oss om å gjøre,
515 bevilger penger,
516 vedtar forskrifter,
517 og følger opp det vi ble enige om for noen år siden.
518 KrF: men statsminister stoltenberg.
519 jeg har et veldig god sannhetsvitne?
520 (.) på at regjeringen ikke har fulgt opp dette,
521 det er bjarne håkon hanssen?
522 (.) han sier jo at dette ikkeer fulgt opp av regjeringen?
523 (.) og det er jo en person som da satt (.) med ansvar for dette,
524 som satt og forhandlet,
525 det var ikke jeg som var en del av disse forhandlingene,
526 det var dagfinn høybråten,
527 og bjarne håkon hanssen,
528 og begge de to?
529 sa at dette skulle koste penger?
530 AP: Ja men det gjør [det og]
531 KrF: [og det] er jo det som er utfordringen,
532 Pl: men la oss høre med la oss høre med trine skei grande,

533 for dere undertegnet jo også denne avtalen.
534 er dere fornøyd?
535 V: nei det er vi absolutt ikke,
536 og det nærmeste man kan si hvis hvis alt vi var enig om der er innført i forskriften,
537 så har vi blitt grundig lurt.
538 for det var ihvertfall ikke sånt det var ment?
539 det var ikke det som var intensjonen bak avtalen.
540 og jeg tror at vi bare må innrømme at vi har for få sykehjemsplasser?
541 det må virkelig gjøres et løft på å bygge flere sykehjemsplasser.
542 og da har jeg lyst egentlig til å bruke en ide fra kristin jeg?
543 fordi kristin gjorde en ganske bra jobb når det gjaldt barnehager,
544 SV: takk for det
545 V: ja,
546 ikke sant,
547 og du sa at barna er det viktigste vi har.
548 og når vi kan bruke private,
549 frivillige organisasjoner,
550 velge ulike organisasjonsformer for å få det til?
551 så kanskje vi skulle hatt en stor nasjonal dugnad og prøvd ut akkurat det også
552 på sykehjemsområdet?
553 for når barna er så viktig,
554 og vi vet at eldre og er viktig,
555 så må det gå an å bruke den samme modellen.
556 og det er ikke sånn at alle trenger de samme type plassene heller?
557 kanskje kunne vi ha prøvd ulike modeller,
558 frp snakker om lottemodellen,
559 den synes jeg høres kjempefint ut,
560 jeg synes det er fantastisk tanken på å drikke portvin til kvelds, ((latter))
561 men men det er ikke sikkert det er alle som trenger det?
562 P1: men la kristin halvorsen svare på dette om vi kan få en dugnad sånn som vi
563 hadde på barnehagesektoren.
564 SV: ja jeg mener at særlig de ideelle organisasjonene har veldig mye å bidra med,
565 når det gjelder eldreomsorg?
566 det er ikke mange dagene siden jeg var på vålerenga sykehjem,
567 den drives av kirkens bymisjon?
568 og de driver nettopp med en,
569 (.) hva skal jeg si,
570 en verdighet og et innhold?

571 som gjør at de eldre (.) har et (.) ja et liv?
572 og og respekteres som enkeltindivider.
573 men det jeg synes er en uting?
574 det er denne konkurranseutsettingen og anbudshysteriet,
575 som jeg synes at høyre og fremskrittspartiet driver i en del kommuner.
576 P1: men erna [solberg]
577 SV: [fordi]
578 P1: denne nittiseksåringen som vi nevnte.
579 det skjer jo her i oslo?
580 H: ja
581 P1: hvor dere og fremskrittspartiet styrer?
582 føler du noe ansvar for det?
583 H: vi føler et ansvar for at alle skal få en sykehjemsplass?
584 det er i en bydel som styres av arbeiderpartiet og sv,
585 som har ansvar for dette,
586 så her er vi felles i båten på at vi
587 P2: jo men nå [driver dere] jo å fraskriver dere ansvar nå
588 H: [men vi har]
589 P2: [helt ned på] bydelen
590 H: [vi er vi er]
591 vi er felles i båten på at vi ikke har nådd målene,
592 på å bygge ut i eldreomsorgen,
593 det har vi mye å gjøre med,
594 men jeg har lyst til å si en ting om denne verdighetsgarantien.
595 det er ikke riktig at dette er første gang dette ble ble regulert,
596 det var i en forskrift fra bondevikregjeringen?
597 som var faktisk de samme forholdene.
598 og grunnen til at vi ikke (.) var med på det forliket,
599 det var at vi ikke trodde på at regjeringen var forpliktende nok på det?
600 for vi ønsket å ha med oss det som vi har fremmet også i denne valgkampen,
601 kvalitet i omsorgen,
602 satsing på etter og videreutdanning av de som jobber der,
603 sånn at du virkelig kan få løftet kompetansen innenfor eldreomsorgen,
604 en tredjedel av de som jobber i omsorgen i kommunene er ufaglærte,
605 og de skal behandle de svakeste i vårt samfunn?
606 da synes vi at de skal være faglærte?
607 og forplikter oss til?
608 å jobbe med (.) at alle som jobber i denne sektoren skal få en mulighet til å bli

609 faglært.

610 P1: stoltenberg.

611 AP: først vil jeg si at denne forskriften handler jo nettopp om kvalitet?

612 og det er to store oppgaver vi står ovenfor som nasjon,

613 og det er veldig bra at alle partiene er engasjert,

614 for dette kommer til å kreve mye av oss i mange år.

615 den ene oppgaven er å bygge ut nok plasser.

616 og nok hender,

617 ansatte i pleie og omsorg.

618 den andre oppgaven er å sikre god kvalitet?

619 fordi det kan ikke bare være oppbevaring,

620 det må være (.) innhold i det tilbudet,

621 som gjør at eldre lever et verdig liv.

622 og da er det er veldig bra å sammenligne med barnehager,

623 fordi vi hadde en enorm mobilisering

624 (.) fikk til det.

625 og det er noen likhetstrekk.

626 men det er også mange viktige forskjeller?

627 fordi en barnehageplass,

628 det er omtrent det samme for alle barn.

629 men eldreomsorg er veldig ulikt for ulike eldre?

630 noen eldre,

631 de fleste,

632 trenger ikke noe offentlig omsorg.

633 noen trenger kanskje et par timer hjemmehjelp,

634 andre holder det med noen hjemmesykepleiere,

635 kanskje en fysioterapeut?

636 mens andre må ha heldøgnstilsyn på en sykehjemsplass.

637 H: men

638 AP: derfor må vi bygge ut hele kjeden,

639 og derfor skal vi gi de eldre rettigheter?

640 også skal vi gi dem mulighet til å klage,

641 hvis de rettighetene ikke følges opp.

642 det styrker deres muligheter til å få en god alderdom.

643 FrP: men stoltenberg det hjelper ikke å ha klagerett hvis du ikke har bytterett,

644 og det er noe av hovedproblemet med norsk eldreomsorg.

645 det er at hvis du ikke får gjort noe med situasjonen din men du kan bare sende

646 inn en klage?

647 så blir det ikke noe bedre.
648 vi må altså nå bort fra?
649 dette uverdige spillet om eldre mennesker.
650 for vi holder på med dette hvert eneste valg?
651 to år siden når det var stortingsvalg,
652 nå er det kommunevalg.
653 sannheten er at ansvaret ligger litt begge deler,
654 og det er bare et svar.
655 vi må flytte ansvaret til staten,
656 vi må gi de eldre juridisk lovfestet rettigheter,
657 som våre barn har til skoleplass?
658 også må vi sørge for at staten finansierer det uansett?
659 om du bor i en rik eller fattig kommune,
660 det er bare da (.) vi får orden på dette uverdige spillet,
661 og det er altså grenser for hvor mange valgkamper vi skal holde på med dette?
662 for velgerne tror snart ikke på politikerne lenger.
663 P2: men liv signe navarsete nå har denne regjeringen lovet,
664 at alle som trenger det,
665 skal få en omsorgsbolig eller sykehjemsplass,
666 i løpet av tjue femten.
667 vil dere klare å oppfylle det løftet.
668 SP: det skal vi jobbe beinhardt for og det tror jeg vi skal greie,
669 men først til siv jensen.
670 er det noen som tror (.) at en statlig byråkrat.
671 vil ha mer omsorg for min gamle mor.
672 enn kommunestyrepolitikere og lokalt ansatte i kommunen hjemme.
673 jeg tror ikke det?
674 hun vil i likhet med veldig mange andre,
675 hun ønsker å bo hjemme så lenge som mulig.
676 hun ønsker å få litt hjelp?
677 ja?
678 for hun greier seg ikke helt selv?
679 og vil ha bruk for mer hjelp etter hvert,
680 og da skal vi ha en omsorgsbolig eller sykehjemsplass,
681 men vi må og støtte opp i hjemmet?
682 bygge om lettere ombygging,
683 slik at man kan få rullestol inn hvis en trenger det,
684 at det er mulighet for å bo hjemme også er det en gruppe som blir lite og ikke

685 nevnt.
686 og det er alle de hundre tusener av mennesker som tar seg av sine familiemedlemmer.
687 det er veldig mange,
688 (.) nå skal vi få en utprøving om omsorgslønn,
689 rett nok etter valget,
690 men den skal vi ta tak i grundig,
691 og vi skal (.) sette mye mer pris på alle de som tar hånd om og støtter opp om
692 sine eldre og gi de omsorgslønn,
693 tilsvarende ihvertfall en hjelpepleierlønn.
694 og det vil og være med (.) i denne store balansen å gi (.) et tilbud til enda flere
695 [og til de som trenger sykehjemsplass]
696 FrP: [jeg skal bare svare på den det for]
697 jeg vil ikke at det er en statlig byråkrat som skal overta ansvaret.
698 jeg vil ikke at det skal være politikere heller?
699 jeg vil at det skal være (.) fastlegen din?
700 i det øyeblikket legen sier til deg at nå fru jensen?
701 nå trenger du litt mer omsorg,
702 ((latter))
703 enten det er hjemmesykepleie eller det er sykehjemsplass,
704 ((latter))
705 da skal den juridiske lovfestede retten komme til anvendelse?
706 en lege (.) forteller hvordan den medisinske tilstanden er og så veldig vanskelig
707 [er det ikke].
708 SP: [()]
709 FrP: sannheten er mine [damer og herrer]
710 [kristin halvorsen]
711 P1: du [ler er du enig]?
712 SP: [jeg må få svare] på
713 [den der]
714 SV:[det var]
715 litt uvirkelig å [se for seg siv jensen i den] rollen
716 P2: [vi tar ()]
717 SV: men kan jeg bare si en ting.
718 fordi at (.) jeg var i honningsvåg her for et par dager siden,
719 og da sa nattevakta på hotellet,
720 å hjelpe meg du må bli et døgn til?
721 for vi har så god eldreomsorg her?
722 og det har du ikke hatt tid til å se på.

723 la oss nå huske (.) at det foregår veldig mye bra eldreomsorg,
724 fordi det er så mye flotte folk?
725 som jobber i eldreomsorgen.
726 og det er det som kommer til å avgjøre i framtida?
727 P1: men
728 SV: og det er derfor du ikke må forgripe deg på det?
729 ((snur seg mot erna solberg))
730 [jo fordi hvis du]
731 SP: [jeg må få si en ting]
732 SV: konkurranseutsetter eldreomsorgen så er det en ting du kan spare penger på?
733 og det er de ansattes arbeidsforhold,
734 og de ansattes pensjoner.
735 la oss [glemme det sporet]
736 P1: men [jens stoltenberg]
737 SV: og se hvordan vi kan få rekruttert nok dyktige folk til
738 å jobbe der.
739 H: men hvis du skal rekruttere nok dyktige folk,
740 så er du altså nødt til å sette pris på de som jobber der,
741 SV: nettopp [da må du ikke ta pensjon fra dem]
742 H: [og du er nødt du er nødt til å gjøre] det som
743 du er nødt til å gjøre det som er,
744 noe av det viktigste vi kan gjøre,
745 nemlig å sørge for at de får faglig utviklet seg.
746 SV: nettopp
747 H: og det er sånn at vi er enig om å bygge ut flere sykehjemsplasser. alle er enig
748 om det.
749 vi er enig om at vi skal ansette flere og må rekruttere flere,
750 men det som ikke ligger i kvalitetsløftet (.) fra regjeringen,
751 det er dette med kompetanse på de som jobber der,
752 og i tillegg?
753 så gjennomfører de fra første januar neste år?
754 en reform?
755 som innebærer (.) at vi kan risikere at de eldre diskrimineres i helsevesenet?
756 ved at man (.) opplever at de sykdommene som de eldre har?
757 de skal kommunene betale egenandeler på når de skal behandles i sykehusene.
758 det er for meg?
759 et av de skrittene som bidrar til at det blir mindre kvalitet?
760 for de eldre i norge,

761 og regjeringen vil heller ikke stille krav til hvem som skal jobbe i
762 kommunesektoren,
763 derfor så blir kvaliteten dårligere,
764 med den politikken regjeringen gjennomfører.
765 AP: jeg har aldri noensinne møtt en politiker som er (.) mot god eldreomsorg.
766 alle politikere er for god eldreomsorg.
767 og det er veldig bra?
768 men det jeg har møtt,
769 det er politikere som ikke har råd til god eldreomsorg.
770 fordi de bruker pengene på helt andre ting?
771 og det det handler om,
772 er vi som nasjon må forstå hvor formidabel den oppgaven er,
773 at vi altså heldigvis blir flere som lever lenger.
774 og det grunnleggende valget?
775 er at vi må skaffe penger i den felleskassa,
776 som gjør at vi kan (.) finansiere det store løftet.
777 der er det en stor forskjell mellom oss (.) og (.) opposisjonen.
778 P1:[men jens] stoltenberg
779 AP:[det andre]
780 P1: vi lever i en styrtrik stat,
781 men med mange veldig fattige kommuner.
782 er det sånn det skal være?
783 AP: (.) kommunene har fått mye mere penger.
784 de har fått åtte og førti milliarder kroner,
785 og det har blitt to og søtti tusen flere ansatte i norske kommuner,
786 etter at vi overtok.
787 det har knapt noen gang vært en sterkere vekst.
788 P2: så lønningene har gått til [byråkratiet [og i]kke til eldre[omsorg]]?
789 AP: [nei] [nei]
790 det har vært mye lavere vekst i byråkrater altså administrasjon?
791 enn det har vært i tjenesteproduksjon.
792 vi har fått mange nye ansatte i barnehager?
793 vi har fått mange nye ansatte i skolen?
794 og mange nye ansatte i pleie og omsorg.
795 men det er alvorlige mangler?
796 dels fordi behovene vokser?
797 derfor kommer vi til å diskutere valgkamp i mange nei eldreomsorg i mange valgkamper
798 framover,

799 det bør vi gjøre,
800 for det er en svær utfordring som ikke løses på ett år.
801 det andre er altså at vi stiller større krav til kvalitet?
802 og det mener jeg er veldig bra?
803 at man stiller mye større krav til hva innholdet i eldreomsorgen skal være,
804 i forhold til en verdig god omsorg.
805 og derfor derfor er det altså slik?
806 at jeg er ikke fornøyd med det vi har gjort,
807 men jeg er veldig stolt av det vi er i gang med,
808 som vi gjør sammen med venstre og kristelig folkeparti for å for å
809 [følge opp eldrefoliket]
810 FrP:[men det du nå det du nå]
811 Pl: siv jensen
812 FrP: det du nå sier,
813 er at (.) det er lokalpolitikernes manglende prioriteringer,
814 som er grunnen til at eldreomsorgen ikke er bra nok.
815 da skyter du jo i og for seg på dine egne?
816 sannheter er (.) at det er store utfordringer i eldreomsorgen enten det er i
817 borgerlig styrte eller i (.) sosialistisk styrte kommuner.
818 og grunnen til det?
819 er jo at de mangler penger.
820 det er altså vi har jo sett masse reportasjer blant annet i tv to?
821 om (.) kommuner med tomme sykehjem.
822 det er jo ikke det at de mangler beboere,
823 men de mangler penger?
824 og de vil heller ikke sette spaden i jorda for å bygge nye?
825 fordi de ikke er trygge på,
826 at det kommer driftsmidler sånn at man kan opprettholde driften.
827 det er uverdig og det er altså stoltenberg,
828 ni helseministere,
829 (.) som har lovet full eneromsdekning i norge?
830 og det er ganske lenge siden det løftet kom første gang,
831 og vi er fortsatt ikke i mål.
832 P2: men la oss gå tilbake til det der løfte om tjue femten som regjeringen har
833 kommet med,
834 nå sier jo husbanken at hvis dette tempoet vi er i gang med nå?
835 skal fortsette,
836 så er vi ikke i mål før i tjue tjuetre.

837 SP: ja

838 P2: er det noe som tyder på i det hele tatt at vi er i mål i tjue femten?

839 SP: det regjeringen gjorde like før jul,

840 var at vi økte satsene for investering til i omsorgsbolig og sykehjemsplasser?

841 og vi ga og en milliard som kommunene kunne bruke til drift?

842 og det vi fortsetter å gjøre i denne og det denne regjeringen skal gjøre i neste

843 fireårs periode,

844 det er at (.) iallefall de to neste som jeg vet,

845 og forhåpentligvis fire til,

846 hvis vi blir gjenvalgt,

847 det er at vi skal fortsette å styrke kommunene sin økonomi?

848 for siv jensen snakker jo som om hun har en utømmelig kasse?

849 men og hun må finne seg i at det er prioriteringer og kommunestyrerepresentantene

850 skal velge elleve tusen,

851 og dette er faktisk et lokalvalg.

852 de elleve tusen skal sitte (.) og prioritere mellom barnehage,

853 skole,

854 eldreomsorg,

855 kultur,

856 næringsutvikling,

857 alt det flotte som skjer rundt om i våre kommuner.

858 og jeg synes at de fortjener faktisk at vi snakker om den jobben de gjør med litt

859 litt mer ærbødighet enn det [vi gjør]

860 P1: [erna erna]

861 solberg er det mer penger som skal til.

862 H: ja det er noen bedre låneordninger.

863 vi har foreslått at det skal være en låneordning tilsvarende den vi har på

864 skolebygg?

865 som vil bidra litt til å hjelpe på kapitalkostandene,

866 også er det sånn at vi må ha en vekst i kommuneøkonomien,

867 og det var det under forrige regjering,

868 det er det under denne regjeringen,

869 og det må være forutsigbart at den veksten (.) kommer?

870 sånn at man har plass til å kunne drive,

871 men samtidig?

872 så er det en del andre usikkerhetsmomenter,

873 og da vil jeg bare utfordre statsministeren hvorfor er det sånn,

874 (.) at dette regjeringen mener (.) at eldre i mindre grad skal legges inn på sykehus,

875 og i mindre grad skal få samme behandlingen,
876 fordi dere lager kriterier som altså blir en aldersdiskriminering,
877 i forhold til den nye samhandlingsreformen.
878 det betyr jo i praksis (.) at mange kommuner nå sitter og lurere på hva blir dette
879 til?
880 hvor mye mer tjenester skal vi legge inn i våre sykehjem,
881 det er en veldig stor usikkerhet ute,
882 og det skaper også en angst for å investere og vite hva man skal gjøre.
883 P2: men men hareide føler du deg overbevist om at vi om (.) ja,
884 tjue femten,
885 det er jo ikke så veldig lenge til?
886 da vil alle som trenger det få en omsorgsbolig eller sykehjemsplass.
887 KrF: nei (.) det kjenner jeg meg ikke trygg på,
888 og denne gjengen her de har jo diskutert dette i flere valgkamper,
889 for meg er dette litt første gang?
890 men det som bekymrer meg?
891 det er jo at hvis vi diskuterer omsorgssektoren,
892 (.) om fem til ti år,
893 så vet vi at ideell sektor,
894 (.) kan være borte fra omsorgssektoren.
895 handels og servicenæringens hovedorganisasjon sier,
896 at innenfor eldreomsorg,
897 innenfor barnevern,
898 så vil institusjoner som røde kors,
899 som (.) kirkens bymisjon,
900 som frelsesarmeen,
901 være borte?
902 og da er min utfordring til statsministeren.
903 som sier at vi kommer til å diskutere dette om fem til ti år og da (.) er mitt
904 spørsmål.
905 vil vi da ha muligheten?
906 til å ha ideell sektor?
907 for det som skjer nå,
908 er at for år for år,
909 så blir denne typen virksomheter lagt ned?
910 og det kan jo ikke være i samsvar med det regjeringen ønsker,
911 de er jo opptatt av ideell sektor?
912 nå går det feil vei,

913 hva gjør dere med det?
914 P1: jens stoltenberg,
915 nå snakket vi jo om at denne garantien ikke er (.) egentlig er noen garanti (.)
916 for det var på en måte ikke forpliktende,
917 går det an å gi en forpliktelse til de eldre,
918 altså eller en garanti en reell garanti,
919 om at de har rett på en (.) sykehjemsplass,
920 slik barnehagebarn har rett på en barnehageplass.
921 AP: ja det gjør det,
922 og jeg mener at det er veldig farlig sånn å snakke ned den lovendringa den
923 forskriften vi har vedtatt.
924 det er altså en lov som sier at (.)alle,
925 også selvfølgelig eldre,
926 har krav på,
927 individuell rett til,
928 forsvarlig helsestell og ansvarlig omsorg.
929 og nødvendige helsetjenester.
930 så har vi vedtatt en forskrift?
931 der vi definerer nærmere hva det betyr for eldre.
932 det er da altså ikke noe løst snakk,
933 det er en lov,
934 det er paragrafer og en forskrift.
935 så håper jo jeg at de aller fleste får det automatisk i kommunene,
936 og de fleste eldre,
937 får den omsorgen de har krav på.
938 så finnes det altfor mange eksempler på at det ikke skjer?
939 og da sier jeg.
940 (.) vel,
941 da må dere ta den forskriften,
942 som vi har vedtatt sammen med kristelig folkeparti og venstre,
943 og gå først og klage til fylkesmannen,
944 eller først kan dere klage en gang til kommunen,
945 hvis dere fortsatt ikke får den,
946 så må dere klage til fylkesmannen,
947 P2: jo men [her snakker vi] om mennesker som er seks og nitti år,
948 AP: [() jo]
949 P2: de har [jo ikke] råd til å kaste [seg inn i denne klagemølja]?
950 AP: [jo men] [men vi men vi er nødt til]

951 å ha et system.
952 der det altså er slik,
953 at kommunene får pålegg.
954 det er det samme vi gjør på skole.
955 de får lovpålagte pålegg om å yte den og den type tjenester.
956 så i de aller fleste tilfeller fungerer det slik.
957 hvis det ikke fungerer,
958 så må det være en nødventil.
959 og den nødventilen heter å klage.
960 og vi har faktisk også dommer i rettsapparatet,
961 som slår fast at kommunene ikke kan skylde på økonomi.
962 de kan ikke si vi har ikke råd til et minimum,
963 når det gjelder hva folk har krav på.
964 også eldre.
965 så en verdig eldreomsorg,
966 det er noe vi nå har slått fast tydelig i lov og forskrift,
967 at folk har krav på,
968 og vi har sagt hva det betyr.
969 derfor er jeg veldig veldig (.) opptatt av,
970 å nå ikke snakke det bort,
971 som liksom et løst løfte,
972 det er nedfelt,
973 det er bare å følge opp,
974 og det pengene er der,
975 og kommunene kan ikke skylde på penger,
976 (.) hvis det dreier seg om nødvendig helse.
977 SV: jeg har lyst å invitere knut arild til et samarbeid.
978 mellom sv og kristelig folkeparti i kommunene.
979 for hvis vi avlyser den konkurranseutsettinga den kommersialiseringen av
980 eldreomsorgen,
981 som for eksempel foregår i oslo,
982 og som vi har forpliktet oss ovenfor velgerne til at vi skal gjøre,
983 og samarbeider tettere med de ideelle organisasjonene,
984 så klarer vi å ta vare på noen av de verdiene som frelsesarmeen,
985 som kirkens bymisjon,
986 har.
987 for jeg har veldig god erfaring med,
988 at de har noen kvaliteter,

989 og noen måter å tilnærme seg folk på,
990 som også er av verdi for den offentlige omsorgen.
991 P1: men kristin
992 SV: og da kan vi stå her?
993 om fire år.
994 og samarbeide med de ideelle organisasjonene?
995 også kan vi samtidig satse på de ansatte,
996 for det er til syvende og sist det [som kommer til å avgjøre]
997 P2: [men kristin vi skal stå]
998 her om to år vet du?
999 for da er det stortingsvalg,
1000 ((latter))
1001 og det er enda viktigere?
1002 (.) men nå,
1003 vi må sette strek for eldreomsorgen,
1004 jeg tror ikke vi kommer så veldig mye lengre der,
1005 vi skal snakke om noe helt annet.
1006 P1: ja om eiendomsskatt,
1007 for regjeringen har lovet at det totale skattenivået ikke skal økes. samtidig?
1008 er det stadig flere kommuner som innfører eiendomsskatt.
1009 P2: ja og noen kommuner gjør det?
1010 selv om de har lovet å ikke gjøre det?
1011 og i oslo,
1012 ikke minst,
1013 så har striden om eiendomsskatt virkelig ført til at partiene har gått i strupene
1014 på hverandre.
1015 P1: (.) jens stoltenberg,
1016 i oslo så har altså arbeiderpartiet og sv skrevet under (.) på at det ikke blir
1017 eiendomsskatt.
1018 er det fordi dere har skjönt at (.) eiendomsskatt ikke trekker velgere.
1019 AP: det er fordi partiene i oslo har blitt enig om at det er den beste måten å
1020 håndtere de utfordringene oslo står ovenfor?
1021 det er alltid et valg mellom hvor mye skatt du mener det er riktig å ta inn,
1022 i forhold til de behovene man har å dekke fra felleskassa.
1023 de fleste?
1024 eller så godt som alle skatter vedtar jo stortinget,
1025 også er det egentlig bare ett unntak,
1026 og det er eiendomsskatten.

1027 og det har vi latt (.) kommunene bestemme,
1028 det er en del av det lokale lokalstyret,
1029 og (.) da er det altså slik at,
1030 altså ni og nitti prosent av alle skatter bestemmer stortinget i denne salen?
1031 også bestemmer (.) kommunene en bitteliten del av de totale skattene.
1032 og (.) da er det slik at,
1033 halvparten av de kommunene som har høyre ordførere,
1034 halvparten av de som har fremskrittsparti ordfører,
1035 de har eiendomsskatt.
1036 mange arbeiderpartikommuner har eiendomsskatt,
1037 noen har det ikke,
1038 vel,
1039 det er en del av det lokale selvstyret og sånn bør det være?
1040 P2: men kristin halvorsen hva synes du om at (.) sv i oslo har gitt avkall på en
1041 av fanesakene sine og undertegnet den avtalen.
1042 SV: det er en lokal bestemmelse
1043 P2: men hva synes du om [det]?
1044 SV: [vi]
1045 nei altså sv har som utgangspunkt et høyere ambisjonsnivå når det gjelder
1046 velferdgodene?
1047 og da må vi finne de pengene et steds fra?
1048 men vi har gjort denne avtalen med arbeiderpartiet før valget?
1049 så vet velgerne hva de har å [forholde seg til].
1050 P2: [men nå sitter jo]
1051 veldig mange ute i landet.
1052 det er jo et kommunevalg?
1053 og lurere på jøss er det sånn som de gjør i oslo?
1054 er dette politikken til [arbeid]erpa[rtiet og sv].
1055 SV: [vi har] [la meg bare]
1056 jeg hadde jeg hadde en litt morsom opplevelse.
1057 fordi jeg var å åpnet en ungdomsskole i lillesand.
1058 der har de en høyreordfører,
1059 han heter arne thomassen.
1060 han hadde innført eiendomsskatt for å få betalt den ungdomsskolen.
1061 han var når jeg var der for rundt et års tid siden,
1062 helt sikker på at han ikke kom til å bli gjenvalgt.
1063 for noe mer upopulært gikk det liksom ikke an å gjøre,
1064 og han var forholdsvis nærvøs.

1065 nå får jeg høre fra mine venner i lillesand,
1066 at han har en sånn fem og tredve til førti prosent på målingene.
1067 og det er fordi?
1068 jeg tror folk ser?
1069 at visst det er sånn at det er utrolig viktig for oss å få en ny ungdomsskole,
1070 vel,
1071 hva gjør vi da visst vi ikke har noe mer å gå på.
1072 da går det an å ta eiendomsskatten som en dugnad.
1073 og sånn vet jeg at de gjør i en del lokalsamfunn,
1074 og det er den muligheten [de har].
1075 P1: [ja nå]
1076 har vi jo sett at eldreomsorgen har problemer i oslo.
1077 burde de da ha innført eiendomsskatt.
1078 SV: det er klart en hadde fått større handlingsrom.
1079 visst en hadde gjort det?
1080 nå tror jeg det er veldig mye en kan få gjort innenfor de rammene som er i oslo?
1081 vi har et byråd i oslo som har kasta bort ja penger både her og der,
1082 vi har for eksempel vi har for eksempel en tomt i spania som skulle bli sykehjemstomt
1083 som er helt ubrukelig,
1084 og den får vi vel knapt solgt heller,
1085 den har dere brukt noen millioner på,
1086 sånn at det er selvfølgelig mulig å prioritere innenfor de rammene
1087 som du har
1088 P2: men siv jensen det er jo sånn at alle partier på en måte møter seg selv i døra,
1089 når det gjelder eiendomsskatt.
1090 noen har det i programmet at de ikke skal ha det,
1091 også har de det likevel.
1092 hvorfor er det så mange frp kommuner som har eiendomsskatt?
1093 nesten [halvparten].
1094 FrP: [ja nå har] ja nå har statistisk sentralbyrå målt dette og slått fast at
1095 frp-kommuner er de absolutt beste i [hele landet].
1096 P2: [jo men førsti]sju [prosent]?
1097 FrP: [nei det]
1098 er jeg veldig stolt av.
1099 men når det er sagt.
1100 så er det helt åpenbart sånn?
1101 at det er store variasjoner.
1102 og da er det bare ett svar på det,

1103 det er nemlig det fremskrittspartiet har foreslått her i stortinget mange ganger,
1104 nemlig å forby hele eiendomsskatten?
1105 fordi jeg hører jo nå på både kristin halvorsen og jens stoltenberg at de prøver
1106 å gjøre dette til ett spørsmål om lokalt selvstyre,
1107 men de gjør?
1108 det regjeringen gjør?
1109 (.) det er jo å sende ut sin forlengede arm nemlig fylkesmannen?
1110 som sender brev til mange av disse kommunene,
1111 og sier at visst dere ikke innfører (.) eiendomsskatt,
1112 så trekker vi inn skjønnsmidler,
1113 og gjør en masse ting,
1114 så man bedriver med andre ord?
1115 en form for utpressing av veldig mange kommuner.
1116 og dette handler altså først og fremst om?
1117 (.) lommeboka til folk.
1118 og det er like vanskelig?
1119 for mennesker som bor i porsanger som i oslo som i mandal,
1120 å mestre den på toppen av alle andre skatter og avgifter,
1121 som kommer i [dette samfunnet].
1122 P1: [men siv jensen]
1123 har du ikke tillit til dine lokale tillitsvalgte?
1124 på at de følger partiprogrammet?
1125 FrP: jo,
1126 men fremskrittspartiet samlet sett vil forby hele skatten?
1127 vi mener det er en uting å skattelegge bolig?
1128 boligen skal være et hjem,
1129 og ikke et skatteobjekt.
1130 P2: men erna solberg,
1131 det er samme med høyre-kommuner?
1132 dere har jo like mye eiendomsskatt som alle andre?
1133 H: nei det er litt mindre eiendomsskatt enn [alle an]dre
1134 P2: [jo litt]
1135 H: og det har gått ned ti prosent i høyrestyrte kommuner siden to
1136 [tusen og syv],
1137 SV: [ikke i lille]sand
1138 H: nei,
1139 og vi har en fantastisk ordfører som alle bør stemme på i lillesand,
1140 av mange andre grunner enn eiendomsskatten o[gså]?

1141 P1: [var]
1142 det en høyreordfører du satt og skrøyt av?
1143 ((latter))
1144 H: ja [hun har] skrytt,
1145 SV: [ja ja ja]
1146 H: det er veldig mange høyreordførere det bør skrytes av
1147 ((latter))
1148 H: men la meg komme tilbake til det siv jensen sa?
1149 hvor frivillig er dette?
1150 når jeg var kommunalminister så skrev vi inn i instruksene til fylkesmennene,
1151 at de ikke hadde lov til å kreve,
1152 at man skulle (.) innføre eiendomsskatt overfor kommunene.
1153 første brev de sendte til fylkesmennene om dette,
1154 etter at jeg var gått av?
1155 ja der skrev altså åslaug haga?
1156 eller tok hun vekk den setninga som jeg hadde skrevet inn,
1157 og jeg står her med et brev?
1158 som er fordelingen til noen kommuner i mitt hjemfylke?
1159 hvor det altså står (.) med ekstraordinært tilskudd?
1160 som skulle gis?
1161 så står det at,
1162 de kommunene som ikke har innført eiendomsskatt,
1163 ja da kutter de femti prosent,
1164 av dette skjønnstilskuddet,
1165 fordi de ikke har utnyttet sitt eget inntektsgrunnlag.
1166 det er utpressing det?
1167 fra statens sin side.
1168 P1: navarsete,
1169 hvor rettferdig er det at (.) naboer på hver sin side av en kommunegrense,
1170 skal komme ulikt ut.
1171 SP: det er lokaldemokrati i praksis.
1172 og jeg tror visst vi skal være ærlig,
1173 så er våre parti,
1174 alle sammen her,
1175 både for og imot eiendomsskatt ute.
1176 det er o[g lokal]demokrati
1177 FrP: [nei nei]
1178 SP: joda det er [det],

1179 FrP: [nei]
1180 SP: i en kommune er de for,
1181 og i en annen kommune er de imot.
1182 det viser jo praksis at både frp kommuner og andre har eiendomsskatt.
1183 og når det gjelder fylkesmennene sin praksis.
1184 så kan en jo stille det motsatte spørsmålet?
1185 er det rettferdig.
1186 (.) at i en kommune så betaler en eiendomsskatt,
1187 mens nabokommunen skal få like mye skjønnsmidler,
1188 der innbyggerne altså ikke?
1189 betaler eiendomsskatt.
1190 er det?
1191 mer rettferdig.
1192 så jeg tenker at dette er et spørsmål vi trygt kan overlate til våre
1193 lokalpolitikere,
1194 og jeg synes [at vi som står her]
1195 H: [du gjør jo ikke det]
1196 SP: skal ha mer tillit,
1197 og ikke mindre til at de kan ha,
1198 altså vettet er likt fordelt?
1199 de greier godt [å avgjøre dette selv]
1200 H: [du overlater det ikke] trygt til de andre
1201 FrP: [men du kan jo ikke] liv signe navarset[e du kan ikke]
1202 Pl: [erna solberg]
1203 H: du overlater det ikke trygt til de andre lokalpolitikere,
1204 til lokalpolitikere,
1205 når du samtidig trekker inn penger og [ikke gir de penger på]
1206 SP: [nei jeg trekker ikke] inn penger
1207 H: skjønnstilskuddet,
1208 visst de ikke har utnyttet eiendomsskattgrunnlaget,
1209 altså jeg synes at kommunene skal ha frihet til å gjøre dette,
1210 også er det noen steder ja?
1211 noen steder nei?
1212 de fleste høyre-kommuner har en ambisjon om å redusere det,
1213 og i litt ulikt tempo klarer de å gjøre det.
1214 men det som jeg møter oftest som et problem?
1215 det er at visst du da taper masse penger fra staten på dette?
1216 fordi at denne regjeringen,

1217 mener at de skal presse kommunene til eiendomsskatt men ikke tør å stå for det,
1218 ja da synes jeg at det blir litt hult,
1219 når man snakker om kommunalt selvstyre.
1220 SP: [det er ingen som trekker inn penger]
1221 P1: [men bare for å rydde opp litt erna]
1222 solberg, du er ikke imot og ikke for å fjerne hele skatten.
1223 (.) over[alt som frp]
1224 H: [jo altså]
1225 høyres høyres landsmøte er veldig tydelig på at vi har en ambisjon om å fjerne,
1226 og redusere,
1227 men for eksempel på kraftverk?
1228 har vi alltid vært for eiendomsskatt?
1229 så det er en del eiendomsskatt som vi her helt for,
1230 men vi mener reelt at dette skal være opp til kommunene,
1231 derfor når vi satt i regjering,
1232 så sa vi til fylkesmennene dette har dere ikke lov?
1233 til å si til kommunene.
1234 SP: men skjøn[nsmidlene er jo ikke]
1235 FrP: [kjernen av det denne]
1236 debatten egentlig handler om.
1237 det er et kommunevalg,
1238 det handler om når jeg reiser rundt nå så hører jeg altså samtlige
1239 kommunalpolitikere,
1240 de klager over en ting.
1241 det er at når de fatter beslutninger og så får de høre om det lokale selvstyret
1242 når vi står her i festtaler og sånn?
1243 når det kommer til stykket?
1244 så opplever de å bli overprøvd i nesten alle sammenhenger,
1245 av fylkesmenn,
1246 miljøvernavdelingen i departementene også videre,
1247 fordi det ikke behager denne regjeringen,
1248 de beslutninger de tar lokalt.
1249 det være seg?
1250 byggesaker.
1251 reguleringsspørsmål.
1252 i spørsmål om eiendomsskatt.
1253 mener vi noe med det lokale selvstyre?
1254 så må vi jammen meg ha tillit til,

1255 at de beslutningene de tar,
1256 kan få stå.
1257 P2: trine skei grande,
1258 hva mener dere om denne eiendomsskatten.
1259 burde alle ha det eller ingen?
1260 V: nei vi mener at kommunene skal bestemme det akkurat som (.) vi har stått for
1261 absolutt hele tiden,
1262 og siv jensen?
1263 er jo for å fjerne den?
1264 muligheten.
1265 så dermed kan de ikke snakke om det lokale selvstyret på det området heller,
1266 men grunnen til at det er så urettferdig,
1267 er jo at dette slår veldig rart ut?
1268 altså regelverket er kjempegammelt,
1269 vi har hatt et eksempel for eksempel med hydro i holmestrand,
1270 som over natten fikk økt grunnlaget sitt for skatten fra hundre millioner til ni
1271 hundre?
1272 millioner,
1273 og dette tapper jo arbeidsplassene,
1274 veldig (.) rundt omkring,
1275 pluss at det er veldig hardt for (.) spesielt unge,
1276 som skal inn på boligmarkedet,
1277 for vi vet for eksempel hvordan boligmarkedet er her i oslo,
1278 hva en eiendomskatt hadde betydd for det?
1279 og veldig mange gamle?
1280 apropos eldrepolitikken vi snakket om.
1281 som sitter med mistepensjoner,
1282 og store hus som de egentlig ikke har råd til i følge inntektsgrunnlaget sitt?
1283 men som de da blir tappet for,
1284 fordi at man ønsker å få mest mulig inntekter til kommunen.
1285 P1: navarsete
1286 SP: det blir jo framstilt som om skjønnsmidlene er på en måte noe som er (.)
1287 konstant?
1288 skjønnsmidler er fylkesmennene sin mulighet til å jevne ut inntekter visst en
1289 kommune har hatt inntektssvikt.
1290 så det er ikke en sånn jevn,
1291 det vet erna solberg veldig godt,
1292 fra sin tid som kommunalminister,

1293 ergo så er det jo ikke slik.
1294 at skjønnmidler er noe du egentlig har krav på?
1295 skjønnsmidler er noe du skal ha krav på visst du har en inntektssvikt eller ett
1296 eller annet.
1297 når det gjelder eiendomsskatt.
1298 så er det mange kommuner gjør som kristin halvorsen refererte til,
1299 å innføre eiendomsskatt fordi en vil investere i,
1300 for eksempel en skole.
1301 og det synes jeg må være helt greit og opp til de lokale styresmaktene å prioritere
1302 å velge det.
1303 P2: knur arild hareide
1304 KrF: ja dette er jo et lokalt spørsmål.
1305 som lokalpolitikerne bør ta hensyn til?
1306 og jeg er helt enig i det som liv signe navarsete sier,
1307 det som er ett viktig poeng her,
1308 og det er jo at det bør tas sosiale hensyn.
1309 og ikke minst så ser vi at en utfordring med eiendomsskatt som er spesielt krevende?
1310 ja det er en del eldre mennesker,
1311 som bor i store hus,
1312 og (.) kanskje så mister så går den ene bort,
1313 de står igjen med bare en inntekt,
1314 det lager utfordringer,
1315 den type ting mener jeg at kommunene bør se på.
1316 men dette?
1317 bør lokalpolitikerne bestemme,
1318 ikke stortingspolitikerne.
1319 P2: men rammer det usosialt? det rammer også pensjonister for eksempel?
1320 AP: det er litt avhengig av hvordan den lages,
1321 og det er en del kommuner som er blitt mye flinkere til å lage bunnfradrag og lage
1322 en mye bedre (.) sosial innretning av den eiendomsskatten.
1323 men jeg tror vi må erkjenne at det er i livet og i politikken litt sånn.
1324 at man må gjøre vanskelige valg.
1325 visst man velger det ene,
1326 så får man noen fordeler men også noen ulemper,
1327 og velger man det andre,
1328 så får man andre fordeler og andre ulemper.
1329 og velger man å ta eiendomsskatt,
1330 så kan man få mere penger til å bygge en skole.

1331 men da må man altså ta ubehaget med eiendomsskatt.
1332 og andre steder,
1333 så sier man nei til eiendomsskatt,
1334 men da får man litt mindre penger til skole.
1335 P2: og der nevner du stikkordet,
1336 skole,
1337 ((latter))
1338 det blir det neste,
1339 fordi
1340 P1: ja høyre og sv kjemper om (.) å være det beste skolepartiet.
1341 P2: men det eneste de egentlig er enige om,
1342 er at bedre lærere vil gi en bedre skole.
1343 og der slutter vel også enigheten.
1344 trine skei grande,
1345 (.) hva er galt med sv skolepolitikk?
1346 ((latter))
1347 V: det er først og fremst hva de har prioritert?
1348 altså (.) skolepolitikk?
1349 er og en prioriteringsdebatt,
1350 hva er det som er viktigst,
1351 vi synes at det viktigste er å satse på flere gode lærere.
1352 mer etter og videreutdanning,
1353 staten bør betale mye mer av det (.) enn det vi har gjort til nå?
1354 i dag er det kommunene som skal bidra med en (skjerv) og det har ført til at veldig
1355 få får den etter og videreutdanningen.
1356 som de bør faktisk ha.
1357 det er gode påfyll.
1358 i steden?
1359 så har kristin valgt å prioritere.
1360 og jeg vet at jeg har sagt det før.
1361 bananer,
1362 men flere skoletimer,
1363 med lærere vi ikke har,
1364 med pålagt leksehjelp for de aller minste elevene,
1365 de som faktisk kan følges av mor og far gjennom leksene,
1366 med ufaglærte der også.
1367 så hele hovedsatsningen til denne regjeringen?
1368 det har handlet om (.) å prioritere ufaglærte,

1369 prioritere timer med folk vi ikke har,
1370 og prioritere at lærere skal kutte bananer.
1371 SV: jeg jeg må nesten smile litt,
1372 fordi at jeg vet at på venstres møter der bogner det av fruktfat,
1373 på høyres møter der bogner det av fruktfat,
1374 og det som de kommer tilbake til når det er valgkamp,
1375 det er å gå på epleslag i ungdomsskolen.
1376 P2: hva er det på svs [møter da har de ikke frukt der da]?
1377 SV: [jeg synes det blir veldig smått]
1378 fordi [at]
1379 V: [det] er ikke smått,
1380 det er to hundre og femti millioner
1381 SV: det er cirka en prosent (.) av det vi har bevilget mer til kunnskap i løpet
1382 av en seksårs periode,
1383 altså det er tjue milliarder over det det var det er småpenger i den store
1384 sammenhengen,
1385 det tilsvarer en halv lærer i hver kommune.
1386 men la meg si en ting som jeg synes i disse tider er utrolig viktig.
1387 og det er at vi har en felles skole (.) i norge.
1388 at vi har en skole der alle barn møtes,
1389 uansett hva slags religiøs bakgrunn de har,
1390 uansett hva slags minoritet eller majoritet de kommer fra?
1391 fordi det er denne skolen som bygger det fellesskapet som vi har sett. (.) mye
1392 til.
1393 og derfor er jeg veldig glad for?
1394 at vi stoppet privatisering,
1395 at vi satser på lærere,
1396 at vi skal regne og og lese og skrive,
1397 men vi skal også ha en (.) verdi i skolen?
1398 våre barn skal ikke bare utdannes til arbeidslivet,
1399 de skal også ha kunnskap for selve livet.
1400 og der kommer (.) demokrati inn,
1401 der kommer respekt for andre inn,
1402 og det er noe av de verdiene og kvalitetene som vi nå skal ta videre med.
1403 V: men men kjære kristin halvorsen,
1404 dette var det johannes steen som innførte på atten åtti tallet.
1405 det var [vi som]
1406 SV: [det var] venstre

1407 ((latter))
1408 V: ja det var faktisk det
1409 SV: det er litt lenge [si]den atten åtti [kanskje]
1410 V: [ja] [ja men]
1411 det er faktisk [noe av det samme]
1412 P2: [du kan jo undervi]se i historie du?
1413 V: men det er noen,
1414 ja,
1415 og historiefaget er ganske viktig,
1416 der skulle jeg gjerne ha sna[kket mye om akkurat det her]
1417 SV: [ja kjempe jeg er helt enig]
1418 V: jeg skal gjøre det senere.
1419 men det som er viktig?
1420 er at jeg vil også ha den felles skolen.
1421 jeg vil også at alle skal sitte rundt det samme bordet.
1422 men jeg vil også ha at de lærerne.
1423 som i går begynte på sin første skoledag for eksempel som lærere.
1424 med stor iver og stor glød,
1425 det er mange som har fortalt meg historier fra det.
1426 at de skal beholde den gløden gjennom hele sin lærerkarriere?
1427 og det er det som er utfordringen i norsk skole i dag.
1428 de aller fleste lærere mener at de ikke kommer til å være lærere til de blir
1429 pensjonister.
1430 for de får ikke nok påfyll,
1431 de får ikke nok faglig støtte til å gjøre jobben sin,
1432 og det er det?
1433 som er utfordringen i norsk skole i dag.
1434 ikke at vi holder på å privatisere eller noe sånn.
1435 det er bare en promille av det det er snakk om?
1436 P1: erna solberg,
1437 er det etterutdanning av lærere som er den største utfordringen i skolen?
1438 H: ja det er den mest akutte tingen å gjøre mer med,
1439 målsetningen må være å få de beste lærerne?
1440 fordi elevene våre fortjener det.
1441 vårt samfunns velferd er faktisk avhengig av?
1442 at vi skaper (.) en av verdens beste skoler,
1443 fordi vi er ett av de dyreste landene å produsere i,
1444 og vi har for mange som ramler ut av arbeidsmarkedet.

1445 det krever veldig høy kompetanse blant våre (.) våre lærere?
1446 og da er det to ting vi må gjøre,
1447 det ene er (.) å skape ambisjoner og gjøre læreryrket til et drømmeyrke for
1448 fremtidens ungdom,
1449 og samtidig må vi løfte de gjennom etter og videreutdanning,
1450 på de som går der.
1451 P2: hvordan skal du gjøre det til et drømmeyrke?
1452 H: ja det [har jeg en lang]
1453 SV: [det har vi gjort]
1454 H: det har jeg en lang plan for å gjø[re]
1455 P2: [ja] [da tar]
1456 H: [men men]
1457 men jeg skal bare si at det viktigste,
1458 det er faktisk blant annet det vi gjør når vi snakker om at vi skal ha det til
1459 et drømmeyrke.
1460 det er at vi snakker om drømmelærerne våre.
1461 alle høyres kandidanter snakker nå om hvilken lærer som har gjort mest inntrykk
1462 på de i livet,
1463 og vi skal gjøre noe med etter og videreutdanning,
1464 og vi skal gjøre noe med (.) inntaktskravene til lærerutdanningen,
1465 vi skal gjøre lærerutdanningen femårig,
1466 vi har en flott plan for å gjøre dette?
1467 og vi skal følge den hver dag,
1468 og da er det en ting vi må gjøre,
1469 vi må la være å lovregulere overfor kommunene all sv-politikken?
1470 fordi det er det kristin har gjort,
1471 i steden for at de kan gjøre det som er viktigst i skolen?
1472 så har vi lovregulert programposten i sv sitt program,
1473 som ikke virker (.) i [skolen].
1474 SV: [nå må] jeg kanskje få lov til å svare
1475 P2: veldig kort det der
1476 SV: synes du ikke jeg burde få svare på det.
1477 P2: jo
1478 SV: jo.
1479 fordi jeg er helt enig jeg,
1480 i at læreren er suksessfaktor nummer en i skolen.
1481 vi har sørget (.) det er faktisk femti prosent fler som søker seg til
1482 lærerutdanningen nå enn for tre år siden.

1483 det er faktisk sånn,
1484 at holdningene til læreryrket,
1485 er kraftig oppadgående?
1486 fordi vi har trukket fram?
1487 hvor viktig skolen er?
1488 og hvor det er nesten det eneste altså det er ett av de få yrkene hvor en virkelig
1489 kan gjøre en forskjell (.) for andre.
1490 det som vi ikke må finne på?
1491 det er å innføre disse (.) ekstra karakterkravene som høyre kommer med?
1492 for nå har jeg gått gjennom hva det ville ført til?
1493 det ville ført til at to tredjedeler av de som søkte til lærerutdanningen (.) i
1494 år ikke kom inn?
1495 det ville ha ført til at femten (.) av våre lærerskoler,
1496 enten ikke hadde fått star[tet klasser i det hele tatt]
1497 H: [nei det må jeg få svare på]
1498 SV: [eller måtte stenge deler av det og det ville gitt en]
1499 H: [det må jeg få svare på det må jeg få svare på først]
1500 SV: veldig dårlig [skole]
1501 H: [kristin]
1502 kristin sa akkurat det samme,
1503 når vi innførte dagens krav,
1504 for før så var det ikke krav,
1505 men kristin clemet innførte altså kravet tre i snitt i basisfa[gene]
1506 P2:
1507 [okei]
1508 H: og tre og en halv,
1509 og nå har altså antallet som søker steget,
1510 [kristin er alltid to tre år]
1511 P1: [vi ser fremover ikke til ba]kover nå jens stoltenberg
1512 P2: jens,
1513 AP: for det første så vil jeg si det.
1514 at i politikken så må vi passe på at vi ikke gjør (.) uenigheten større enn den
1515 er.
1516 viktige ting i skolepolitikken er vi enige om.
1517 for eksempel at det viktigste er at vi skaffer oss gode lærere,
1518 at vi legger tilrette for det.
1519 også er vi uenige om andre ting,
1520 sånn som kristin var inne på,

1521 sånn som privatisering av skolen,
1522 det er jeg veldig imot?
1523 og jeg er også imot at man skal ha noen sånne permanente eliteskoler (.)
1524 eliteklasser.
1525 men ta litt om det vi er enige om,
1526 bedre lærere?
1527 det viktigste der,
1528 er det vi har fått til,
1529 nemlig at flere søker.
1530 når det er femti prosent flere som søker,
1531 (.) så blir jo også kravene til å komme på lærerskolen høyere,
1532 så da må vi fortsette det.
1533 det andre vi må gjøre,
1534 er å ha en utdanning og en undervisning,
1535 som ser den enkelte elev.
1536 og da mener jeg både de som sliter?
1537 og de flinke?
1538 og det er derfor denne regjeringen har lagt opp til?
1539 å følge opp noe som ble startet opp under trond giske,
1540 fulgt opp av kristin clemet,
1541 og videreført av oss,
1542 og vi er også enige om det?
1543 og sørge for at de flinke får særlig oppfølging?
1544 derfor kan folk som går i ungdomsskole nå,
1545 ta matte og andre vanskelige fag på videregående skole nivå,
1546 folk som går i videregående skole,
1547 kan ta fag på universitetsnivå.
1548 det har vi fått i gang i noen kommuner,
1549 veldig bra vi ønsker mer av det (.) i fremtiden,
1550 så vi får mere tilpasset undervisning,
1551 enten du er veldig flink?
1552 eller du sliter.
1553 og det tredje vi skal gjøre på skolen,
1554 (.) det er skolebygg.
1555 vi må ikke glemme,
1556 at selv om det nå har blitt mange skolebygg som er pusset opp,
1557 mye fine nye bygg rundt omkring,
1558 og svømmebasseng med vann i,

1559 ((latter))
1560 så er det altså (.) fortsatt slik,
1561 at for mange gymsaler,
1562 for mange skolebygg er slitne?
1563 vi har et program,
1564 femten milliarder,
1565 for å pusse opp skolebygg.
1566 P1: men hvis vi går litt tilbake til det du sa,
1567 om om at dere deler inn elever etter dyktighetsgrad.
1568 vil det si at dere er for at arbeiderpartiet er blitt for egne (.) det man kaller
1569 eliteklasser?
1570 AP: nei,
1571 det arbeiderpartiet og regjeringen og faktisk alle her egentlig er for tror jeg,
1572 det er at vi skal kunne gi de beste elevene særskilte utfordringer?
1573 også nevnte jeg nå det som vi har fått til gjennom de senere årene,
1574 nemlig at går du i ungdomsskolen,
1575 så kan du altså ta utdanning,
1576 få undervisning,
1577 på videregående skolenivå.
1578 går du i videregående skole kan du få,
1579 undervisning på universitetsnivå.
1580 vi ønsker mer av det,
1581 vi er i gang med det,
1582 veldig bra opplegg.
1583 men det jeg er mot?
1584 det er det jo det høyre i hvert fall ser ut til å mene i oslo,
1585 det er litt uklart hva de egentlig mener,
1586 men der snakker man om eliteskoler?
1587 problemet med det,
1588 er at da skiller du varig de gode og de dårlige elevene,
1589 det er ikke bra,
1590 vi vet at vi lett kan velge feil?
1591 det bidrar ikke til å heve kvaliteten,
1592 så det [er vi mot]
1593 P1: [siv jensen]
1594 H: [det må jeg få svare på]
1595 P2: [hun må få svare på det]
1596 P1: ja vær så god

1597 H: da må statsministeren sette seg inn i hva faktisk oslo har gjort før han går
1598 til frontalangrep i en kommunevalgkamp,
1599 (.) på det,
1600 for det de faktisk gjør,
1601 er å gjennomføre det kunnskapsløftet som vi har sagt,
1602 nemlig at du skal få mulighet til å ta (.) utdanning på et nivå høyere.
1603 det eneste de gjør?
1604 er at i de klassene?
1605 som de har en ide om at i matematikk?
1606 så samler de (.) de elevene som går i en talentklasse på dette,
1607 bare i matematikk,
1608 for å kunne lettere gi flere undervisning på et videregående (.) og et
1609 [universitetsnivå]
1610 P2: [men da snakker dlere jo om det samme,
1611 siv jensen.
1612 FrP: jeg er veldig glad for at vi nå snakker om elevene når vi snakker om skolen,
1613 for nå har vi så langt nesten bare snakket om læreren,
1614 så jeg synes det var bra at statsministeren brakte elevene inn.
1615 og det handler altså om å se den enkelte elev.
1616 for de er forskjellig?
1617 (.) barn har en ting til felles,
1618 nemlig at alle er gode til noe.
1619 da må de møte få møte en skole?
1620 som ser hver enkelt og lar de få lov å strekke seg til å bli best mulig der de
1621 har forutsetninger for det.
1622 men det må også gjelde yrkesfagene.
1623 og vi har en problem,
1624 når nesten halvparten av elevene,
1625 som går på yrkesfag,
1626 dropper ut fordi de mener det er for mye teori.
1627 for å si dette litt enkelt.
1628 en rørlegger er ikke like avhengig av å kunne shakespear,
1629 som en akademiker.
1630 og da er det på tide å få teorien ut?
1631 og få praksisen inn?
1632 få til et større samarbeid mellom næringsliv og skolen,
1633 slik at det blir mer attraktivt også å gje[nnomføre yrkesfag].
1634 SP: [jamen nettopp det]

1635 P1: kristin halvorsen må få svare på det
1636 FrP: ja
1637 SV: ja der er siv jensen inne på noe som er utrolig viktig?
1638 og som er regjeringens skolepolitikk?
1639 nemlig at vi må yrkesrette yrkesfagene mer,
1640 vi har et stort utfordring når det gjelder å rekruttere fler til yrkesfag.
1641 derfor skal vi også ha valgfag på ungdomsskolen?
1642 fordi flere elever må kunne følge noe mer av interessen sin,
1643 de er minst motivert gjennom hele skoleløpet (.) på ungdomsskolen.
1644 og så har statsministeren veldig rett i?
1645 at noen av de som kjeder seg mest på skolen,
1646 det er de som ikke får utfordringer.
1647 fordi de alltid ligger litt foran de andre,
1648 og de må vi også sørge for (.) at kan strekke seg,
1649 og nå noen nye mål.
1650 P2: navars[ete]
1651 FrP: [det] var nye takter.
1652 SV: nei det er [helt kjente takter].
1653 P2: [men er det lærerne] som er problemet i norsk skole?
1654 SP: lærerne er ikke problemet,
1655 lærerne er ressursen i norsk skole.
1656 og vi har fantastisk mange flotte lærere og assistenter?
1657 som gjør en kjempejobb.
1658 det som er viktig,
1659 er at læreren får styrket sin rolle i klasseledelse.
1660 når jeg begynte i første klasse,
1661 da hadde læreren autoritet i kraft av å være lærer.
1662 i dag må faktisk læreren få ikke minst gjennom etterutdanning sin?
1663 styrket den biten,
1664 læreren skal være sjefen visst ikke læreren er sjef,
1665 så er det en elev som blir sjefen.
1666 rektor (.) må få styrket sin rolle som rektor (.) og pedagogisk rådgiver (.) og
1667 faglig tilrettelegger og?
1668 så tenker jeg at vi bør ha en skolefaglig (.) person i kommunen?
1669 som kan se den helheten og være med[å løfte]
1670 P2: [men sier]
1671 du nå at det er for lite disiplin i skolen?
1672 SP: jeg sier det at ro i klassen,

1673 pisaundersøkelsen har vist at det er mye uro i norske klasser,
1674 og det at læreren får tilbake ro i klassen,
1675 og være lederen i klassen,
1676 i tillegg,
1677 er det viktig å løfte (.) de praktiske utdanningene.
1678 det er det regjeringen gjør nå?
1679 vi innfører valgfag i ungdomsskolen,
1680 og ikke minst?
1681 så skal vi og praktiskrette teorien i videregående opplæring.
1682 for det var en tabbe i nitten nitti fire,
1683 det ble for mye teori (.) og for mye teoriretting,
1684 den skal bli praktisk rettet,
1685 og da får vi mye flere elever til å gjennomføre videregående opplæring,
1686 og det er det viktigste vi kan gjøre.
1687 P1: trine skei grande,
1688 er lengre skoledag viktig?
1689 V: nei lengre skoledag er ikke viktig så lenge vi ikke har mange gode lærere til
1690 å gå inn og fylle de timene.
1691 jeg ville nok jeg er helt enig med liv signe?
1692 at vi må gjenreise respekten for læreren.
1693 men det gjør vi ikke bare ved å si det.
1694 det gjør vi med å gi lærerne skikkelig faglig påfyll,
1695 vi gjør det med å ta fra dem,
1696 veldig mye av det de i dag gjør som er rene omsorgsoppgaver?
1697 så jeg vil ha skolehelsetjenesten tilbake?
1698 jeg vil ha flere spesialpedagoger som kan hjelpe dem i forhold til de elevene med
1699 spesielle (.) krav?
1700 også må vi avbyråkratisere lærerrollen.
1701 de holder på å grave seg ned i papir,
1702 skjema,
1703 og alt mulig de skal fylle ut,
1704 mens jeg vil at de skal ha mye mer fokus på eleven.
1705 P2: hareide.
1706 KrF: her har trine skei grande helt rett.
1707 det er ikke noen lengre skoledag vi trenger.
1708 og de ressursene vi har brukt nå?
1709 det er nettopp på flere timer.
1710 vi burde brukt det heller,

1711 til mer kvalitet i de timene vi har.
1712 og hvis vi ser til et land som finland,
1713 som vi alltid gjør (.) når vi ser snakker om norsk skolepolitikk,
1714 der har de færre timer,
1715 enn norge.
1716 og det det viser jo at det er nettopp kvaliteten vi trenger.
1717 men så sier kristin halvorsen.
1718 fellesskap er viktig.
1719 og jeg er helt enig.
1720 men vi må jo og være villig til å ha et mangfold?
1721 og statsministeren gikk jo på en (.) privatskole,
1722 han har jo absolutt vært en del av vårt fellesskap disse ukene og mangfoldet
1723 ((latter))
1724 [vi må ikke få pan]ikk
1725 P1: [trine skei grande]
1726 KrF: det er rettigheter?
1727 foreldrerettigheter,
1728 de må vi jo virkelig ta vare på og (.) i en sånn tid.
1729 P1: men litt tilbake til det med timetallet,
1730 for i oslo har jo skolen økt timetallet trine skei grande.
1731 har ikke det betydd noen ting?
1732 V: jo jeg tror det har betydd noen ting.
1733 men det er fordi at oslo har god tilgang på lærere,
1734 og vi ser nå rundt omkring i landet,
1735 at ufaglærte utgjør en veldig stor del på veldig mange skoler.
1736 og jeg vil heller gjøre at skal bruke pengene på å få
1737 [flere gode lærere inn i] norsk skole
1738 P1: [det har vi fått med oss]
1739 ((latter))
1740 V: og da kan vi ikke bruke [de på timer med lærere vi ikke har]
1741 P2: [men jens stoltenberg la oss gå fire]
1742 år tilbake i tid,
1743 da sa du i kommunevalgkampen,
1744 at det var en fanesak for arbeiderpartiet å få en heldagsskole.
1745 (.) hva har skjedd med (.) den.
1746 AP: altså jeg mener at det begrepet heldagsskole forvirrer littegrann.
1747 for det skaper et inntrykk av at ungene skal være på skolen fra liksom åtte til
1748 fire fem,

1749 det er det ingen som mener,
1750 det vi har ment?
1751 og det vi har gjennomført?
1752 det er at det har blitt noen flere timer?
1753 blant annet i viktige fag som matematikk norsk fremmedspråk.
1754 og?
1755 at vi nå har lagt til rette for at man kan få mere leksehjelp knyttet til (.) skolen.
1756 så jeg jeg tror at mange misforstår begrepet heldagsskole.
1757 så vil jeg si.
1758 (.) det er veldig bra at vi nå diskutere[r problemene]
1759 P1: [jo men unnsk]yld
1760 hva mente du da med heldagsskole da du sa at vi skulle
1761 [innføre heldagsskole]?
1762 AP: [det jeg mente var det] vi har gjennomført?
1763 nemlig at det har blitt flere undervisningstimer?
1764 og at det har blitt mere tilbud og sfo og også (.) gratis sfo.
1765 men jeg hører bare at det begrepet heldagsskole?
1766 noen ganger skaper litt feil assosiasjoner,
1767 nemlig troen på at du skal være der (.) tvunget fra åtte til liksom fem?
1768 det er det ingen som mener,
1769 men at vi trenger (.) sfo,
1770 at vi trenger (.) altså noen flere timer,
1771 som vi har gjennomført?
1772 det mener jeg er bra,
1773 og det er det vi mente.
1774 P2: navarsete
1775 SP: senterpartiet gikk til valg på flere lærere heller enn flere timer?
1776 og det har vi stått ganske hardt på for og i regjering,
1777 og vi er veldig fornøyd med at det er det som også er prioriteringen,
1778 og vi har fått flere lærere inn i norsk skole?
1779 P1: vil dere også løfte dem økonomisk?
1780 SP: ja det er helt vesentlig selvsagt,
1781 at kommunene får en økonomi,
1782 som gjør at en kan tilby gode vilkår til lærerne.
1783 og både lærere og assistenter?
1784 for det er to viktige grupper,
1785 som begge skal inn jeg står ikke her og driver lønnsforhandlinger,
1786 men det er viktig for det senterpartiet og regjeringen gjør,

1787 er at vi tilfører kommunene rammene slik at de har midler til å prioritere både
1788 en god skole,
1789 og en verdig eldreomsorg.
1790 og alt det andre som folk ønsker i sitt lokalsamfunn der de bor.
1791 FrP: det er jo ikke først og fremst bare et spørsmål om flere lærere,
1792 jeg tror vi først og fremst skal konsentrere oss om å få bedre lærere.
1793 og det er altså av de fire tusen lærerne?
1794 som søkte om å få etter og videreutdanning sist?
1795 så var det bare femten hundre (.) som fikk det,
1796 fordi man ikke var villig til å bevilge mer penger.
1797 det koster,
1798 det koster,
1799 og (.) det er jo litt sånn som alle oss andre,
1800 vi må jevnt og trutt ta kurs for å oppdatere oss for å holde et faglig nivå?
1801 det burde være helt selvsagt når det gjaldt lærerkvaliteten?
1802 fordi det er barna våre,
1803 det er fremtiden vi snakker om,
1804 og de fortjener bare de aller beste lærerne.
1805 H: det er dette som er kjernen i hvorfor vi mener sammen med venstre?
1806 og jeg tror med faktisk flere av partiene i opposisjonen,
1807 at der er viktig å gjøre en annen finansieringsmodell av etter og videreutdanning,
1808 fordi det stopper opp?
1809 (.) også må vi la være å bruke penger på noe annet.
1810 men jeg har lyst å si en ting,
1811 når vi snakker mye om skolen nå så må vi ikke si at alt er dårlig,
1812 for det er mange gode resultater.
1813 vi ser for eksempel?
1814 at pisaundersøkelsene viser at vi har blitt bedre på noen av områdene
1815 sant,
1816 og vi har altså (.) men vi er fremdeles ikke lengre opp enn der vi fikk sjokk for
1817 ti år siden da vi oppdaget at norsk skole ikke var bra nok?
1818 men særlig noen skoler?
1819 og noen kommuner har gjort en jobb?
1820 dette er en kommunevalgkamp?
1821 og da synes jeg vi skal ære de som virkelig har klart å løfte de svakeste?
1822 og osloskolen er en av de som virkelig har klart å løfte de svakeste.
1823 P1: nå må jeg få [si noe sier kristin halvorsen]
1824 SV: [nei jeg jobber med dette hver] eneste dag så jeg holdt bare på

1825 å boble over her,
1826 (.) men det som er veldig veldig avgjørende (.) framover nå?
1827 det er at vi klarer å holde den gode utviklingen vi har i norsk skole.
1828 det er helt riktig som erna solberg sier,
1829 vi har gode resultater å vise til.
1830 vi har fremgang når det gjelder lesing (.) på pisa,
1831 og det er avgjørende viktig å kunne (.) lese.
1832 derfor så skal vi sørge for?
1833 at vi har gode kunnskaper i regning,
1834 skriving og lesning det er liksom kjernen i fellesskapet
1835 P1: [men dette er jo gammel nytt dette har] dere jo gått inn for[lenge].
1836 SV: [og dette er det lærerne som har gjort] [jo men]
1837 det har også skjedd,
1838 fordi vi har slått ring om fellesskolen?
1839 det er veldig interessant å sammenligne oss med sverige?
1840 sverige har (.) i den samme perioden,
1841 som vi nå har (.) fra to tusen og seks,
1842 til to tusen og ni,
1843 vist fremgang?
1844 så har de privatisert,
1845 og delt inn sin skole mer enn det vi har.
1846 og det pila hos dem går videre nedover.
1847 P1: siv jens[en]
1848 SV: [så] fellesskolen og [at al]le barn inkluderes og får
1849 FrP: [altså]
1850 SV: utfordringer ut i fra hvor de er best.
1851 FrP: alle her er for fellesskolen.
1852 men vi er i tillegg for,
1853 noen alternativer?
1854 det er altså ikke farlig?
1855 det er sånn for eksempel at noen av de beste skolene i landet,
1856 er drevet privat?
1857 [de har en søkertilstrømming som er] helt fantastisk
1858 SV: [men det er ikke det vi snakker om siv]
1859 FrP: elevene er dønn motivert,
1860 de stortrives der,
1861 og har gode lærere som også får bedre betalt.
1862 det går altså an,

1863 kristin halvorsen.
1864 å tenke [mangfold også innenfor utdanningsektoren utenfor]
1865 SV: [nei det er ikke en god retning for norsk skole]
1866 FrP: jo for det handler om en ting?
1867 hvis noen kan levere bedre resultater?
1868 så fører jo ikke det til at fellesskolen blir dårlig?
1869 det fører til at fellesskolen kommer til å bli bedre?
1870 for den [har] noe å måle [seg] med,
1871 SV: [nei] [nei]
1872 FrP: og det er alltid [bra]
1873 P2: [kri]stin halvorsen,
1874 er ikke mangfold bra i alle sammenhenger da?
1875 hvorfor er det så gærent i skolen?
1876 SV: det er (.) avgjørende viktig,
1877 at vi har en felles skole som hvor alle barn møtes og har rett til å gå på sin
1878 nærscole.
1879 det er det som er det beste utgangspunktet?
1880 for at flest mulig (.) lærere mest mulig,
1881 og for at vi nettopp klarer (.) å bygge det fellesskapet og det mangfoldet.
1882 rundt de kunnskapene som er viktige?
1883 og vi?
1884 dette dette er det faglig belegg for,
1885 dette er det forskning som viser.
1886 at de som privatiserer,
1887 og innfører for store forskjeller (.) i skolen,
1888 de har dårligere resulta[ter]
1889 H: [nei]
1890 SV: og [klarer ikke å ha l]ike god sosial fremgang.
1891 H: [det er ikke riktig]
1892 P1: jens stoltenberg,
1893 AP: en alvorlig ting i forhold til diskusjonen om fellesskolen,
1894 er at vi er for en sterk og god offentlig fellesskole.
1895 også er vi også for steinerskole og montessoriskoler,
1896 det er denne regjeringen og det var forrige regjeringen.
1897 den store forskjellen er at dere vil slippe inn store private investorer?
1898 som ville privatisere skolen i stor omfang?
1899 og det er veldig stor forskjell på jon bauer,
1900 som altså er eid av svenske investorer,

1901 og de driver ikke investering i norsk skole av veldedighet,
1902 de driver for å tjene penger.
1903 og rudolf steiner,
1904 som altså er noe helt annet.
1905 så det er den store forskjellen som jeg tror høyresiden ikke helt har fått med
1906 seg.
1907 så må vi ta inn over oss den fantastisk fremgangen norsk skole har hatt.
1908 fordi,
1909 det er viktig for å inspirere alle de som gjør en kjempejobb?
1910 lærere,
1911 kommunepolitikere og andre.
1912 for det er en tendens til at vi svartmaler skolen,
1913 den har altså gjort et veldig sterk fremgang sammenlignet med andre land?
1914 og det skal vi glede oss over og gjøre mer av i årene som kommer.
1915 P1: erna solberg.
1916 H: men altså jeg skjønner ikke hvorfor venstresiden i norge er så redd for (.)
1917 at det er alternativer,
1918 jeg har kjempestore ambisjoner jeg er tilhenger?
1919 av den offentlige skolen.
1920 jeg tror at det også bør være det vi har hovedfokusert vårt på,
1921 men da må vi gjøre den så god?
1922 at folk ikke (.) føler at de må gjøre et alternativ?
1923 og da vil ikke de private alternativene være noe annet enn en (.) pedagogisk
1924 utfordring.
1925 og det kan jo være at det finnes en ny pedagog som tenker en god tanke, etter
1926 steinerskolen og montes[soriskolen]
1927 P2: [erna solber]g
1928 dermed får du siste ord i denne første partilederdebatten,